

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
URDU DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EŞFAK AHMED'İN HAYATI VE ESERLERİ

Nebahat BAŞTÜRK (ÖZDEMİR)

2501131225

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Celal SOYDAN

İSTANBUL-2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS

TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : NEBAHAT ÖZDEMİR BAŞTÜRK Numarası : 2501131225
Anabilim Dalı / DOĞU DİLLERİ VE
Anasanat Dalı / Programı : EDEBİYATLARI / URDU DİLİ Danışmanı : PROF. DR. CELAL SOYDAN
VE EDEBİYATI
Tez Savunma Tarihi : 16.09.2019 Saati : 11:00
Tez Başlığı : “ Eşfak Ahmed'in Hayatı ve Eserleri ”

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. CELAL SOYDAN		Kabul
2- PROF. DR. OSMAN GAZİ ÖZGÜDENLİ		Kabul
3- DOÇ. DR. ZEKAİ KARDAŞ		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. ALİ GÜZELYÜZ		
2- DOÇ. DR. ÜMRAN AY		

ÖZ

EŞFAK AHMED'İN HAYATI VE ESERLERİ

NEBAHAT BAŞTÜRK (ÖZDEMİR)

Bu çalışmanın konusunu, Urdu Edebiyatı'nın önemli hikaye yazarlarından biri olan Eşfak Ahmed oluşturmaktadır. Tezimizde, Eşfak Ahmed'in hayatı ve edebiyata kattığı önemli edebi eserler ve Urdu Edebiyatı'nda nesir geleneği tahkik edilecektir. Kendisi ve çağdaşlarının döneminde Urdu öykücülüğünde çok büyük gelişmeler yaşanmıştır.

Pakistan'da öykü yazarlığı, televizyon ve radyo yayıncılığında önemli bir yere sahip olan Eşfak Ahmed, 1925 yılında Hindistan'ın Ferozpur şehrinin Muktaşar köyünde dünyaya gelmiştir. Eğitimini tamamladıktan sonra Pakistan radyosunda senaryo yazarlığıyla edebi hayatına bir başlangıç yaparak Urdu Edebiyatı'na pek çok öykü, roman, şiir ve seyahatname alanında önemli eserler bırakmıştır. O, şehirli ve köylü halk tarafından çok tutulan “Telkin Şah” adlı popüler bir radyo programı da yapmıştır. Önemli hizmetlerinden dolayı Pakistan Hükümeti tarafından “Hükümet Onur Ödülü” ve “Sitare-i İmtiyaz” ödüllerine layık görülen Eşfak Ahmed 2004 yılında vefat etmiştir.

Bu çalışmamızda, Pakistan'ın önemli yazarlarından biri olan Eşfak Ahmed'in hayatı ve eserleri incelenerek Urdu Edebiyatı'na olan katkısı ele alınmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Urdu Edebiyatı, Urdu Öykücülüğü, Pakistan, Eşfak Ahmed, Hindistan

ABSTRACT

ESHFAK AHMED’S LIFE AND WORKS

NEBAHAT BAŞTÜRK (ÖZDEMİR)

The subject of this study, Eşfak Ahmed who is one of the most important writer in short story writing in Urdu Literature. In the Thesis, Eşfak Ahmed’s life and important works that he added in literature and prose tradition in Urdu Literature includes. He and his contemporaries experienced great developments in Urdu storytelling.

Eşfak Ahmed has an important role in short story writing, television and radio broadcasting in Pakistan who was born in the village Muktasar of city Ferozpur of India in 1925. After completing education, he started to work as a scriptwriter in Pakistan radio and he wrote dramas, novel, poetry and travelogue. He also presented a popular radio programme “Talqeen Shah” which made him popular in the people in town and village. Eşfak Ahmed who was a recipient of the “President’s Pride of Performance” and “Sitare-i İmtiaz” for his meritorious services in the field of literature and broadcasting, he died in 2004.

In our study, Urdu Literature by taking current, Eşfak Ahmed who is the one of the most important writer in Pakistan, his life and works will be addressed by examining the contribution of the literature.

Keywords: Urdu Literature, Urdu short story writing, Pakistan, Eşfak Ahmed, Hindistan

ÖNSÖZ

Eşfak Ahmed, Pakistan'ın yetiştirdiği modern dönem önemli öykü yazarlarından biridir. Lahor'da Urdu Edebiyatı statüsünü yükselten birçok ünlü şair ve edebiyatçı ile birlikte çalışmıştır. Çok yönlü bir kişiliğe sahip olan Ahmed, öykü, şiir ve roman yazarlığının yanı sıra, senaryo yazarlığı, radyo ve televizyon programcılığı da yapmış ve çalışmalarıyla Pakistan'ın en büyük ödülü olan “Sitare-i İmtiyaz” ödülüne layık görülmüştür. 1925 yılında Hindistan'ın Firozpur şehrinde dünyaya gelen Ahmed, 1947'de bağımsızlık savaşından hemen önce Lahor'a gelerek Government Koleji'nde master eğitimini tamamlamıştır. Eşi Banu Kudsiya ile de bu kolejde aynı sınıfta ders almıştır.

Bağımsızlıktan önce hikaye yazmaya başlayan Ahmed, master eğitimini tamamladıktan sonra Roma'da haber spikeri olarak çalışmaya başlamış ve aynı zamanda Urduca öğretmenlik yapmıştır. Pakistan'a döndükten sonra da uzun yıllar şehirli ve köylü halk tarafından takdir gören radyo ve televizyon programları hazırlamıştır.

Eşfak Ahmed'in “Eyk Muhabbet So Efsanah” (1951), “Sefer-i Mina” (1983) ve “Tılsım-ı Hoş Efza”nın da (2000) aralarında bulunduğu altı tane öykü kitabı, en meşhuru “Tota Kahani” (1998) olmak üzere on iki tane televizyon draması, iki tane roman ve bir tane şiir kitabı, üç tane tercüme, yazarlığını ve yönetmenliğini kendisinin yaptığı uzun metrajlı bir film senaryosu bulunmaktadır. İlaveten gezip gördüğü yerleri anlatan sefernamesi ve “Telkin Şah” adlı radyo programı bulunmaktadır.

Bu çalışmamda Urdu Edebiyatı'nda kısa öykü yazarlığı konusunda çok önemli bir yere sahip olan ve Pakistan televizyonu için yazdığı diğer önemli dramalar ile de ün kazanmış çok yönlü bir edebi kişiliğe sahip Eşfak Ahmed'in yaşadığı dönem, hayatı ve eserleriyle ilgili bilgi vermek amaçlanmıştır.

Çalışmanın ilk kısmında Eşfak Ahmed'in hayatı yer almaktadır. Eşfak Ahmed'in doğumu, eğitimi, evlilik hayatı, çalışmaları, kişiliği ve eserleri yer almaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde Urdu öyküsü için çok önemli bir yer tutan Ford Williams Koleji'nin kuruluşu ve faaliyetleri yer almaktadır. Diğer yandan Urdu edebiyatının en önemli olaylarından birisi olan Aligarh Hareketi de çalışmamızın ikinci bölümü dâhilinde yer almaktadır. Çalışmamızın ikinci bölümünün son konusu ise Urdu öyküsünün gelişim sürecidir. Bu süreçte neler yapıldığı, Urdu edebiyatı şairlerinin katkıları ve süreç içerisinde gelişen olaylar çalışmamızda yer almaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Eşfak Ahmed'in öykücülük anlayışı ile başlamaktadır. Bunun akabinde temin edebildiğimiz eserler içinde yer alan Eşfak Ahmed'in üç önemli öyküsü olan “Çoban”, Toşey Biley” ve “Rüyalar Adası” isimli öykülerinin tamamı ve bu öykülerin tahlilleri yer almaktadır. Eşfak Ahmed'in “Gadarya” adlı öyküsü karakter yazımı bakımından en başarılı öykü çalışmasıdır. “Toşey Biley” adlı öyküsü ise drama tarzında yazılmış karakterin psikolojik çözümlemesine değinen oldukça ilgi çekici bir öyküdür.

Dördüncü ve son bölümde ise, Eşfak Ahmed ile ilgili görüş bildiren yazarların bilgilerine yer verilmiştir.

Urdu Dili ve Edebiyatı bilim dalı için güzel bir kaynak olacağına inandığım bu çalışmamı aileme ve evladıma armağan ediyorum. Bana bu çalışmamda her fırsatta destek olan aileme, eşime ve çok değerli tez danışman hocam Prof. Dr. Celal Soydan'a teşekkür ederim. Kaynakları temin etmemde yardımcı olan Selçuk Üniversitesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları bölümü Urdu Dili ve Edebiyatı anabilim dalındaki tüm hocalarıma, İstanbul Üniversitesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları bölümü Urdu Dili ve Edebiyatı anabilim dalındaki tüm hocalarıma ve dostlarıma çok teşekkür ederim.

Nebahat BAŞTÜRK (ÖZDEMİR)

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

EŞFAK AHMED'İN HAYATI

1. 1. EŞFAK AHMED'İN DOĞUMU VE EĞİTİM HAYATI.....	3
1. 2. ÇALIŞMA HAYATI	4
1. 3. AİLE HAYATI	6
1. 4. HAYATININ SON YILLARI VE VEFATI.....	7
1. 5. ESERLERİ	8
1. 5. 1. Romanları	8
1. 5. 2. Şiirleri.....	9
1. 5. 3. Çevirileri.....	10
1. 5. 4. Televizyon Programları.....	10
1. 5. 5. Ödülleri.....	12
1. 5. 6. Hikâye Kitapları	13
1. 5. 7. Seyahatnameleri.....	16
1. 5. 8. Film Senaryoları.....	17
1. 5. 9. Radyo Programları.....	17
1. 6. SEYAHATLERİ	17

İKİNCİ BÖLÜM

URDU EDEBİYATI'NDA NESİR GELENEĞİ

2. 1. FORT WILLIAM KOLEJİ	18
2. 2. ALİGARH HAREKETİ VE BU HAREKETİN NESİR YAZIMINA ETKİLERİ.....	19
2. 3. URDU ÖYKÜSÜNÜN GELİŞİM SÜRECİ.....	20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EŞFAK AHMED'İN ÖYKÜCÜLÜK ANLAYIŞI

3. 1. Kişiliği	42
----------------------	----

3. 2. TASAVVUFA YÖNELİŞİ	43
3. 3. EŞFAK AHMED'İN 'ÇOBAN' İSİMLİ ÖYKÜSÜ	44
3. 3. 1. Eşfak Ahmed'in "Çoban" İsimli Öyküsünün Tahlili	62
3. 4. EŞFAK AHMED'İN 'TOŞEY BİLEY' İSİMLİ ÖYKÜSÜ	75
3. 4. 1. Eşfak Ahmed'in 'Toşey Biley' İsimli Öykünün Tahlili	81
3. 5. EŞFAK AHMED'İN 'RÜYALAR ADASI' İSİMLİ ÖYKÜSÜ	87
3. 5. 1. Eşfak Ahmed'in 'Rüyalar Adası' İsimli Öyküsünün Tahlili	96

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EŞFAK AHMED HAKKINDA YAPILMIŞ RÖPORTAJLAR

4. 1. EŞFAK AHMED HAKKINDA YAPILMIŞ RÖPORTAJLAR	103
4. 1. 1. Dr. Aga Suheyl İle Yapılmış Röportaj	103
4. 1. 2. Aga Nasır İle Yapılmış Röportaj	104
4. 1. 3. Rahit Kazımi İle Yapılmış Röportaj	107
4. 1. 4. Eşfak Ahmed Azhar Cavid İle Yapılmış Röportaj	109
SONUÇ	112
KAYNAKÇA	113
DİZİN	115

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.*Eşfak Ahmed'in "Çoban" isimli öyküsünün tahlil özellikleri (s.62,63,64,65)*

Tablo 2.*Eşfak Ahmed'in "Toşey Billey" isimli öyküsünün tahlil özellikleri (s.77,78,79)*

Tablo 3.*Eşfak Ahmed'in "Rüyalar Adası" isimli öyküsünün tahlil özellikleri (s.92,93,94)*

TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

آ	: ā	چ	: Ç	س	: s	گھ	: gh
ا	: a-ā	چھ	: Çh	ش	: ş	ل	: l
ب	: b	ح	: ħ	ص	: ş	لھ	: lh
بھ	: bh	خ	: ħ	ض	: ž	م	: m
پ	: p	د	: D	ط	: t̤	مھ	: mh
پھ	: ph	دھ	: Dh	ظ	: z̤	ن	: n
ت	: t	ڈ	: ḍ	ع	: ʿ	نھ	: nh
تھ	: th	ڈھ	: ḍh	غ	: ġ	ں	: Ñ
ٹ	: ṭ	ر	: R	ف	: f	و	: v, o,ō,u,û,ou
ٹھ	: ṭh	ڑ	: ṛ	ق	: k̤	ہ	: H
ث	: s̤	ڑھ	: ṛh	ک	: k	ء	: ʾ
ج	: c	ز	: Z	کھ	: kh	ی	: y,ī
جھ	: ch	ژ	: J	گ	: g	ے	: Ē

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	:	adı geçen eser
a.g.m.	:	adı geçen makale
bkz.	:	bakınız
c.	:	cilt
<i>DİA</i>	:	<i>Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi</i>
<i>İA</i>	:	<i>Milli Eğitim Bakanlığı İslâm Ansiklopedisi</i>
ö.	:	ölümü
s.	:	sayfa
sa.	:	sayı
S.B.E	:	Sosyal Bilimler Enstitüsü

GİRİŞ

Urdu dili, Pakistan'ın resmi dilidir. Pakistan'dan önce Hindistan'da Müslüman Hint Devletleri kurulmuştur. Bu ülkelerin arasında yer alan Gazneli Devleti'nde askerler kendi aralarında bir dil konuşmaktaydılar. Bu dil ile beraber bulundukları yerdeki insanların dili birbirine karışınca "Ordu" ismi verilen ve daha sonra adı "Urdu" olarak değişen bir dil doğmuştur. Ayrıca Urdu dili çeşitli isimler de almıştır. Urdu edebiyatı da özellikle Kutb Şahiler döneminden sonra ortaya çıkmıştır. Bu dönemde birçok şair ve yazar nazım ve nesir eserleri yazmışlardır. Eski Urdu Edebiyatı döneminde birçok eser manzum şekilde yazılmıştır. Bu dönemin en gözde şiirleri gazel, kaside, mesnevi ve mersiyelelerdir.

Daha sonraki dönemlerde gazel nazım türü şairler tarafından çokça tercih edilmiştir. Urdu edebiyatında gazel türünde şiir yazan birçok şair vardır. Bunlar Gawwasi, Nusrati, Mir Dard, Mir Taqi Mir, Mir Sauda, Mir Soz, Mir Hasan, Mir Anis, Mir Dabir vb. gibi birçok şairdir. Ayrıca bu şairler kaside ve mesnevi de yazmışlardır. Ancak Mersiye alanında Mir Anis ve Mir Dabir kendilerinden çokça söz ettirmişlerdir.

Nazım türünün yanında nesir türünde de birçok eser yazılmıştır. Ancak nesir yazma geleneği sonraki dönemlerde yoğunlaşmıştır. Bu dönem ise Modern Urdu Edebiyatı adı altındadır.

1857 yılında İngilizlerin Hindistan'ı ele geçirmeleri üzerine Müslüman Türk Devletlerinin Hindistan'daki hakimiyetleri sona ermiştir. Ancak Hint toplumları buna tepki göstermiş ve kültür ve medeniyetlerini korumaya çalışmışlardır. Hint toplumlarının haklarını korumaya çalışan bir lider olan Sir Seyyid Ahmed Han, İngilizlere tepki olarak Aligarh Muslim Üniversitesi'ni kurmuştur. Yapılan çeşitli faaliyetler ile Urdu Edebiyatında modern öykü ortaya çıkmıştır. Modern Urdu Edebiyatında nesir türünde birçok çalışma yapılmıştır. Nesir türünde eser verenler genelde öykü ve kısa öyküler yazmışlardır. Nesir yazarları arasında Prem Chand, Seccad Haydar Yıldırım ve Haydar Coş bulunmaktadır.

1930'lu yıllarda ise yeni fikirler ve yeni düşüncelerin ışığında sosyolojik ve psikolojik bilimler öykü yazan yazarlara ilham vermiştir, bunun neticesinde de öykü yazarları çeşitli eserler yazmışlardır.

Modern Urdu edebiyatının gelişim döneminde 1930'lu yılların ortalarında İlerici Hareket başlamıştır. Bu dönemde de Krişan Chandar, İsmet Çuğtayi, Saadet Hasan Manto, Mümtaz Müfti (Eşfak Ahmed'in en yakın dostu) öne çıkan isimlerdir.

1947 yılında Pakistan bağımsız bir devlet olarak kurulmuştur. Pakistan'ın kurulmasından sonra Modern Urdu Edebiyatında İlerici Hareket daha da gelişme

gösterdi. Bu dönemde Modern Urdu Edebiyatının en göze çarpan öykü türlerinden olan “kısa öykü” değeri kazandı. Modern Urdu Edebiyatında birçok yazar kısa öykü eserleri yazdılar. Kısa öykü yazarları arasında İntizar Hüseyin, Ahmed Nedim Kasımi, Patris Buhari (Genelde mizah türünde eserleriyle meşhurdur), Racandar Singh Bedi, Muhammed Munşâ Yad, Mazhar-ul İslam, Yunus Cavid, İbn-i İnşâ, Emced İslam Emced gibi isimler bulunmaktadır. Bu isimlerin yanında Eşfak Ahmed de yer almaktadır. Eşfak Ahmed kısa öyküler yazmasının yanında sefernameler de yazmıştır. Ayrıca Eşfak Ahmed, çeşitli radyo programları, televizyon programları ile de Pakistan halkının çok sevdiği bir isim olmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

EŞFAK AHMED'İN HAYATI

1. 1. Eşfak Ahmed'in Doğumu ve Eğitim Hayatı

Eşfak Ahmed, 22 Ağustos 1925 yılında Hindistan'ın Firozpur (فیروزپور) şehrinin Muktaşar (مکتش) köyünde doğmuştur. Pathan bir ailenin oğlu olarak

dünyaya gelen Ahmed en küçük çocuktur. Babasının adı Muhammed Khan idi ve veterinerlik işini yapmaktaydı.¹ Aile üyeleri “Şekhu” adıyla seslenirlerdi.²

İlk eğitimini Pencab'ın doğusunda kalan Firozpur bölgesinde almıştır. 1947'de bağımsızlıktan hemen önce Lahor'a gelmiş ve 1950 yılında Government Koleji'nde master eğitimini tamamlamıştır. Eşi Banu Kudsiya ile de bu kolejde aynı sınıfta ders aldığı sırada tanışmıştır. Orada Muhacirler kampında kalmıştır.

Bağımsızlıktan önce hikaye yazmaya başlayan Ahmed, Government Koleji Lahor'da Urduca alanında yüksek lisans yapmış ve 1953 yılında İtalya Roma Üniversitesi ve Grenoble Üniversitesi'nde Fransızca, İtalyanca dillerinden diploma almıştır. 1962 yılında New York Üniversitesi'nde yayıncılık eğitimi aldıktan sonra Lahor Dial Singh Koleji'nde 2 yıl Urdu okutmanlığı yapmıştır. Birkaç yıl sonra Roma radyosunda Urdu haber spikeri olarak çalışmak için Roma'ya gitmiştir. Burada kaldığı süre boyunca bir üniversitede Urduca öğretmenliği yapmıştır.³ Kendisi de burada İtalyanca öğrenmiştir. 1962 yılında Vermont Amerika da Bread Loaf yazar grubuna katılmıştır.⁴

¹ Aziz Ahmed Azad, *Zemanah Barey Şauk Se Son Raha Tha Eşfak Ahmed*, Lahor, 2004, s. 21.

² a.g.e., s. 13.

³ a.g.e., s. 4.

⁴ Berket Ali Çohderi, “Mahname-i Edeb-i Latif”, Ashfaq Number, Maktaab-e Jaded Press, Pakistan, 2005, s.13.

1. 2. Çalışma Hayatı

Eşfak Ahmed çalışma hayatı boyunca asla ümitsizliğe kapılmadı çünkü ülke lideri Kayd-ı Azam Muhammed Ali Jinnah ve Allame İkbâl gibi başarılı isimleri daima kendine örnek aldı. Yaşadığı dönemin çağdaşlarından da etkilenen Ahmed, eşi Banu Kudsiya'yı kendisine bir rehber, bir öğretmen ve eş olarak görmüştür.

Pakistan'ın bağımsız bir ülke olduğu dönemde Eşfak Ahmed göçmenlere yardım amaçlı çeşitli haberler yapıyordu. Bağımsızlık dönemi sırasında ilk kariyerine radyo programcısı olarak başlamıştı.⁵ O, göçmenleri çok seviyordu, onlar için programlar yapıyordu, çünkü o da eğitim yıllarında göçmen olarak yaşamıştı.

Eşfak Ahmed, daha sonra 1951–1952 yılları arasında Lahor Dial Singh Koleji'nde Urduca Öğretim Görevlisi olarak görev aldı.

Daha sonra 1953-1954 yıllarında İtalya'da çalıştı. Ahmed, Roma Üniversitesi'nde iki yıl Urduca dersleri verdi.⁶ Aynı zamanda İtalya'da radyoda Urduca programlar yaptı.⁷ Radyoda Urduca haberler sundu orada İtalyancayı öğrendi ve üniversitede Urdu dersi okutmanlığı yaptı, ayrıca Fransızca da biliyordu.⁸

Ahmed, 1967 yılında Pencab Üniversitesi'nde de bir yıl gönüllü öğretmen olarak Pencabi dersleri verdi. Lahor'da “Leyl-u Nihar”(لیل و نهار – Gün ve gece) isimli haftalık dergide 1963-1964 yılları arasında müdürlük yaptı. Daha sonra aylık bir dergi olan, “Dastango” (داستان گو – Öykücü) 'yu çıkardı. Bu dergi 1957-1959 yılları arasında yayınlandı.

Ahmed, dört yıl da R.C.D (Bölgesel Kültür Araştırmaları Enstitüsü)'nün Pakistan masasında müdürlük yaptı. Ardından Lahor'da 1965-1990 tarihleri arasında “Urdu Science Board” (Urdu Bilim Kurulu)'nun müdürü olarak görev aldı. Bu başarılı çalışmalarından dolayı Pakistan Hükümeti tarafından üstün hizmet madalyasıyla ödüllendirildi. Eşfak Ahmed, Pakistan Radyosu için birçok oyun yazdı

⁵<https://theurduwriters.com/ashfaq-ahmed/> (Erişim Tarihi: 02.01.2018)

⁶ Senem Sade, **Urdu Edebiyatında Öykü**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi

⁷ Eşfak Ahmed, **a.g.e.**, s. 21.

⁸ Eşfak Ahmed, **a.g.e.**, s. 128.

ve televizyon için dizi film senaryoları yazarak meşhur oldu.⁹ Ayrıca o, “Talkīn Şāh” (Vaizci-تلقین شاہ) adlı programda da yer aldı.¹⁰

Ahmed, Avrupa'daki ikamet döneminde, Sapienza Üniversitesi'nden İtalyanca ve Fransızca dillerinde dil yeterliliğini artırmak için diploma aldı. Bunun yanında, New York Üniversitesi'nden radyo yayıncılığı diploması aldı ve bu da onun kişiliğine fazladan nitelikler ekledi.¹¹

Eşfak Ahmed, çocukluğunda “Phul” (Çiçek-پھول) dergisinde yayınlıyacağı hikâyelerini yazmaya başladı. 1962'de Eşfak Ahmed, popüler radyo programı “Talkīn Şāh” (Vaizci-تلقین شاہ) başlatarak oyunları kasabalarda ve köylerde halk arasında son derece popüler hale getirdi.¹²

Bu program yayınlandığında insanlar hotellere ve kahvehanelere Eşfak Ahmed'in konuşmalarını kaçırmamak için koşturuyorlardı. Bu program aracılığıyla Ahmad topluma yardımcı oldu ve büyük ilgi gördü.¹³

1966'da Merkezi Urdu Yönetim Kurulunun(Urdu Science Board) direktörlüğüne atanan Ahmed 29 yıl boyunca burada görevini sürdürdü. Daha sonra bu kurumun ismi Urdu Bilim Kurulu olarak değiştirildi. 1979 yılına kadar bu kurumda yönetim kurulu üyeliği yaptı. Ahmed, Zia-ul-Hak rejimi sırasında Eğitim Bakanlığı'nda danışman olarak görev yaptı.

Eşfak Ahmed, 60'lı yıllarda gişelerde çok başarılı olmayan “Dhup aur Saē”(Gölgeler ve Güneş-دھوپ اور سایے) adlı bir uzun metrajlı filmin senaryosunu yazdı.

⁹ Senem Sade, **a.g.t.**, s. 121.

¹⁰ <https://theurduwriters.com/ashfaq-ahmed/> (Erişim Tarihi: 02.01.2018).

¹¹ <https://theurduwriters.com/ashfaq-ahmed/> (Erişim Tarihi: 02.01.2018).

¹² <http://www.zaviia.com/p/blog-page.html> (Erişim Tarihi: 01.01. 2018).

¹³ Eşfak Ahmed, **a.g.e.**, s. 128.

Eşfak Ahmed'in mizah anlayışı, uzun süredir devam eden radyo programlarında ve “Talkīn Şāh” (Vaizci-تکین شاہ) gibi karakterlerde yansıtılırken, 30 yıl önceki unutulmaz oyunlarına dayanan birkaç TV dizisi hâlâ izleyici tarafından beğenilmektedir.

Temyizleri, insanlık umutları, duygular, umutlar ve her yaş grubundaki insanın ruhuna dokunan ilişkilerde canlanan evrensel gerçeklerin içinde yatmaktadır.

Eşfak Ahmed, yaşamı boyunca yazılarını kullanarak toplumu reforma tabi tutmaya çalıştı. “Seyyah”(Seyyah-سیاہ), “Safar dar Safar”(Uzun Yol Yolculuğu-سفر در سفر) dâhil olmak üzere atipik bir stille yirmi beş kitap yazmıştı.

Eşfak Ahmed Pencabi dilini çok iyi biliyordu, bazı eserlerinde hem Pencabi hem de Urduca'yı bir arada kullanarak çok değişik bir çalışma yaptı.¹⁴ O, Pencabi sözcükleri Urduca'da çok iyi kullandı ve kendine özgü yeni bir nesir yarattı.¹⁵

1. 3. Aile Hayatı

Eşfak Ahmed, uzun süre kaldığı İtalya'dan dönüşte okul yıllarında sınıf arkadaşı olan Banu Kudsiya ile evlendi.¹⁶ Bano Kudsiya, Urdu dilinin en iyi romancılarından biriydi ve Devlet Koleji'nde okuduğu dönemde Eşfak Ahmed'in de sınıf arkadaşıydı.¹⁷ Ahmed bu dönemde aylık bir dergi olan “Dastān Go” üzerinde çalışmaya başladı. Döneminin diğer dergilerine göre boyut olarak biraz daha kısa olması onun tek avanyajıydı. Ahmed, İtalya'da öğrendiği bir teknikle onu dizayn etti ve basıma hazırladı. Kurgu aşamasında eşi Kudsiya onun en büyük yardımcısı oldu. Ahmed çalışma hayatı boyunca eşini kendisine bir rehber, bir öğretmen ve eş olarak görmüştür.

¹⁴ Eşfak Ahmed, **a.g.e.**, s. 5.

¹⁵ <http://www.zaviia.com/p/blog-page.html> (Erişim Tarihi: 01.01. 2018)

¹⁶ Muhammed Asauddin, **The Penguin Book of Classic Urdu Stories**, Penguin Press, India 2006, s. 279.

¹⁷ <http://www.zaviia.com/p/blog-page.html> (Erişim Tarihi:01.01.2018)

Ahmed ve Kudsiya'nın Aniq Ahmed, Anees Ahmed ve Aseer Ahmed adında üç erkek çocukları vardı.

Banu Kudsiya, Urduca romanları ve modern zamanların en iyi Urduca romancıları ve kısa öykü yazarları arasında sayılan kısa öyküler yazan bir yazar, entelektüel, oyun yazarı ve maneviyatçıydı. En çok “Raca Gidh”(راجہ گدھ) isimli romanı ile tanınırdı. Hem Urduca hem de Pencap dilinde televizyon ve sahne oyunları yazdı. Banu Kudsiya, televizyon oyunları dünyasında bir belirleyici olarak tanındı. Kudsiya canlılık, sıcaklık ve cesaretlerinden dolayı sınır boyunca büyük bir popülerlik kazandı. Urdu edebiyatının kısa öykü yazarlarından Eşfak Ahmed ile evlendi. Ayrıca televizyon oyunları da yazdı.¹⁸

Eşfak Ahmed ve Banu Kudsiya, Elizabeth Barrett Browning ve Lahore'lu Robert Browning olarak biliniyordu. İyi ve çarpıcı bir adam olan Eşfak, sadece yetenekli bir edebiyat yazarı değil, aynı zamanda oldukça popüler bir radyo ve televizyon oyunu yazdı.¹⁹

1. 4. Hayatının Son Yılları ve Vefatı

Eşfak Ahmed, son yıllarında tasavvuf ve manevi faaliyetlere ilgi duydu. Kurumunu, Kudüs Ullah Şahab ve Mumtaz Müftüsü gibi Sufizm için eğimli kişiliğe verdi. Eşfak Ahmed pankreas kanseri nedeniyle 7 Eylül 2004'te Lahor'da vefat etti.²⁰

Eşfak Ahmed'in cenazesine beş bin kişi katıldı. Cenazeye katılanlar arasında edebiyat çevresinden çok önemli isimler yer almıştır. Selim Ahtar, Enver Sedid, Şehzade Ahmed, Kazi Javid, Hamid Ahtar, Hüseyin Şad, İntizar Hüseyin, Coş, Efzal Şahid, Hvacah Zekeriya, İslam Kulseri, Emced İslam Emced, Serdar Mahmud Çuhderi, Dr. Tebessüm Kaşmiri, Manur Saed, Tarık Aziz, Dr. İhsan Ahtar Naz, Ahmed Firaz, Halid İkbāl Yaser, Dr. Anis Nafi, Gulam Hüseyin Sacid, Ahmet

¹⁸https://www.goodreads.com/author/show/962207.Bano_Qudsia

¹⁹Bapsi Sidhwa, *City of Sin and Splendour Writings On Lahore*, Penguin Books, India 2005, s. xvii.

²⁰<https://theurduwriters.com/ashfaq-ahmed/> (Erişim Tarihi: 02.01.2018).

Akil Rubi, Aftab İkbāl, Şaib bin Aziz, Halid Ahmed, Sabir Lodhi, Ferhinde Lodhi, Ma'şā Han, Tahir Yusuf ve Ümran Nekusi.²¹

1. 5. Eserleri

Eşfak Ahmed, çeşitli konular üzerinde kitaplar, makaleler, romanlar ve şiirler yazmıştır. Ayrıca çeşitli televizyon dramaları da yazmıştır. Eşfak Ahmed dönemi Urdu edebiyatında öykücülüğün geliştiği bir dönemdir. Bu dönemde Eşfak Ahmed'in yanında onun çağdaşları da çok meşhur eserler vermişlerdir. Eşfak Ahmed'in diğer çağdaşı olan yazarlarla olan farkı ise Ahmed'in çeşitli radyo, televizyon programları da yapmış olmasıdır. Eşfak Ahmed, çok meşhur öyküler yazmıştır. Ahmed, öykülerinin yanında şiirler ve romanlar da yazmıştır. Ayrıca onu daha da meşhur duruma götüren televizyon programları ve seyahatnameler de yazmıştır. Çalışmamızda Eşfak Ahmed'in üç ayrı kısa öyküsü yer almaktadır ve bu eserlerin birer tahlili yapılmıştır.

1. 5. 1. Romanları

1947 Hindistan ve daha çok acı geçen durumlara ve yaşadığı deneyimlerine değindi. Bölünme, şöhretli bir şöhreti olan Urduca şiirinde yer alan Bedi, Çandar, Mantu, Ahmed Nedim Kasimi, Abdullah Hüseyin ve İntizar Hüseyin gibi insanlara büyük acı temaları sağladı. Urduca yazarlarının art arda gelen nesiller üzerindeki etkisiyle kalıcı olarak bilinen diğer isimler ise Kudrettullah Sahab, Eşfak Ahmed, Banu Kudsiya, Altaf Fatma, Nesim Hicazi ve Reis Ahmed Caferi gibi isimler sayılabilir.²²

Eşfak Ahmed, çok sayıda kısa öykü yazmıştır. Bunun yanında onun nadir de olsa bazı romanları da yer almaktadır. Urdu edebiyatı dâhilinde Ahmed'in yaşadığı dönemlerde kısa öykü yazarlığı çok gözde idi. Ancak o dönemde yeni yeni yazılan

²¹ Eşfak Ahmed, **a.g.e.**, s. 37.

²² İftihar H. Malik, **Culture and Customs of Pakistan**, Greenwood Press, London 2006, s. 58.

roman eserleri de Ahmed'i etkilemiş, Ahmed'de iki adet uzun roman yazmıştır. Eşfak Ahmed'in yazmış olduğu romanlar şunlardır:

“Mihmān-ı Bahār” (مہمان بہار): 1955 yılında Meyri Library Kitabevi tarafından

Lahor'da yayınlanmıştır. Şimdi de “Sefer-i Mīnā” adıyla basılmıştır.

“Khīl Tamāṣhah” (کھیل تماشا)

1. 5. 2. Şiirleri

Modern dönem Urdu edebiyatında yer alan Eşfak Ahmed nadir sayıda şiir yazmıştır. Urdu edebiyatı şiir türünde özellikle klasik dönemde çok meşhur eserler o dönemin Urdu şairleri tarafından kaleme alınmıştır.

Klasik dönemde Nusrati, Gavasi, Kuli Kutup Şah, Mir Taki Mir, Mir Hasan, Mirza Rafi Sauda, Mir Dard, Mir Söz, Cur'at, Rangin gibi şairler çok ünlü eserleri yazmışlardır. Klasik dönemde özellikle gazel şiir türünde pek çok şiir yazılmıştır. Ayrıca yine bu dönemde kaside, mesnevi, mersiye, kıta, rubai, türünde çok fazla şiir yazılmıştır. Sonraki dönemlerde Urdu dilinin en büyük şairlerinden birisi olan Esedullah Mirza Galib, çok meşhur eserler yazmıştır. 1900'lü yıllarda Muhammed İkbāl, bilinen en meşhur şairlerindendir. Modern dönemde ise Eltaf Hüseyin Hali çok sayıda şiir yazmıştır. Daha sonraki dönemlerde özellikle 1857 yılındaki kargaşadan sonra nesir edebiyatı canlanmaya başlamıştır. Bu dönemde manzum eserler oluşturulmaya başlanmıştır. Modern dönemde kısa öyküler ön plandaydı.

Modern dönemde ilk öykü yazarları olarak Prem Çand ile Saccad Haydar Yıldırım karşımıza çıkmaktadır.²³

Eşfak Ahmed'in “Khatyā vetyā” (کھٹیا ویتیا) isimli şiir çalışması Pencap dilinde

Lahor'da Sang Meel Yayınevi tarafından yayınlanmıştır.

²³ Halil Toker, **Pakistan Hindistan Öyküleri**, Kaknüs Yayınevi, İstanbul, 2001, s. 8.

1. 5. 3. Çevirileri

Eşfak Ahmed, roman ve kısa öykü yazarlığı yanında çeviri eserler de yayınlamıştır. Ahmed'in çeviri eserleri şunlardır:

“Vada’e Cang” (Savaşa Veda- وداع جنگ): United Bek Depo, Sang-e-Meel, Lahor, 1960.

“Jangeez Khan ke Baz” (Cengiz Han'ın Şahinleri- جنگی خان کے باز): 1960.

“Dusron Se Tebah” (Başkalarıyla Anlaşmak- دوسروں سے تباہ): Lahor, (Tarih tespit edilememiştir.).

1. 5. 4. Televizyon Programları

Televizyon, Urdu dramasının canlanmasında önemli bir rol oynamıştır. Bazı televizyon yapımcılarının muhteşem nimetlerle bitki gibi yetiştirdikleri drama yazarlarının edebiyatta yeri yoktur.

O zamanlar Pakistan televizyon dramasını tanımlamanın bir yolu olduğu günlerdi. Hindistan bunu onayladı ve görüşlerin birliği için bir usul vardı. Ziya-ül Hak (ضیا الحق) ve ondan sonra Navaz Şerif'in (نواز شریف) medya politikası drama üzerinde kısıtlamalar uyguladı ve bu sebeple dramanın yaratıcı yüzü zayıfladı ve drama insan psikolojisini yansıtmak yerine medya politikasına göre “kurtarıcı nesil yenilgisi”nin bir parçası olmaya başladı. Bu durumda eğer izlemek için iyi bir drama bulabilirseniz böyle bir kıvılcımın kendi külü içinde olması şaşırtıcı olur. Televizyon dramalarının birkaç büyük ismi şunlardır:

Kemal Ahmed Zavi (کمال احمد ضوی), Eşfak Ahmed (اشفاق احمد), Banu Kudsiya (بانو کدسیہ)

Huseyni Muayyen (حسینہ معین), Fatma Saryabacya (فاطمہ ثاریا بجیا), Emced İslam (عمد اسلام)

Emced (امجد اسلام امجد), Enver Saccad (انور سجاد), Manu Bhai (منو بھائی), Asgar Nedim Seyyid (ڈاکٹر طارق عزیز), İntizar Huseyn (انتظار حسین), Hamid Kaşmiri (حمید کاشمیری), Yunus Cavid (یونس جاوید), Ata-ül Hak Kasımi (عطا الحق قاسمی), Mustansar Hüseyin Tarar (مستنصر حسین تارڑ), Muhammed Munşayad (نواجہ معین الدین), Selim (محمد منشیاد), Safdar Mir (صفدر میر), Hvacah Muayyen Alaaddin (الطہار شاہ خان), Athar Şah Han (سلیم چشتی), Abdülkadir Conico (عبد القادر جونیجو), Çaştı (اٹھار شاہ خان).

Bakıldığında onların yaratıcı çabaları sayesinde Pakistan’da televizyon dramalarının edebi standardı sabit kaldı ve yaratıcı mizahlarıyla görevlerinde daimi oldular. Elsabar Abdul Ali (الصبار عبدال علی) hepsinden önce televizyon dramalarından iki kitap koleksiyon yayımlamanın önceliğini elde ettiği için ödül aldı. Bu koleksiyonda `شہرگ` ve `کیسے کیسے لوگ` vardı. Ondan sonra bu televizyon dramalarının derlemelerini de yayımladılar.

Emced İslam Emced’in en meşhur draması (وارث), Ondan sonra Eşfak Ahmed, Banu Kudsiya, Enver Saccad ve sayılı diğer iyi drama yazarlarının televizyon dramaları da kitap haline getirildi.²⁴

Eşfak Ahmed’in hazırlamış olduğu televizyon programları ise şunlardır.

- ایک محبت سوڈرامے (Eykh Muhabbat So Dṛāmē): 1988, Sang-e-Meel, Lahor
- ٹاہلی تھلے (Tahlī Thilē): 1990, Sang-e-Meel, Lahor.

²⁴ S. Ahtar, *Urdu Adab Ke Muhteser Tarih*, s. 403.

- قلمہ کہانی (Kal'a Kahanī): 1990, Sang-e-Meel, Lahor.
- ننگے پاؤں (Nange Pāon) (Uzun oyun): 1991, Sang-e-Meel, Lahor.
- اور ڈرامے (Aur Dramē): 1993, Sang-e-Meel, Lahor.
- حیرت کدہ (Hayrat Kadah): 1995, Sang-e-Meel, Lahor.
- توتا کہانی (Totā Kahanī): 1998, Sang-e-Meel, Lahor.
- بند گلی (Band Gallī): Sang-e-Meel, Lahor.
- شاہلاکوٹ (Šāhlākot): Sang-e-Meel, Lahor.
- اپنے برج لہوردے (Aççē Birc Lahordē): Sang-e-Meel, Lahor.
- مہمان سرائے (Mihmān Sarayē): Sang-e-Meel, Lahor.
- من چلے کا سودا (Man Çalē Kā Sodā): Sang-e-Meel, Lahor.

1. 5. 5. Ödülleri

Eşfak Ahmed kişiliği, hikayeleri, televizyon ve radyo programları sayesinde birçok ödüle layık görülmüştür. Aldığı ödüllerden birçoğu Pakistan'ın en önemli ödülleriendir. Pakistan radyosu ve televizyonu için hazırladığı programlar sayesinde Pakistan Cumhurbaşkanlığı makamından da ödül almıştır. Müdürlüğünü yaptığı birçok kurumdan da başarı ödülü almaya layık görülmüştür.

Eşfak Ahmed'in aldığı ödüller aşağıda verilmiştir:

- Sitare-e İmtiyaz
- Doha Katar Award

- Pride of Performance (Pakistan Hükümeti büyük ödülü)-1979
- Member Talim Balkan Society
- Member Board of Studies – Pencab University, Lahor
- Member Akademi Edebiyat Pakistan İslamabad, Pakistan
- Member Encümen-i Terakki Urdu Board Karaçi, Pakistan
- Member Merkezi Commity Bara’e Pakistan, Berkeley Urdu Program, Berkeley University, America
- Member Hijrah Commity, İslamabad
- Member National Council of D.R.T., İslamabad
- Ezazī Chief Editor Mahnama Sakki Ghar, Lahor

1. 5. 6. Hikâye Kitapları

1- “Eyk Muhabbat So Afsanē” (ایک محبت سو افسانے) : 13 hikayeden oluşan bu kitap

1951 yılında Lahor’da yayınlanmıştır. İçerisinde yer alan hikayeler aşağıda verilmiştir:

- “Toubah” (توبہ) , “Fehīm” (فہیم) , “Rāt bīt rahī he” (رات بیت رہی ہے), “Talāṣ” (تلاش), “Sang Dil” (سنگ دل), “Mesken” (مسکن), “Şeb hun” (شب خون), “Toṭa Kahanī” (ٹوٹا کہانی), “A’cīb Bādşah” (عجیب بادشاہ), “Bandrāban kī Genc Gallī mīñ” (بندرابن کی گنج گلی میں), “Bābā” (بابا), “Panāhīñ” (پناہیں), “Ammī” (امی)

2- “Uclē Phul” (اچلے پھول) : 9 hikayeden oluşan bu kitap 1957 yılında

Lahor’da yayınlanmıştır. Eşfak’ın en iyi kısa öyküsü olan گڈریا (Gadarya) ‘Ucle Phul’ adıyla 1957’de Book Land Lahor’da yayımlandı. Bu öykü Urdu edebiyatının ölümsüz eserlerinden biridir.²⁵ “Uclē Phul” adlı kitapta yer alan hikayeler aşağıda verilmiştir:

- “Uclē Phul” (اچلے پھول), “Gul Teryā” (گل ٹریا), “Tanke” (تنکہ), “Haqīqat nīvaṣ” (حقیقت نیوٹ), “Toṣē Billē” (توشے بلے), “Ṣafdar Thīlā” (صفدر ٹھیلا), “Gaḍaryā” (گڈریا), “Barkhā” (برکھا), “Aylvirā” (ایل ویرا)

3- “Sefer Minā” (سفر مینا) : 11 hikayeden oluşan bu kitap 1983 yılında Lahor’da yayınlanmıştır. İçerisinde yer alan hikayeler aşağıda verilmiştir:

- “Atoṭ mān” (اٹوٹ مان), “Kātl” (قاتل), “Kīṣṣah nil damnītī” (قصہ نل دمنیتی), “Çor” (چور), “Manus acnabī” (مانوس اجنبی), “Bayācānāñ” (بیابانان), “Maḥsun maḥallah” (محسن محلہ), “Pāñ mil dour” (پانچ میل دور), “Kalic se ghar tak” (کالج سے گھر تک), “Gato” (گاتو), “Fel brāyṭ” (فل برائٹ)

4- “Tīlsim Hoṣ Afzā” (تِلسم ہوش افزا) : 12 hikayeden oluşan bu kitap 1998 yılında Lahor’da yayınlanmıştır. İçerisinde yer alan hikayeler aşağıda verilmiştir:

²⁵Scintilla, University Women’s Art Group, Sa. 4, 1963, s. 88.

• “Kīṣāṣ” (قصص), “Mulk muruvvet” (ملک مروت), “Sonī” (سونی), “Çhē Çhikā battīs” (چھچھیکا بتیس), “Sa‘īd conī ‘r” (سعید جونیر), “Āḥirī hamlah” (آخری حملہ), “Kahkeṣāñ fīksī sīnd” (کمکشاں ٹیکسی سٹینڈ), “Purī cankarī” (پوری جان کاری), “Kallabē” (قلا بے), “Badnī zarurat” (کوٹ و دوپاؤر ہاؤس), “Bulta bandar” (بولتا بندر), “Koṭ ve do pāur hāus” (کوٹ و دوپاؤر ہاؤس)

5- “Eykh Hī Bolī- Phulkārī” (ایک ہی بولی- پھلکاری) : 15 hikayeden oluşan bu kitap 1991 yılında Lahor’da yayınlanmıştır. İçerisinde yer alan hikayeler aşağıda verilmiştir:

• “Rakī huī omr” (رکی ہوئی عمر), “Eykh hī bolī” (ایک ہی بولی), “Kālā baddal” (کالا بدل), “Salāmetē kī mār” (سلامت کی مار), “Çal Çalī” (چل چلی), “Apnī zāt” (اپنی ذات), “Cang nāma zeytun” (جنگ نامہ زیتون), “Dhīçak māl” (ڈھچک مال), “Ruṣvet” (رشوت), “Dāo” (داؤ), “Nang nāmos” (نگ ناموس), “Baçhīrī” (بچھیری), “Do pehervīlē” (دوپہریلے), “Phamman kahanī” (پھمن کھانی)

6- “Şacanē Afsanē” (صحابے افسانے) : 22 hikayeden oluşan bu kitap 1997 yılında Lahor’da yayınlanmıştır. İçerisinde yer alan hikayeler aşağıda verilmiştir:

• “Āmmañ Sardar bīgim” (اماں), “Hud badoulat” (خود بدولت), “Ārhatmandī” (آرہت منڈی), “Baṭīr bār” (بٹیر بار), “Māstīr roṣī” (ماسٹر روشی), “Cāngī siyaset” (شانزیہ کی رخصتی), “Masrur mersīyah” (مسرور مرثیہ), “Şāzīyah kī ruḥṣatī” (شانزیہ کی رخصتی)

“Bē ḡayrat madanḡaḡ” (بے غیرت مدن خاں), “Bandar log” (بندر لوگ), “Ḍhurdangar kī vāpasī” (پہل صراط اور پاس پورٹ), “Rāzdaḡ” (رازداں), “Pal śīrāṭ aur pās puraṭ” (پہل صراط اور پاس پورٹ), “Vakhuvakh” (وکھووکھ), “Kīṣṣah śāḡ murād aur eīk ahmaḡ ḡīryā” (قصہ شاہ مراد اور ایک احمق), “Mihmān azīz” (میمان عزیز), “Bīk graund” (بیک گراؤنڈ), “Zarnābgul” (زر ناب گل), “Dambah ḡud” (دم بہ نود), “Badli sē badli tak” (بدلی سے بدلی تک), “Ḥānd kā safar” (چاند کا سفر), “Suhīl kī sāl girah” (سہیل کی سال گرہ)

1. 5. 7. Seyahatnameleri

Eşfak Ahmed kısa öykü yazarı ve televizyon-radyo program yazarı olarak tanınmasıyla birlikte başka pek çok türde eserler de meydana getirmiştir. Yazdığı seyahatnamelerde bunlardan birkaçıdır.

سفر در سفر (Seferdar Sefer)

تلقین شاہ گلدان (Güldan): Sang-e-Meel, Lahor.

بتگ بتگ (Ceng Baceng): Sang-e-Meel, Lahor.

حسرت تعمیر (Hasret-i Tamir): Sang-e-Meel, Lahor.

دھینگا مشتی (Dhinga Maṣṭi): Sang-e-Meel, Lahor.

دھندورا (Dhandvara): Sang-e-Meel, Lahor.

شوراشوری (Şora Şori): Sang-e-Meel, Lahor.

1. 5. 8. Film Senaryoları

Eşfak Ahmed yaşadığı dönemde çok yönlü kişiliği, çeşitli eserleri, ve felsefi düşünceleriyle efsane olmuş bir yazardı. Eşfak Ahmed Pakistan televizyonları için yazdığı senaryolarla dramının gelişmesine çok büyük katkıda bulunmuştur. Pakistan televizyonu için yazdığı televizyon programlarının yanında bir de yazarlığını ve yönetmenliğini üstlendiği film çalışması olmuştur.

دھوپ اور سائے “Güneş Işığı ve Gölge” Yazar / Yönetmen 1967.

1. 5. 9. Radyo Programları

Edebi hayatının başlangıcında romantik bir yazar olan Eşfak Ahmed’in daha sonra tasavvufa olan ilgisi artmış ve Pakistan televizyonunda tasavvuf hakkında öğütler vermeye başlamıştır. Konuşma konusunda uzman bir kişiliğe sahip olan Ahmed, 1962 yılında şehirde ve köyde oldukça popüler olan “Talkîn Şāh” adlı radyo programını sunmaya başlamıştır. Bunun yanında; 48 uzun metrajlı oyun, 329 bölümlük skeç ve kısa oyun da yazmıştır. “Talkîn Şāh” ın yapımcısı, yazarı, aktörü o kendisiydi. 41 yıl boyunca Pakistan’ın bütün büyük radyo istasyonlarında Telkin Şah yayınlanmıştır.

1. 6. Seyahatleri

Amerika, Britanya, Fransa, İspanya, İtalya, Almanya, Avusturya, Belçika, Hollanda, Lübnan, Mısır, İran, Çin, Türkiye, Suriye, Kanada, Norveç, Danimarka.

İKİNCİ BÖLÜM

URDU EDEBİYATI'NDA NESİR GELENEĞİ

2. 1. Fort William Koleji

"Batı kolej eğitimi on dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında Hindistan'da hızla yayıldı. İlk aşamada Bombay, Madras ve Kalkutta'da üç devlet kolejleri kuruldu. Kalkutta ve Madras'takilere Başkanlık Koleji denildi. Bombay'daki Devlet Kolejine seçkin Bombay valisi onuruna Elphinstone Koleji adı verildi. Bu kolejleri İngiltere'de eğitime büyük katkıda bulunan İskoç Presbiteryenlerin kurduğu Kalkutta'daki İskoç Kiliseleri Koleji ve Bombay'daki Wilson Koleji izledi."

Fort William Koleji'ni 1801 yılında John Borthwick Gilchrist başkanlığında kurulmuş ve Urdu nesrinin başlangıcıyla eş değer bir anlam kazanmıştı. Bu Kolej aslında İngiliz subaylarının yerel dilleri öğrenmesini sağlamak ve böylece de halkla iletişimi kolaylaştırmak amacıyla kurulmuştu. Ancak daha sonra içinde yer alacak pek çok âlim ve edebiyatçı sayesinde Urdu nesrine çok önemli hizmetler sağlamış bir kurum olarak belleklere yerleşecekti.

"Dr. John Borthwick Gilchrist İrlandalıydı. 1759'da Edinburgh'da doğmuştu. George Heriot's Hospital'da öğrenim görmüştü. 1783 yılında Doğu Hindistan Şirketi'nin askeri hekimi olarak dışarıya gitti. O, İngiliz memurlarının yerli dil olarak Farsçaya değil ülkedeki her türden insanla iletişim kurmak için en yaygın dil olan başta Hindustani'yi öğrenmeleri gerektiğini anlayan birkaç kişiden biriydi.²⁶ Gilchrist kendisine yol çizdi. Yerli kıyafetlere büründü en doğru en yaygın Hindustani'nin konuşulduğu vilayetlere yolculuk etti. Ayrıca Sanskrit, Farsça ve diğer Doğu dilleriyle ilgili bilgi edindi. Onun başarıları şirketin çalışanları arasında yeni bir şevkin doğmasına yol açmış ve Hindustani öğrenmek çok popüler hale gelmişti. Lord Wellesley, Dr. Gilchrist'in iyi çalışmalarının ve planlarının önemini anlıyordu. Ona şirketin gelirinden cömertçe yardım etti ve onu ülkenin dillerini İngiliz memurlarına öğretmek için 1801 de kurulan Fort William Koleji'nin başına getirdi. Gilchrist uzun süre bu görevde kalamadı. 1804 yılında sağlık sorunları sebebiyle görevinden istifa

²⁶ Asuman Belen Özcan, **Doğu Kültüründe Anlatı Geleneği Urdu Nesri**, HDY Yayınları, Ankara 2012, s. 32.

etti. Hindustani'ye olan sevgisi Edinburgh'da da devam etti. 1816'da Londra'ya gitti. Hindistan'da görevlendirilecek adaylara Oriental dillerinde özel ders vermeyi üstlendi. 1818 yılında Oriental Enstitüsü'nün Hindustani bölümünün profesörlüğünü kabul etti. 1841 de seksen iki yaşında Paris'te öldü. Dr. Gilchrist çok sayıda çalışmanın yazarıdır. Çalışmalarının ayrıntılı bir listesi Linguistic Survey of Hindustan adlı eserinde verilmiştir. Onun yetenek ve anlayışı nezaretinde bir takım Hindistanlı öğretmenleri Kolej'de bir araya toplamıştı. Bunlar sadece yeni subayların kullanmaları için text book yazmakla kalmayıp aynı zamanda Urdu ve Hindi nesri için bir standart oluşturmuşlardı."

Bazı edebiyat tarihçileri Kolej'in İngiliz subaylarının idari işlerini kolaylaştırma amacıyla kurulduğunu özellikle vurgulamak istemişlerdir. Ancak bu Kolej'in içine aldığı birçok değerli dil adamının çalışmaları sayesinde ilk kez Urdu nesri terimi gündeme gelmiş ve bu dönemde ortaya çıkan yapıtlar, bu edebiyat türüne başlarda en azından dikkat çekerek, gelişmesine önemli katkıları olmuştur. Fort William Kolej'i'nde bir araya gelen yazarlar arasında; Mir Amman Dehlevi, Efsos, Mir Bahadır Hüseyini, Seyyid Haydar Bahş Haydari, İkrâm Ali Han, Mirza Lutf Ali, Lallu Lal, Ali Han Eşk, Civan Lal Guçrati, Nihal Çand, Seyyid Muhammed Münir, Hafızuddin Ahmed, Kazim Ali Civan, Madari Lal Guçrati yer alır.²⁷

2. 2. Aligarh Hareketi ve Bu Hareketin Nesir Yazımına Etkileri

Hint-Türk İmparatorluğunun gerileme döneminde İslamcı Reformist Şah Veliyullah (1703-1762) ekonomisi ve sosyal durumu bozulan ülkesinin mevcut koşullarını ve neticelerini görerek reform hareketini başlattı. "Veliyullah Tehrik" adı altında gelişen bu hareket, ülkede ulema grubunu toplumsal reformlara hazırladı.

Bu ulemalar grubu, şirket yönetimi tarafından desteklenen Hristiyan misyonerlerin tebliğ hareketini, dini ve sosyal tehlikenin yanı sıra, siyasi ve ekonomik tehlike olarak da görüyordu. Şirketin İngiliz idarecileri de Hindistan'da Britanya Krallığı'nın gölgesi altında Hristiyan bir yönetim rüyası görürken,

²⁷ Asuman Belen Özcan, **a.g.e.**, s. 33-34.

Müslümanları bu yolda en büyük engel kabul edip, onların siyasi ve ekonomik bakımdan hayatın her alanında geride kalmalarını istiyorlardı. Müslüman ulemalar bu saldırgan istemler karşısında meşru koruma hakkını çeşitli diyalektlerle kullandılar. İç reform ve yenilenmeye ilaveten emperyalizme karşı cihat hazırlıkları da yaptılar. Bu hazırlıklar 1857'ye kadar farklı biçimlerde devam etti. Ayaklanmadan sonra mevcut koşullar aniden değişti. Yabancı emperyalistler, Müslümanları direniş nedeni gördü ve kısıtlayıcı tedbirler hatta saldırılara varan çeşitli eylemler içerisine girdiler. Ülkede hiçbir kuvvet bu insafsız yaklaşımı değiştirme gücüne sahip de değildi. İsyana katılmış ve aktif çalışmalarda bulunmuş bu âlimler grubunu yok edememek İngiliz idarecilere ayağa batan diken misali acı veriyordu. Bu yüzden de âlimler grubu üzerindeki emperyalist zorlama ve kontrol uzun süre devam etti. Öyle ki bu âlimler ya ülkeden göç etmek ya da kabuğuna çekilip bir köşede oturmak zorunda kaldılar.

Hindistanlı Müslümanların yandaşsız kaldığı ve İngiliz hükümetinin onların karşısında intikamcı tavır takındığı bu dönemde, Sir Seyyid Ahmed Han (1817-1898) ortaya çıktı. İlk iş olarak, İngiliz yönetiminden özür diledikten sonra “Şirketin yönetimi sırasında vuku bulan bozuklukları tenkit etmek, yapılmak istenen isyan hareketinin yanlış düşünceli kişilerin ameli neticesi olduğunu kabul ettirmek ve Hindistan tebaasının günahsız olduğuna ikna etmek” özüne dayanan “Asbâb-ı Bagâvat-ı Hind” adlı eserini yazdı. Bu sayede İngilizlerin samimiyetini kazanmaya çalıştı.

2. 3. Urdu Öyküsünün Gelişim Süreci

19. yüzyılın son on yılında Hindistanlı edebiyatçıların yazdıklarıyla hikâye söyleme kavramı öykü ile yer değiştirmişti. Bu dönemde karşımıza üç önemli öykü yazarı çıkar. Bu isimlerden ilki, kentli toplumu romantizm etkisiyle anlatan Seccad Haydar Yıldırım'dır. İkincisi, Hindistanlı kadınlara yapılan kötü muameleleri yoğun olarak işleyen Raşid-ul Hayri, halkın özellikle de köylülerin, yoksul ve ezilenlerin yaşam sorunlarını konu eden gerçekçi akımın öncüsü Münşi Praym Çand'dır. Başlangıçta ülke atmosferinin, ulusal hareketlerin edebiyat üzerindeki etkilerini özellikle öykü yazarları şiddetle reddetmişler; Rus, Fransız ve İngiliz edebiyatlarının

etkisiyle öykü yazmaya başlamışlardır. Şüphesiz bu; Urdu diliyle yazılan öykülere teknik, üslup ve içerik bakımından birçok katkı sağlamış böylece öyküde toplumsal, ahlaki, sosyal, siyasi, psikolojik ve sınıfsal sorunlar daha fazla sanatsal kaygılarla yazılır olmuştur.²⁸

Urdu öyküsü, XX. yüzyılla birlikte doğmuştur. Bu yüzyılda dünyada değişen pek çok şey, siyasi hareketler Alt kıta toplumunu sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik açıdan çok olumsuz şekilde etkilemişti. Bu; anlatıların dilini, üslubunu ve konularını keskin bir biçimde şekillendirmişti. Kötü koşullar içinde doğan Urdu öyküsü, sanat açısından ancak aynı yüzyılın sonlarında kimliğine kavuşabilmiştir.²⁹

Genel olarak ifade etmek gerekirse öykü türü yirminci yüzyılın başından itibaren Urdu yazınında yer almaya başlamıştır. Seccad Haydar Yıldırım, Türk dilinden çok sayıda öykü çevirisi yaparak Urdu edebiyatında öykü yazarlığını başlatmış oldu. Raşid-ul Hayri ve Praym Çand de ilk öykücüler arasında yer almaktadır. Ancak ilk Urdu öykü yazarı olarak Praym Çand kabul edilmektedir zira onun öyküleriyle Urdu Öykücülüğünün kesintisiz yolculuğu başlamış oldu. Hindistan'ın bölünmesinden önce başlayan öykü yazımı başka hiçbir düzyazı türüne nasip olmayacak derecede tutulup gelişti. Sanatsal açıdan Urdu öyküsünün gelişim hızı gıpta edilecek düzeydedir. Dünya edebiyatında Urdu dili, nesir edebiyatından örnek gösterilecek bir tür varsa o da öykü türüdür.³⁰

XX. yüzyılla birlikte öykü yazarları yenilenmiş olarak insanı, eşyayı, dünyayı kısaca hayatı anlatmaya devam etmişlerdi. XX. Yüzyıl Urdu öyküsünün doğduğu aynı zamanda romantizmin de hayat bulduğu bir yüzyıldı. Edebiyat hareketi olarak öyküde temsilciliğini Seccad Haydar Yıldırım yapmıştır. Yıldırım ekolünün romantizm etkisiyle kaleme aldığı metinlerde güzellik, incelik ve estetiğin ön plana çıkarıldığı, kahramanların incelikle bezendiği göze çarpan ilk değişikliktir; ikincisi konulardaki değişiklik, çeşitlilik olmuştur. Bir önceki yüzyılda yani 1857 Hindu-

²⁸ Asuman Belen Özcan, **a.g.m.**, s. 61.

²⁹ Asuman Belen Özcan, "Hindistan'dan Pakistan'a: Urdu Öyküsünün Kısa Tarihi", **Hece Öykü Dergisi**, Hece Bas. Yay., Yıl. 10, Sa. 59, Ankara Kasım 2013, s. 61.

³⁰ Celal Soydan, "Ahmet Bahtiyar Eşref'le Pakistan Öyküsü Üzerine Söyleşi", **Hece Öykü Dergisi**, Hece Bas. Yay., Yıl. 10, Sa. 59, Ankara Kasım 2013, s. 70.

Müslümanların İngilizlere karşı hezimetle sonuçlanan ayaklanmalarının ardından bazı edebiyat ve bilim adamları bir araya gelerek metinler yoluyla ulusları uzlaştırmak, Müslüman-Hindu toplumlar arasında barışı tesis etmek amacıyla bir hareket başlattı.³¹

Hindistan'ın bölünmesinden sonra da Urdu öyküsü gelişimini hızlı bir şekilde sürdürdü, zira öykü türü, sadece konu ve alan olarak genişlemekle kalmadı teknik olarak da büyük değişimler geçirdi. Teknik ve sanatsal değişim ve etkilenmeler, Hindistan'ın bölünmesinin sonucu olarak değil uluslararası edebiyat akımlarının etkisiyle kendini gösterdi. Çünkü temel olarak öykü türü, birleşik Hindistan (1947 öncesi) döneminde gelişti ve her kesimden edebiyatçı öykü türünde kendi rolüyle etkisini gösterdi. Urdu öykücülerini bölünmeden önce her iki ülkede de dönemin genel anlayışı doğrultusunda yazmaktaydılar. Ancak bölünmeden sonra ayrı ülkelerin vücut bulması bazı öykü yazarlarında farklı bakış açılarının oluşmasına sebep oldu. Mübadele döneminden sonra Pakistanlılık bilincinin yaratılması amacını güden öyküler yazıldı. Öte yandan göç etmek durumunda kalan bazı öykücüler, her iki yöne yapılan göç esnasında yaşanan yoğun çatışma döneminde gördükleri ve duydukları insanlık dışı olayları kaleme aldı. "Fesadat Dönemi" olarak edebiyat tarihinde özel bir yer edinen bu dönemi işleyen yazarlar, vatandaşı oldukları ülkenin siyasî çıkarları ve aidiyet duyguları yüzünden büyük ölçüde farklı yaklaşımlar sergiledi. Buna ek olarak Pakistan'daki siyasî gelişmelerin de öykü tekniğini etkilediği bir gerçektir. Örneğin Pakistan'da artarda gerçekleşen askerî darbeler yüzünden ifade Özgürlüğünün kısıtlanması sonucunda sembolik ve soyut öyküler yazılmaya başlandı. Gerçi bunlar, dünya edebiyatlarında görülen teknik özelliklerdi ancak Pakistan'daki siyasî olaylar, Urdu edebiyatındaki bu yönelimi hızlandırıp geliştirmiştir.

Urdu öykücülüğünde Dekan, Delhi, Lakhnov ve Pencab şiir ekolleri gibi birbirinden farklı ekoller oluşmamıştır. Ancak Terakki Pasand (İlericiler) olarak bilinen edebiyat akımının kendine özgü bir tarzı oluşmuştur. Esasında romantik, psikolojik, toplumsal ve tarihsel alanlarda öyküler yazıldı. Ancak Terakki Pasand

³¹ Asuman Belen Özcan., **a.g.m.**, s. 61.

Akımı dışında belirgin bir ekol oluşmadı. Biçim ve şekil gibi sanatsal özellikler bakımından her dönemde yeni denemeler yapılmakta ve öykü türü yeni yüzler kazanmaktadır. Günümüz Urdu öyküsü, hem konu alanı hem de teknik özellikleri bakımından gelişmiş düzeyde örneklerle doludur. İntizar Hüseyin ve Mümtaz Şirin çağdaş Urdu öyküsünün kurucuları sayılmaktadır. İntizar Hüseyin, öykülerinde soyut ve fantastik öğeler kullanarak destansı bir tarz yaratmış ve ahlaki değerlerin çiğnenmesi, toplumsal bilincin köreltilmesi ve psikolojik çöküntüleri sıklıkla işlemiştir.

Enver Saccad, Halide Hüseyin, Raşid Amcad, Muhammed Munşa Yad, Esed Mahmud Han, Mazhar-ul İslam, Ahmed Daud, Dr. Selim Ahtar, Ahmed Cavid, Enver Ahmed, Arş Siddiki, Atiya Seyyid, Tarik Mahmud gibi birçok edebiyatçı çağdaş öykücülerden öne çıkanlar arasında sayılabilir. Kuşkusuz ağırlıkla belirli konularda yazan bazı öykücüler var. Örneğin Pencab'ın geri kalmış kırsal hayatını konu edinen çok sayıda edebiyatçı var ancak bu alanda adından en çok söz edilenlerin başında Ahmet Nedim Kasımı, Munşa Yad ve Gulam-us Sakalen Nakvi yer alır. İçsel yolculukları ve psikolojik çözümlemeleri ağırlıkla konu edinenlerin başında Eşfak Ahmed, Mümtaz Mufti, Arş Siddiki, Selim Ahtar gibi öykücüler yer alır. Mitolojik, sembolik ve soyut öykü yazarlarından akla ilk gelen İntizar Hüseyin'dir. Ancak Mümtaz Şirin, Esed Mahmud Han, Halide Hüseyin, Saccad Enver gibi öykücüler de öykülerinde bu öğeleri sıklıkla kullanmışlardır. Cinsel içerikli öykü yazarları arasında Saadet Hasan Mantu, Dr. Selim Ahtar, Mümtaz Mufti, İsmet Çağatay, Kurratul Ayn Haydar, Hasan Askari gibi isimler öne çıkmaktadır.

Pencabi, Seraiki, Sindhi, Peştu, Beluçi gibi yerel ve bölgesel dillerin Urdu diline etkisi kuşkusuz çok fazladır. Yerel dillerden binlerce sözcük Urdu dilinde kullanılmaktadır. Çağdaş Öykücülerin eserlerinde değişik yerel dillerin sözvarlığından sayısız kelime ve deyim yer almaktadır. Mustansar Hüseyin Tarar, Munşa Yad, Ahmed Nedim Kasmi, Enver Ahmed ve pek çok başka edebiyatçıda dilsel denemeler görülmektedir. Ancak sanatsal özellik ve teknik içerik bakımından bu dillerin yön belirleyici etkileri çok fazla belirgin değildir. 1947 yılına kadarki edebiyatta İngiliz emperyalizmine reaksiyon olarak edebiyatın her türünde ürünler

verildi. Başarısızlıkla sonuçlanan Bağımsızlık Savaşı'nın (1857) ardından Sir Seyyid Ahmet Han liderliğinde başlayan Aligarh Akımı döneminde İngilizlerle "uzlaşma" arayışı denenmiştir. Bu dönem dışında emperyalizme karşı başkaldırı; öykü, roman, şiir ve edebiyatın her türünde görülmektedir. Raşid-ul Hayri'nin öykülerinde İngiliz emperyalizmine reaksiyon olarak İslami değerler yer almaktadır.³²

Praym Çand'in öykülerinde çok belirgin ve keskin bir reaksiyon görülmektedir. Hatta ilk öykü kitabı İngiliz yönetimi tarafından toplatılmıştır. İlerici Edebiyat Akımı yazarlarının tamamında bağımsızlık vurgusu, isyan dürtüsü, İngiliz yönetimindeki devletin silahlı güçlerine karşı protesto teması hâkimdir. İngiliz emperyalizmine karşı takınılan tavır sonucunda Urdu öyküsünde protest bir edebiyat birikimi oluşmuştur. Pakistan'da gerçekleşen askerî darbelerin fikir ve söylem özgürlüğüne getirdiği kısıtlamaları aşmak için Urdu öyküsü değişik çıkış yolları aramıştır.

Darbe yönetimlerine reaksiyon olarak protest edebiyat güçlenerek gelişti. Bu dönemlerde semboller ve imalara dayalı anlatım üslupları zenginleşti. İntizar Hüseyin, Halide Hüseyin, Mazhar-ul İslam, Enver Ahmed, Cavid Ahtar Bhatti, Raşid Anıcad, Ahmed Daud, Anis Nagi gibi öykücülerin eserleri Urdu öyküsünün böyle dönemlerde yöneldiği yönü açık bir şekilde gözler önüne sermektedir. Urdu öykücülüğünün ilk dönemi Saccad Haydar Yıldırım'ın çoğunlukla Türkçeden yaptığı çevirilerden oluşmaktadır. Ancak Urdu öykü yazarları daha çok Rus öykücülüğünden etkilenmişlerdir. Bu etkiler belirgin bir şekilde İlerici Edebiyat Akımı yazarlarında görülür. Batı edebiyatlarından özellikle İngiliz ve Fransız edebiyatları da Urdu edebiyatındaki öykü anlayışını açık bir şekilde etkilemiştir.³³

İngilizlerin Sipahi ayaklanması, Hindistan ve Pakistanlıların Birinci Özgürlük Savaşı şeklinde adlandırdıkları 1857 ayaklanması, Delhi'nin düşmesi sonucu yenilgiyle sonuçlanınca, Babür tarafından kurulan Hint-Türk imparatorluğu ortadan kalktı ve Hindistan doğrudan İngiliz egemenliğine geçti. Bu sadece bir devletin başka bir devlet tarafından ele geçirilmesi ya da bir hanedanın yerine ötekini geçmesi biçiminde algılanabilecek sıradan politik bir olay değil; politik

³² Celal Soydan. **a.g.m.**, s. 71-72.

³³ **A.g.m.**, s. 72.

sahadan çok, Müslüman olsun, Hindu olsun genel Hint toplumunun yaşamının tüm cepheleri üzerinde derin ve sarsıcı etkiler gerçekleştiren bir darbeydi. Çünkü bu yeni güç, Hindistan tarihi boyunca bölgeye gelen dış güçler arasında, Hint toplumundan hiçbir etki kabul etmeyen, aksine kendi dil, din, kültür ve medeniyetini bu topluma empoze etmeye çalışan ilk güçtü. Hint toplumunun, özellikle iktidarları ellerinden yeni alınmış bulunan Hint Müslümanlarının buna tepkisi, bu gücü olabildiğince yadsımak, kendi kültür ve medeniyetini korumaya çalışmaktı. Ancak bir süre sonra bu yadsımanın bir çıkış yolu olmadığına farkına varılarak "En az zararlı bunu kendi bünyemize nasıl adapte ederiz?" çabaları başladı. Sonradan Aligarh Müslim University adını alan ve günümüz Hindistan'ında önemli eğitim kurumlarından biri olan Anglo Oriental Müslim Collage'ı kuran Sir Seyyid Ahmad Han (ö. 1898) ile başlayan bu adapte çalışmaları gelişerek İngiliz egemenliğinin sona erdiği 1947'ye kadar sürdü.³⁴

İngilizler tarafından "Sir" unvanıyla onurlandırılan Seyyid Ahmed Han, Aligarh şehrinde varlığını ilan ettiğinden hem lider hem de yer adıyla anılan bir harekettir. İşte bu dönemde kaleme alınan hikâyeler daha çok toplumun ıslahı, ahlâk eğitimi ve maziye vurgu yapan metinlerdi. Bu hareketi destekleyenlerden biri olan Nezir Ahmed yazdığı hikâyelerle ilk romancı olarak da kabul edilir. Hindistan toplumunun geneline seslenmiş, Sarar, tarihi anlatıların temelini atmış. Serşar ve Rusva Hindistan'ın tozlu kültürüne ışık tutmuştu. 1857 ayaklanması sonrasında Hindistan topraklarında sorunsuz bir şekilde yaşamış olan Hindu ve Müslüman toplumu için artık bir arada yaşamanın çok güç olacağı süreç başlamıştı. Özellikle Müslümanların bezgin ruh ve zihinlerinin canlı tutulması gerektiğini Aligarh hareketi dile getirmiş, buna yönelik edebî çalışmalar başlatmıştı. Yeniçağı kavramaya çalışıp bunu önerenlerin en büyük hedefi çöküntü yaşayan Müslüman toplumunun zihinlerde yeni bir umut, hedef ve heyecan yaratmaktı. Zayıf fikriyat hâline heyecan ve estetik katmak zorunluluktan artık. Bu zorunluluk, güvenli hedefe ulaşmaya da rehberlik edecekti. Yeni değerle yeni fikirler, yeni ihtiyaçların, yeni taleplerin olduğu çok hassas bir devir katediliyordu. Sosyal, kültürel, ahlâki ve siyasi baskıya karşı yıllardan beri içten içe dolan herkes ayağa kalkmak için sabırsızlanıyordu.

³⁴ Halil Toker, **Pakistan Hindistan Öyküleri**, s. 7.

Seccad Yıldırım ve arkadaşları, yaşadıkları bu zor dönemin ihtiyaçlarını anladıklarından hikâyelerinde müreffeh bir yaşam için güvenli bir ortam bulma çabasındaydılar. Bu yeniçağda zihinsel huzursuzluklardan sıyrılma, toplumsal sınıflar ve onların kurallarından kurtulma, acılarla dolu bu dünyadan firar etme ya da kaybolma isteği farklı şekillerde işlenerek karşımıza çıkar. Bu dönemde yazılan öykülerde harekete geçme telaşı, koşulları kendi isteğince biçimlendirme arzusu anlatılmaktaydı. Herhangi bir tebliğ olmadan, vaazda bulunmadan, sadece ve sadece güzellik, sevgi, dürüstlük talebi duygusuydu bunları yazdıran şey. Kısacası edebiyat, asra damgasını vuracak olan başkaldırının heyecan verici keyfiyetini kendiliğinden oluşturmıştı.

Gerçekçiler için temel olan; maddenin görünen yönüdür. Görünenin sayfalarını çevirir, ona bakar, gördüğü her neyse onu anlatır.

Çand'ın ilk öykülerinin derlenip yayımlandığı kitap *Soz-i Vatan*; vatan sevgisi, ulusal direniş ve yardım, dış güçlere karşı direniş cesareti verme gibi temaları işleyen öyküler, kendi döneminin hakiki tasvirleridir. Bu hikâyelerde vatanın bağımsızlığı için hazır olmak, düşmana karşı kanının son damlasına kadar karşı durmak anlatılırken; vatan toprağının kokusu, istilâ güçlerine karşı duyulan tarifsiz öfke vb. son derece etkileyici bir dille okuyucunun karşısına çıkar. Bu eserin asıl önemli ve dikkat çekici yanı: Heyecanlı, asrın tüm olumsuzluklarına karşı durmak için yanıp tutuşan kahramanlarıdır. Bu kahramanlar aslında aşkları, heyecanlarıyla Pirem Çand'ın yaşadığı dönemin gerçek kahramanlarından başkaları değildi.

Alt kıta'da bütün bu değişimler yaşanırken, bölge uluslarını etkileyen edebiyat hareketlerinin etkisiyle edebiyatçılar eserlerini yayımlar. Bu sırada Birinci Dünya Savaşı patlak verir. Ardında büyük bir yıkım bırakarak sona erince Hindistan'da büyük bir değişim rüzgârı eser. Vahşet, barbarlık, merhametsizlik, bencillik; toplumun ahlâkî değerleri üzerinde çok olumsuz etkiler bırakmıştır. Din, kültür vb. toplumun önemli değerleri zayıflamaya başlamıştır. Nihayet 1917 Rus Devrimi, başkaldırı fitilini ateşler. Güvende olmamak, kölelik, cehalet, eşitsizlik, kötü ekonomik koşullar, açlık, cinsiyet baskısı vb. yeni yaşamın mücadele gerektiren sorunlarıdır.

Seccad Haydar Yıldırım ve Pirem Çand'ın nesli, tüm başkaldırılarına rağmen bir şekilde mutlaka ahlâk, mezhep, gelenek ve göreneklerin etkisinde kalmış kuşaktır. Yeni nesil içinse olup bitenler âdeta önlerinde yükselen bir duvardan başka bir şey değildir. Büyük sorunların, büyük zorlukların yaşanıyor oluşu zihinleri allak bullak etmiştir. Net bir hedefin olmayışı, maziden kopmak; heyecanlı bir tutum geliştirir. Mutsuzluk, başkaldırı, acı ve çile yeni nesli sarsmaya başlar. 1932 yılında yayımlanmasıyla birlikte Urdu öyküsünün rotasını da nereye çevireceğini göstermiş olan *Angare* adlı eser işte bu sarsıntının, endişenin yansımasından başka bir şey değildir.

“Angare” isimli eser, Urdu edebiyatında İlerici Hareketin başladığına işaret etmiş, İlerici Yazarlar Derneğinin kurulmasıyla da hareket, resmiyet kazanmıştır. İlerici hareket, Urdu edebiyat türlerinin hepsinde derin etki bırakmışsa da, günümüze değin en çok Urdu öyküsünde bıraktığı etkiyle anılmış bir harekettir. Bu hareket, Urdu öyküsü vasıtasıyla hiçbir edebi türün asırlar boyu kat edemediği bir hız ve sürede ilerleme kaydetmişti. Bu devirde sadece konuların, teknik, biçim ve anlatımın farklılığındaki süratten değil, Urdu öyküsünün yönünü tayin etmek ve yeni olanaklara doğru adım atmak eyleminden de bahsedebileceğimiz bir devirdi.

İlerici Hareket, Urdu öyküsünün hem fikişsel bir nedeni hem sonucuydu. Romantik fikir tarzının ve mezhep-kültürün yeniden diriltilmesi yerine; yeni bir toplumun teşkili bu Hareketin temel hedefi, düşüncesiydi.³⁵

İlerici Hareket, bu fikrin temelinde öyküde üç tür eğilimi karşımıza çıkarır:

Birincisi; Toplumsal Gerçekçilik Akımı'dır. Bu akınım önderliğini Hayatullah Ensari, Upandarnath Eşk, Racand Sing Bedi, Âhtar Orinvi, Süheyl Azim Abadi, Belonat Sing ve Şevket Sıddıki yapmıştır.

İkincisi; Krişan Çandar, Ahmed Nedim Kasımi, Gulam Abbas, Ahmed Abbas, Mehendernath ve Enver Azim adlı öykü yazarlarının yaptığı Devrimci-Romantik-Gerçekçiliktir.

Üçüncüsü; Cesur Gerçekçilik Akımı. Öncüleri; Saadat Hasan Mantu, İsmet Çağatay, Aziz Ahmed ve Ahmed Ali'ydi.

³⁵ Asuman Belen Özcan, **a.g.m.**, s. 63.

Üç eğilimin de ortak noktası: Toplum, siyaset, gelenek görenek vb. her türlü dayatmaya karşı topyekûn başkaldırıdır. Toplumun ıslahı yerine onu tamamen değiştirme, hayatı zincirlerden kurtulmuş görme arzusu her üç akımı toplumla birleştirmişti. Yeni edebiyatçılar sanatı yaratma işinde toplumcu, devrimci ve sınıfsal şuuru göz önünde tutmuşlardı. İlerici hareketten önce urdu öyküsü, hayatın tabir edilmesi ve tenkidi üstüne kurulmuştu. Öyküler, hayatın çeşitli yönlerini yansıtmaya ve eleştirel bakış açısıyla onu anlatma ve tahlil etmeyle sınırlıydı. İlerici hareket sayesinde öykünün oluşmasında öğretme ve eleştirinin yanı sıra hayatın yeni baştan anlatılmasıyla ilgili unsurlar da girmiştir. Baskı ve şiddet yerine eşitlik ve insan üzerine inşa edilecek toplum için hızla çalışılması benimsenmiştir. Öykücülerin işi, sadece okuyucuyu estetik açıdan mutlu etmek değil, değişim hareketi için onları hazır hâle getirmektir.

Kendi içinde üç eğilimi de barındırdığına dikkat çektiğimiz İlerici Hareket Derneğinin manifestosunda edebiyat için ön görülmüş ne kadar konu ve öneri varsa hepsi öykü üzerinde oldukça etkili olmuştur. Yayımlanan manifestoya göre, yaşamın temel sorunları edebiyatın konusu olarak görülmeliydi. Siyaset, milliyetçilik, din, ahlak, kültür, tarih, gelenek ve değerler, maneviyat, duygu ve estetik, akılcılık, kısaca hayatın her yönü ekonomik şartlarla birlikte devamlı bir şekilde değerlendirme uğraşısında bulunuldu. Özellikle işçilerin, çiftçilerin, dar gelirli çalışanların sorunları kaleme alındı. Ekonomik zorluklarla boğuşanların durumu, aile hayatının zorlukları, yoksulluk ve bunun sonucunda ortaya çıkan psikolojik sıkıntılar resmedildi. Sermayedarlar, tüccarlar ve toplumun diğer zengin sınıfların harisâne işleri ve münafıklıkları su yüzüne çıkarıldı. Bununla beraber insanların dini duygularını kötüye kullanan hilebazlar, kast sistemi, maziperestlik, hurafecilik, çaresizlik, kimsesizlik vb. konular da Urdu öyküsünde yerini almıştı. Bu konuları benimseyen öykü yazarları "Edebiyat hayat içindir ve edebiyat devrim içindir." sloganını pratiğe dönüştürmek için büyük çaba sarf etmişlerdir.

Ekonomik buhran, çürümeye yüz tutan toplum ve bunların içinden yükselen başkaldırının resmedilişiyle Öykücüler, hangi öyküde asrın hissini yaratmışlarsa

orada ilericiiliğin maddeci hayat görüşü temelinde büyük bir toplumsal devrim mesajını da duyurmuşlardır.³⁶

İlerici öyküde anlatımda doğrudan muhatap yolu benimsenmiştir. Akıcı anlatım tarzı, açıklamalı üslup tercih edilmiş, istiareli ve temsili tarzdan sakınılmıştır. Çünkü hayat ve edebiyat hakkında bu dönemin kendine özgü bir bakış açısı vardı. İlericiler, insanın mutsuzluklarının, mahrumiyetlerinin, sosyal adaletsizliklerin kaynağını ekonomik olarak belirlemişlerdir. Sosyal ve toplumsal devrim aracılığıyla insanın bireysel acıları ve sosyal sorunlarını halletmek istiyorlardı. Fertten ziyade toplum önemliydi. Edebiyat aracılığıyla topluma bakma, inceleme ve fikrî bir devrim getirme derdindeydiler.

İlerici hareket, temel olarak komünizm anlayışını benimsemesiyle tanınırdı. Ancak gerçekte bu hareketin iki yönü vardı. Birincisi Marks'ın etkisiyle toplumdan ferde inmek, diğeri Freud'un etkisiyle fertten topluma çıkmaktı. İkisinin de ortak yanı her bakımdan bozuk olan sistemi kaldırarak bireye ve topluma hümanizm aşılamaktı.

Vahid Kureyşi, bir konuşmasında bunu şöyle dile getirir, " 1930'lardan sonra Urdu öyküsü daha çok Freud'un fikirleri üstüne kuruluydu. Yaşamın görünen ve görünmeyen alanları bundan önce de Urdu öyküsünde yansıtılmış, sonrasında da bu anlayışlar devam etmişti. Fakat modern psikolojinin varlığı bunlara daha da derinlik kazandırmıştı. Urdu Öyküsü, anlatım tarzı olarak Yıldırım ve Pirem Çand'ın zamanındaki destanımsı tarzı kullanmıştı. Şimdi hayata bakış açısı değişmişti. Artık pek çok problem vardı ve bunları popüler bir anlatımla teknik bir formda anlatmak mümkün değildi. Bilimsel icatlar ve endüstriyel düzenin hayatta yarattığı hızlilik; bireysel ve sosyal hayatın zorlaşmasını ve sıkıntıların ağırlaşmasını arttırmıştı. Şimdi hiçbir şeyin anlatımı eskiden olduğu gibi basit değildi. İşte bu asım ihtiyaçlarından 1936'da doğan İlerici Hareketin karşısına birkaç yıl sonra Halka-i Erbab-i Zauk Hareketi çıkar. 29 Nisan 1939'da Lahor'da resmîyetini ilân eder. Halka-i Erbab-i Zauk, savunduğu yeni fikirler sayesinde Urdu öyküsünde belirgin değişiklikler yaratır.

³⁶ Asuman Belen Özcan, **a.g.m.**, s. 64.

Halka-i Erbab-i Zauk'ten önce Urdu öyküsü, Secad Haydar Yıldırım öncülüğünde romantizm, Pirem Çand ekolüyle realizm, *Angare'yle* başkaldırı, İlerici Hareketle toplumsal gerçekçilik aşamalarını inanılması güç bir sürat ve başarıyla kat etmişti. Halka, bütün bunlara manevî keyfiyet ve psikolojik unsurları dâhil etmiştir. Bu hareketin Urdu Öyküsü üzerindeki etkileri iki açıdan önemlidir.

Öncelikle; Halka'nın etkisi altında yazılan Urdu öyküsünde teknik değişiklikler belirgindir. Bu hareket, Batı'nın modern hareketlerinden etkilenmişti, yenilikler peşindeydi. Bu yüzden Batı'da olup bitenleri sembolizm, izlenimcilik ve modern psikolojiye dayandırarak aktarmayı özümsemişler, yeni semboller, metaforlar, benzetmeler kullanmışlardı. Öykünün formunda, karakterlerin yaratılışında, kurguda dâhili unsurlarla bir yenilik yaratılmıştı. Hareketin dâhili yönü tamamen yerel olduğundan geçmişe dair unsurlar da önemini koruyordu. Mevcut atmosferle ilgili olarak eski sembollerden, gelenek-göreneklerden, mitolojiden yararlanılmıştı.³⁷ Halka-i Erbab-i Zouk'un öyküleri ne olağanüstü bir ahenk içeriyor ne de ilericilerin öykülerinde olduğu gibi slogan vari unsurlar taşıyordu. Bu hareketin öykülerinde yapaylık değil, doğallık ve de şairane bir keyfiyet göze çarpardı.

Halka-i Erbab-i Zouk Hareketi, bu dönemin aşağı yukarı bütün öykücülerini etkilemişti. Bunlar arasında İlerici Hareketin önde gelen birçok ismi de vardır. Krişan Çandar, Racendar Singh Bedi, Upandar Nath Eşk ve Gulam Abbas'tır. Halka'nın toplantılarında da bulunan bu öykü yazarları, bazen hareketin toplantılarına da başkanlık etmiş olsalar da bu isimler, İlerici Hareketle özdeş isimler olarak kabul edilir. Halka'nın etkisi altında kalanların listesi hayli uzundur. Öne çıkan isimlerden sayabileceğimiz bazıları şunlardır:

Muhammed Ahtar, Mümtaz Mufti, Hasan Askari, Ağa Babır, Rehman Muzennib, Mümtaz Şirin, Emced Eltaf, Gulam Ali Çodhiri, Selefuddin Ek-ber, İntizar Hüseyin, Enver Secad, Halide Hüseyin, Reşid Emced, Munşa Yad, Ecaz Rahi, Semiha Ahuca, Ahmed Cavid, Mirza Hamid Beg'dir.

Bu hareket, Hindistan'ın hem bölünmesinden önce hem de sonra pek çok edebiyatçının sığınağı olmuştur. Pakistan'ın kuruluşundan sonra nerdeyse ortaya çı-

³⁷ Asuman Belen Özcan, **a.g.m.**, s. 65.

kan tüm hareketler örneğin; Romantizm, İlericilik, İslamcı Edebiyat, Pakistan Edebiyatı ve yeni Lisanî Teşkilat Hareketi bazen doğrudan bazen de dolaylı olarak Halka'nın etkisine girmiştir. Bütün bunlar ışığında şunu söylemek mümkün. Halka, sadece bir döneme ait ve sadece dönemini etkileyen bir hareket değildi. Bu Hareketin etkileri XX. yüzyılın son çeyreğine kadar yayılmış ancak faaliyetleri ve edebiyata etki eden unsurları zamanla yok olmaya yüz tutmuştur.

1947 yılındaki bölünme; toplumsal çöküş, bozuk ekonomik durum, siyasi çalkantılar, ahlâkî yozlaşma; sınırın her iki tarafın da umutsuzluk, çaresizlik, yalnızlık hâli yaratmıştı. Bu durum, Pakistan tarafında çok daha derindi. Sorunların ağırlığı, işsizlik ve ansızın ortaya çıkan sorumluluk, her alanda ağır bir mutsuzluk havası yaratmıştı. Göç ederek gelenler, evsiz barksızlardı. Burada yaşamak için gelenlerse zamanla güven ve umutlarını yitirmişlerdi.

Dönüşün ulusal boyutta olması ve siyasi zafiyetler; özgürlük coşkusu çabucak söndürmüş, keder, keyifsizlik insanın ruhunu, zihnini ele geçirmiş gibiydi.

Bölünmeden sonraki Romantizmin en belirgin teması artık firar idi. Acı, çaresizlik, umutsuzluk, bozuk mali ve ahlâkî durum vb. yeni düzen, atmosfere yabancılik olumsuz davranışları arttırmış öyle ki son derece sağlıklı, huzursuz ve tehditkâr bir yaşam biçiminden başka bir şeye rastlanmaz olmuştu. Bu da her şey ve her yerden firar etme duygusunu yaratmıştı.

Öykülerdeki örnek dünyalar, atmosfer ve model karakterlerin yaratılışı; asrın acı gerçekleri arasında umut kıvılcımları saçmıyor değildi. Bu umut daha ziyade mazi bakımından ön plandaydı. Mazinin penceresinden bakmak ve bireyi güvenli bir yaşam sürerken tasavvur etmek, hâli hazırdaki berbat durumun hissini olabildiğince azaltma çabasıydı. Geleceğe dair düş kurmak, insanın doğasının bir parçasıdır ve kötü durumlar, ilginçtir, düş kurmayı daha da artırır.³⁸

Bölünmeden sonraki buhranlı atmosferde umut ve umutsuzluk her iki duygu da etkin olmuştu. Bu yeni topraklarda bireysel ve toplumsal kederin yanı sıra umut ve heyecan da yok değildi.

³⁸ Asuman Belen Özcan, **a.g.m.**, s. 66.

Pakistan'ın kuruluşundan sonra, Halka Hareketi'nin yanı sıra İslamcı Edebiyat Hareketi de hâlâ etkinliğini kaybetmemiş olan İlerici Harekete tepki olarak ortaya çıkmıştır. İslâmî öğretiler ve İslâmî hayata bakış açısının Urdu edebiyatında gelişip ilerlemesi ve gayri İslâmî görüş ve fikirlere muhalefet, hareketin temel amaçlarıydı. Aslında İlerici Hareketi şekil itibarıyla örnek almış bu hareket, İlerici Hareket yazarlarının başlarda kullandıkları birçok şeyi benimsemişti. Hareketin bir de manifestosu vardı. Manifestonun ilanı için gazete ve dergiler basıldı. Çeşitli yerlerde hareketin şubeleri kurularak haftalık toplantılar düzenlenmeye başlandı. İslamcı Edebiyat Hareketi, edebiyatta doğru yoldan sapma ve hastalıklı unsurlara muhalefet eden bir hareketti. Ancak *Angare'nin* yayımlandığı 1932'den Pakistan'ın kuruluşuna kadar devam eden uzun süreçte bu muhalefet, su yüzüne çıkmamıştı. Oysa İlerici Edebiyatla ilgili en iyi teori çalışmaları aynı dönemde yapılmıştı.

Pakistan'ın kuruluşundan sonra çok şey değişse de ilericilerin fikirleri aynı kalmıştı. Bölünmeden önce *onarma* olarak tanımlanan hareketler artık tahripkâr olarak adlandırılıyor ve onlara karşı isyankâr unsurlar yükseliyordu. Bu dönemde İlerici Hareket aşmaların hegemonyasına girmiş edebî mahfillerde birçok kavram ve Pakistan aleyhinde konuşmalar yapılmaya başlanmıştı. İşte bunlara tepki olarak özellikle de Pakistan oluşumuna muhalif olanlara karşı Pakistan Edebiyatı Hareketi vurgulanmaya başlanmıştı. İslamcı Edebiyat Hareketin çerçevesi, ruhaniyet ve ibadetle çiziliydi. Hedefi daha çok tebliğdi. Pakistan Edebiyatı Hareketinde bunun aksine İslâm'ın kültürel ve tarihi başlangıcı önemli sayılmıştı. Bu edebiyat hareketinde İslâmî tarzda bilince vurgu yapılır ve buna dayanarak Allah, kâinat ve insanî bağların fikirsel, güzellik ve hissi yönlerinin edebiyatta geliştirilmesi tartışılır.

İslamcı Edebiyat Hareketi ve Pakistan Edebiyat Hareketi iki ayrı hareket olsa da görüş ve hemahenk fikirlerin oluşu, zaman olarak yakınlıkları ve amaçların aynı olması yüzünden tek bir hareket olarak tasavvur edilir. Her iki hareket, ilerici harekete karşı bir tepki olarak faaliyet göstermiştir. Yaratıcılık bakımından olmasa da ne İslamcı Edebiyat Hareketi ne de Pakistan Edebiyat Hareketi çok önemli bir çalışma ortaya koyamamıştır. Urdu öykülerinde bu iki hareketin doğrudan bir etkisi görülmez. Dolaylı olarak etkileri mevcuttur. Bu etkilerini öyküde; mekân olarak Pakistan'ın seçilişi, Pakistan toplumunun duygu ve hassasiyetleri, fikrî ve zihinsel

davranışları şeklinde görürüz. Bu bir süre sonra dinî bağlılığın, Pakistanlılık kavramının Urdu öyküsünde görülmesini sağlamıştır. Böylece İslamcı Edebiyat Hareketinin Urdu öyküsü üzerindeki etkisinin yeni bir vizyona işaret ettiğine tanık oluruz. Yeni vizyonla 1960'dan sonra "*modernizm*"le hemahenk Pakistan öyküsü yavaş yavaş açık net bir biçim alacaktır.³⁹

Urdu edebiyatında Modernizm Hareketi, 1955-1960 yılları arasında ortaya çıkmış, 1960 sonrasında da Urdu öyküsü tarafından tanınmıştır. Bu, önceden planlanarak ortaya koyulan bir hareket değil, tersine aşamalar kaydederek süregelen çalışmaların sonucuydu. Modernizm; medeniyet ya da başkaldırı olarak da kullanılmakta, bireysellik, maneviyatçılık, mücadele ve özgürlükçülük için de kullanılıyordu. Modernizm; temel olarak bir noktayla birleşmek yerine, sınırları yıkarak dışarı çıkma arzusuna dayanıyordu. Yeni zihniyetler için önemli olan şey özgürlük, bağımsızlık ve başkaldırıydı. Modernistler/Yenilikçiler, eski ya da yeni fikirlerle boğuşmak yerine edebiyatın sanat yönüyle ilgilenmeye öncelik vermişlerdi. Bu yüzden Urdu öyküsü üzerindeki etkileri de daha çok sanatsal yönden olmuştur. Modern/Yeni öykü, popüler olan formülü bozarak yepyeni bir şekle büründü. Buna da *anti-story* adını vermişlerdi. Öykü yazarları, olay örgüsünden ziyade hayal ve düşünce dünyasını ön planda tutuyorlardı. Elbette hayal ve düşünce içseldi.

Pakistan'ın kuruluşundan sonraki yıllarda sıkça vurguladığımız sosyal, siyasî ve ekonomik durum, toplumun kaderi olmuştur sanki. 1958 yılında yapılan askerî darbe zaten kötü olan ülke koşullarını daha da zorlaştırmış, Batı'dan gelen fikrî unsurlar; yabancılık, ilgisizlik ve aykırılık gibi kavramların oluşmasına etki etmişti. Bu bakımdan öykülerdeki kahramanların isimsiz oluşu, kimliklerin yok oluşu doğal bir durum olarak görülmüştü. Modern öykücülerin eserlerinde yüzü olmayan kahramanlar ve gölgeler, insanın kederini yansıtmak için başvurulan bir yöntemdi. Modernist öykücüler, ilerici öykücülerin tersine maneviyat ve bireysellik durumunu çok daha önemli görmüş, tasavvuftan da yararlanmışlardı.⁴⁰

³⁹ Asuman Belen Özcan. **a.g.m.**, s. 67.

⁴⁰ **A.g.m.**, s. 68.

Öykülerde anlatılan Pakistanlı ya nefret ve öfkeyle her şeyi yok etmek ister ya gerçeklerden ürker ve yalnızlığına sarılır ya da her türlü baskı ve şiddete cesaretle başkaldırır.

Yeni vatanında kimlik sorunlarıyla, malî, kültürel, siyasî vb. sorunlarla baş etmeye çabalayan Pakistan halkı için yeni topraklarda büyük yıkım 1965 ve 1971 yıllarında Hindistan'la Pakistan arasında patlak veren savaşlar ile olmuştur. Savaşlar, Pakistan halkını derinden yaralamıştır. Öykücülerimiz de benzer duruma 1965'teki savaşla düşmüştür. O dönemde Pakistan halkının moralini yükselten ve barış arzusu taşıyan öyküler yazılmış ve uzunca bir süre bu konu, etraflıca anlatılmıştır.

XX. yüzyılda savaşlar, kıtlıklar, katliamlar gören Urdu öyküsü, gördüğü bütün bu insanlık dışı zulmü dile getirmişti. Kadın, erkek öykücü ve romancılar bu trajedileri kendi üslup ve dünyaya bakış tarzlarıyla, gerçekçilik ilkesiyle yansıtmışlardır. Aşk, güzellik konuları çok daha önceleri terk edilmiş, günümüze kadar yazıla gelen, etkileri bugüne kadar süren açlık, işsizlik, köy, kadına şiddet, eşitsizlik, adaletsizlik, katliamlar, göç, sürgün, yabancılık, mafya, silahlar, terör, vb. sayısız konu; realizm, sürrealizm, natüralizm, sembolizm, soyutçuluk gibi edebiyat hareketlerinin etkisiyle kaleme alınmıştı. Yeni nesil Urdu öykü yazarlarının da büyük katkılarıyla Urdu öyküsü, XX. Yüzyıldakigörkemli günlerini yeniden solumak için gayret göstermektedir. Bu gayretleri sürdüren günümüz yazarlarından bazıları; Ağa Babır, Selim Ağa Kızılbaş, Sitar Tahir, Niylem Ahmed Beşir, Nughet Mirza, Şema Halid, Firdous Haydar, Mehdi Cafer, Mesud Mufti, Müştak Kamer, Kudsiya Ensari, Hasan Sıddıki, Mirza Hamid Beg, Mustansar Hüseyin Tarar, Selim Ahtar'dır.

XX. yüzyılda Urdu öyküsünü gerçeklerle olduğu kadar düşleriyle de destanlaştıran öykücülerin emanetini sahiplenen günümüz öykü yazarları metinlerinde; barış, sevgi, hümanizm, tüm insanların refah içinde yaşadığı bir dünya düşünüyü tekrar tekrar görerek, umut ederek kendi halkına ve yaşadığı hikâyelere yürekten sahip çıkar.⁴¹

İngiliz egemenliğinin Hindistan'da sarstığı ve kökten değişiklikler vücuda getirdiği bir alan da edebiyattır. Ancak ötekilerin tersine, edebiyat alanındaki bu

⁴¹ Asuman Belen Özcan, **a.g.m.**, s. 69.

değişiklik kendiliğinden gerçekleşti. Çünkü işlenmedik en ufak bir yönü kalmamış geleneksel klasik edebiyatta doyum noktasına ulaşmış şair ve edebiyatçılar, yeni türlerde kendilerini denemeye başlamışlardı. İlk önce doğu toplumlarında en yaygın tür olan şiirde içerik ve biçim itibariyle gerçekleşen değişiklikler, düzyazıya da girmiş, modern anlamda roman, deneme, gezi yazıları ve nihayet Urdu Edebiyatında modern öykü ya da kısa öykü doğmuştur.

Belirttiğimiz gibi batılı anlamda öykü İngiliz Edebiyatı yoluyla Urdu Edebiyatı'na girmiş; kısa sürede benimsenerek en beğenilen ve tutulan yazın türü olmuştur.

Urdu Edebiyatı'nın modern öyküyle ilk tanışması o dönemde yaygınlaşmaya başlayan "Oudh Punch" ve "Intihâb-ı Lâ-cevâb", gibi gazeteler ile dergiler için İngilizceden yapılan çeviriler ve adaptasyonlarla gerçekleşmiştir. Daha sonra orijinal ürünlere doğru yönelmiştir.

Urdu Edebiyatı'nda ilk öykü yazarları olarak; Prem Çand (1880-1936)'ile Saccâd Haydar Yıldırım (1880-1943) karşımıza çıkmaktadır. Önceleri Urduçanın ilk kısa öyküsünün Prem Çand'ın 1907'de yayımlanan "Anmûl Ratan" (Paha Biçilemez Mücevher) kabul edilmekteyse de sonraki araştırmalarda Urduçanın ilk modern öyküsünün Saccâd Haydar Yıldırım'ın 1900'de yayımlanan "Naşa ki Pahli Tarang" (ilk Coşku Kıpırtısı) olduğu sonucuna varılmıştır. Adı geçen bu iki öykü yazarı ve Hamidullah Afşar bu alana adımlarını çevirilerle atmışlar; çeviri, adaptasyon merhalelerini adım adım geçtikten sonra kendi orijinal ürünlerini vermişlerdir.⁴²

Bu dönem öykülerinde romantizm ve reformcu edebiyat akımları ağırlıktadır, ilk dönemin en önemli yazarı reform akımının da önderlerinden olan Prem Çand'dır. Öykülerine Hint köylülerinin yaşamları temelinde insanların istek, arzu, başarı ve başarısızlıklarını konu edinmiştir. "Hakk-ı Parvâna" (Pervanenin Hakkı), "Zâd-ı Rah" (Azık), "Dudh ki Kıymat" (Süt pahası), "Varidat" (Olaylar) en önemli öykü mecmuaları arasındadır.⁴³

⁴² Halil Toker, **Pakistan Hindistan Öyküleri**, s. 8.

⁴³ **A.g.e.**, s. 8.

Saccâd Haydar Yıldırım, adına eklediği Yıldırım ibaresinden de anlaşılacağı üzere Türkler ve Türk Edebiyatı'nın derin etkisi altındadır. Yaptığı çevirilerin çoğunu da Türkçeden gerçekleştirmiştir. Öykülerinin bir bölümü, genel öykücülük kurallarının dışındaysa da eserlerindeki psikolojik çözümlemeleri ilgi çekicidir.

Sultan Haydar Coş (1886-1953) ise Batı'nın körü körüne taklidine öyküleriyle karşı çıkmıştır. "Cûş-i Fıkr" (Düşünce Coşkusu), "Afsâna-i Cûş" (Cûş'un Öyküsü) gibi eserlerinde öğüt ve kültürel tebliği öne çıkarmıştır.⁴⁴

Seccad Yıldırım önderliğinde romantizm hareketini benimseyen öykücülerde diğer bir önemli husus üslupta açığa çıkan bireyselliktir. Üslupta yazarın kişiliğinin yanı sıra yazının konusu, maksadı, muhatabı, mevcut zamanın mevcut davranış ve kuralları bir araya geldiği için bu ekol tarafından benimsenen anlatımda şairane unsurlar dikkat çekerdi ve bu; Yıldırım ekolü romantizminin tanınmasında ilk ve temel faktör olarak görülürdü. Kullanılan kelime, terkip, cümle yapısı, ahenk ve ölçü onların şiir olabilme ihtimalini akla getirir. Asrın katı akılcı tutumuna karşı duygu ve tahayyülü savunan konular benimsenir. Romantizm etkisiyle yazılan öykülerde; özenle kurulmuş cümleler, estetiği ön plana çıkaran terkipler, zarif kelimeler en çok göze çarpan öğelerdir. Romantik Urdu öykü yazarı eserlerinde, herhangi bir şeyin görünen yönünü değil de o şeyin, ruhiyetini irdeler, tahayyülle çeşitli şeyleri önümüze koyar. Bu bakımdan Realizmden farklıdır.

Realizm, diğer ülke edebiyatlarında olduğu gibi Urdu edebiyatında da romantizme tepki olarak doğmuştur.⁴⁵

Yaklaşık 1900-1930 yılları arasında devam eden bu ilk dönem yazarları arasında Ansâr Ahmad, Badrî Nath Sudarşan, Ali 'Abbâs Husaynî, Hicâb İmtiyaz gibi adlar sayılabilir.

1930'lu yıllar Hindistan'da yeni bir dönemin başlangıcıdır. Artık bölgede özgürlük hareketleri başlamış, Congress ve All India Müslim League'in kuruluşlarıyla politik arenada yoğun bir canlılık meydana gelmişti. Hint topluluğunun genelini olduğu kadar özelde tek tek fertleri de etkisi altına alan bu

⁴⁴ Halil Toker, **a.g.e.**, s. 9.

⁴⁵ Asuman Belen Özcan, **a.g.m.**, s. 62.

hareketler, öykü alanında da, içinde bulundukları kötü şartlara isyan eden ve kurtuluş çareleri arayan, modern tarzda yetişmiş yeni düşüncelere sahip genç bir yazar kuşağının şekillenmesine neden oldu. Bu genç yazarların bazıları toplumun sosyal yaralarına parmak basmış, bazıları ise Kari Marks'ın fikirleriyle o günlerde dünyada yayılma eğilimi gösteren komünist düşünce sistemini öykülerine yansıtmaya çabası içerisinde girmişlerdir. Bu arada Sigmund Freud'un görüşleri ışığında öykü yazarları da vardı.

30'lu yıllarda öykülerdeki bu düşünce çeşitliliği sürerken, Ahmad Ali (1910-...), Raşîd Cihan (1954), Mahmûdu'z-Zafar, Saccâd Zahtî'nin aralarında bulunduğu bir grup yazarın öykülerinden oluşan "Angâre" adlı öykü mecmuası yayımlandı. Mecmua birkaç ay sonra hükümet tarafından toplattırıldı. Bu mecmuada öyküleri bulunan yazarlar aynı günlerde Londra'da "Ancuman-i Tarakkî-pasand Musannifin" (İlerici Yazarlar Derneği)'i kurdular. Prem Cand'ın başkanlığını yaptığı ilk büyük toplantısını 1936'da Laknov'da gerçekleştiren bu hareket takipçilerinin asıl amacı, Marksist gerçekçilik bakış açısından Hint toplumunun sorunlarının irdelenmesidir. Bunun yanında yazın ve sanatı gerici tabakaların tekelinden çıkarmak, yazında bilimsel akılcılığı benimsetmek, yazını genel halk sınıflarının anlayabileceği, onların geleceğine ışık tutacak bir şekle sokmak ve açlık, işsizlik, sosyal geri kalmışlık gibi toplumun temel sorunlarını konu edinmek genel amaçlarıdır.⁴⁶

İlerici Hareket, taşıdığı mesaj ve ortamın uygunluğu nedeniyle eski ve yeni nesle mensup şair ve yazarlar arasında çok taraftar toplamıştır. Özellikle öykü türü hareketin itici gücü haline gelmiş, öykü yazarları komünizm, cumhuriyet, özgürlük, kölelik, sınıf çekişmeleri, dinler arası sorunlar, ekonomik baskılar, ruhsal bunalımlar ve cinsî bocalamalar gibi çeşitli konuları şehir ve köy ayrımı temelinde çokça işlemişlerdir.

Bu sırada öykünün komünizmin propaganda amacıyla kullanmak istenmesi ve cinsî sorunlardan bahsedilirken erotizmin sınırlarının dahi aşılması, Urdu öykücülüğünde bu hareketin ikiye bölünmesi sonucunu doğurmuştur.

⁴⁶ Halil Toker, a.g.e., s. 9.

Aşırı ve ılımlı gruplar arasında devam eden kısa süreli bir mücadelenin ardından, mesajlar verilirken aşırıya kaçmadan dengeli bir tavır takınılmasını savunan ılımlı grup, öykü türüne egemen olmuştur.

İlerici Hareket'in en önemli ismi, romantik bir yapıya sahip bulunmakla birlikte güçlü bir sosyal bilinci eserlerine yansıtan Krişan Çander (1913-1977)'dir. Toplum ve insan bağlamında genel sosyal yaraları konu edinen Çander'in "Nagme-ki Mavt" (Nağmenin ölümü), "Zindagî ke Mûr Par" (Yaşamın Dönemecinde), "Ham Vahşî Heyn" (Biz Vahşiyiz), "An Dâtâ" (Rızık Veren), "Tın Günde" (Üç Kötü Adam) gibi öyküleri vardır.

Krişan Çandar dışında yine bir Hindu olan ve "acılar üzerindeki perdeyi kaldırma" biçiminde özetlenen tarzıyla güzel öyküler kaleme alan ve "Bhola" (Bhola), "Garam Kot" (Sıcak Ceket), "Apne Dukh Muche Dedo" (Üzüntülerini Bana Ver), "Dana ba Dana" (Tane Tane), "Girahan" (Tutulma) gibi öyküleri bulunan Racandar Singh Bedî (ö.1982); "Genda" (Ayçiçeği), "Fasâdî" (Fesatçı), "Lehâf" (Yorgan), "Bahu Betiyân" (Gelinler ve Kızlar) gibi öykülerinde kadınların toplum içerisindeki yeri ile kadın sorunlarına yer veren Ismat Çuğtayî, yaşamın acı gerçekleri ile köy, şehir arasındaki çatışmayı etkili biçimde yansıtan "Sahâre ki telâş" (Yardım Arayışı), "Anukhî Musibat" (Benzersiz Musibet), "Dha-yî Sîr Âta" (Bir kilo Un) gibi öyküleri bulunan Hayâtullah; daha çok işsiz gençlerin romantik hayallerini ve sıkıntılarını konu edinen "Çobâl" (Kahvehane), "Ble" (Çıbanlar), "Sîlâb" (Sel), "Sun"⁴⁷ "Ghar se Ghar Tak" (Evden Eve), "Nîlâ phat" (Mavi Taş), "Bâzâr-ı Hayât" (Hayat Pazarı) vb. gibi birçok öykü mecmualarıyla son derece verimli bir yazar olan Ahmad Nadim Kâsimî dönemin anlayışına mensup önemli ilerici Hareket öykücüleridir.

1930'lu yıllarda eser veren ancak ilerici Hareket'in takipçileri arasında yer almayan öykü yazarları da vardır. Bunlar arasında en önde gelen isim Sa'âdet Hasan Mantu (ö.1955)'dur. Urdu öykücülüğünde psikolojik çözümlere en fazla yönelen yazardır. Özellikle Urducada "Tavaif" denilen hayat kadınlarının yaşamlarından kesitleri, ahlak yoksunluğunu ve cinsî şiddeti öykülerinde işlemiştir. Onun öyküleri, "toplumun vücûduna ansızın verilen elektrik" şeklinde değerlendirilmektedir. "Bâbu

⁴⁷ Halil Toker, **a.g.e.**, s. 10.

Gopi Nâth", "Kâ-li Şalvar" (Kara Şalvar), "Tamâşa" (Gösteri), "Niyâ Kanun" (Yeni Kanun), "Kholdo!" (Aç!), "Thanda Guşt" (Soğuk Et) gibi öyküleri bu düşüncelerin aynası gibidir.

Mantu ile birlikte tavâifler ve yaşadıkları çevrenin sorunlarını öykülerinde ele alan diğer bir yazar da "Us Ki Bîvî" (Onun Karısı), "Nâk Katne Vale" (Burun Kesenler), "Saya" (Gölge), "Hamam" (Hamam) gibi öyküleri ile tanınan Gulam Abbas; "Bîkâr Din Bîkâr Râten" (Gereksiz Gün, Gereksiz Geceler), "Raks-i Nâtemâm" (Eksik Raks) gibi öykü mecmuaları bulunan 'Azız Ah-mad (ö. 1979); "An Kahî" (Söylenmeyen), "Gabmâgahmî" (Eğlence), "Guryâ Ghar" (Bebek Evi) gibi öykülerinde bilinç altındaki gizli dünyaları ortaya çıkarmaya çalışan Mümtaz Muftî; "Cavala Mukh" (Yanardağ), "insaf" ve "Yina" (Ayna) gibi öykü mecmualarında köy yaşamının en ayrıntılı noktalarına kadar yer veren Abu'l-fazl Sıddikî; "Çak Gariban" (Yırtık Yaka), "Uran Taştari-yân" (Uzay Araçları), "Phulun ka Koyi Kiymat Nehiyn" (Çiçeklerin Hiçbir Değeri Yok) gibi öykülerinde yaşamın her anından lezzet alma ve duyguları sükûnete kavuşturma arayışını konu edinen Kudratullah Şihâb (ölm.1986) ise Keşmir'de geçen öykülerinde gerçekçiliği tercih etmiş, özellikle "Mân-cî" (Anneciğim) adlı öyküsündeki ölmez anne karakteriyle bir gerçekçiliği etkili biçimde kullanmıştır.⁴⁸

1947 bölgenin İngiliz egemenliğinden kurtulduğu yıldır. Bu tarihte İngiliz Hindistan'ının vücudundan Hindistan ve Pakistan adında iki ayrı devlet doğdu. Bu sancılı ani doğuş,⁴⁹ arkasında yoğun göçler, terkedilmiş şehirler, kasabalar, köyler, evler, korkunç katliamlar ve bölünmüş ailelerin bulunduğu bir kaos ortamı bıraktı. Bu kaos ortamı yazının her alanında olduğu gibi öykülerde de kısa sürede kendini gösterdi. O günlerde yaşanan acılar tüm cepheleriyle öykülere yansdı. Ayrıca iki yeni ülke ortaya çıkınca yazarlar ve şairler varoluş nedenleri, toplumsal değerleri, politik görüşleri birbirinden tamamen farklı, birbirine düşman iki ayrı ülkenin vatandaşları olarak daha önce ortak olan değerler yerine kendi ülkelerinin değerlerini savunmaya başlamışlardı.⁵⁰

⁴⁸ Halil Toker, **a.g.e.**, s. 11.

⁴⁹ **A.g.e.**, s. 11.

⁵⁰ **A.g.e.**, s. 11.

1947 yılında Pakistan'ın kuruluşundan sonra tedhiş dönemi, Urdu öyküsünün başat konusu olmayı sürdürmüştü. Göç konusu, sınırdaki kamplarda yaşayanların çilesi, açlık da öykünün temel konuları arasına girmişti. Yeni atmosfer, birlik duygusunu yaratamamıştı. Bunun nedeninin psikolojiden ziyade siyasî ve maddî olduğu şüphesiz doğrudur. Her iktidar, her türlü baskıdan uzak bir toplum, adil ve insafli sosyal bir düzeni kuracaklarını, Pakistan'ın özgür insanların mutlu ülkesi olacağını, devlet üzerinde herhangi bir fert ya da sınıf otoritesinin olamayacağını, hepsinden öte Pakistan'ın müstahkem ve buyruk altında kalmayacak bir ülke olacağı vaadinde bulunurdu. Ne yazık ki bu vaatleri yerine getirmede basan sağlayamamışlardı.

Pakistan kurulmadan önce de Pirem Çand özellikle kırsal kesimi gözlemlemişti. Bağımsızlıktan sonra Pakistan'da Ahmed Nedim Kasımi, Gulam-ul Sakalın Nakvi ve Zeka-ul Rahman, köy ve taşra kültürünü öykülere taşıdı. Bu konuları işleyen öykücülerin iki tarza sahip olduklarını görürüz. Birincisi, romantizm tarzıyla öyküleştirenler. İkincisi ise eşitsizlik, yoksulluk, cehalet, yokluk ve baskının çirkin yüzünü anlatan realistler. Pakistan Urdu öyküsü de kent-köy yaşamını, Pakistanlı kavramını kullanarak yansıtmaya başlar.⁵¹

1970'li yıllarda ise öykü yazarları yaşamın gerçeklerini sembolizm yoluyla aktarmaya başladılar. Bu dönemde karakterler ve öykünün genel havası açısından son derece karmaşıklaşan ve kelimelerin arkasına gizlenen gerçeklerle anlaşılması güç bir hâl alan öyküler kaleme alındı. Yapılan psikolojik inceleme ve betimlemeler, öyküleri genel okuyucunun anlayış düzeyinin üzerine çıkarmıştır.⁵²

Bu akımın yayılmasında ilerici Hareket öykücülerinde bu sahaya adım atan, "Eyk Dopeher ki Kahânî" (Bir Öğle Sonrası öyküsü) ile geleneksel öykücülüğü bırakan, "Çorâhâ" (Dört yol Ağzı) hikâyelerinde gerçeği fantezi şeklinde sunma tekniğini deneyen Anvar Saccâd; "Hazar Paya" (Kırkayak), "Savârî" (Yolcu) ve "Eyk Reportaj" (Bir Reportaj)'da sembolizm içinde korku, şüphe ve annelik duygulannı anlatan Halıda Husayn; kendine özgü üslubuyla önemli bir yer edinen, "Bezâr Âdmî ka Beta" (Yılgın Adamın Oğlu), "Se-peher ki Hazân" (ikinci Vakti sonbaharı),

⁵¹ Asuman Belen Özcan, **a.g.m.**, s. 68.

⁵² Halil Toker, **a.g.e.**, s. 12.

"Patchar Meyn Hod-kalâmî" (Sonbaharda Kendi Benliğine Sohbet) gibi öykülerinde duyguları şahsî tecrübeleri ile iç içe anlatan Raşid Amcad öncülük etmişlerdir.

Bu yazarlar dışında köy uyanışının yazarı olan ve alt orta sınıfın karakterlerini öykülerine taşıyan "Band Muthî Meyn Cognu" (Kapalı Avuçtaki Ateşböceği), "Halâ Andar Halâ," (Boşluk içinde Boşluk), "Biçhre Hue Hâth" (Ayrılmış Eller) öykülerinde gerçeği imgelerle aktaran Muhammad Munşayâd (1937-...); "Ghorun ke Seher Meyn Akelâ Âdmî" (Atlann Şehrinde Yalnız Adam) adlı öykü mecmuasında tılsımlı bir fezada gerçek yaşamın olaylarını, "Bâtun ki Bâriş Meyn Bhigî Huyî Larkî" (Söz Yağmurunda Islanmış Kız) mecmuasının öykülerinde ise orta tabakanın hiçbir zaman gerçekleşmeyen rüyalarını anlatan Mazharu'l-İslâm; insanların iç kirliliklerini ve sorunlarını dış dünyanın gerçekleriyle birleştirerek okuyuculara sunan Ahmad Hamîş, Norveç'te yaşayan ve Avrupa'da yaşayan Hintlilerin sorunlarına ağırlık veren öyküleriyle birçok ödül kazanan Harcarın Çavala; Afşan 'Abba-sî, Asad Muhammad Han, Zâhida Hinâ, Salım Ağâ Kızılbaş, Haydar Kurayşî son dönem öykücülerinde önemli yere sahiptirler.⁵³

⁵³ Halil Toker, **a.g.e.**, s. 13.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EŞFAK AHMED'İN ÖYKÜCÜLÜK ANLAYIŞI

3. 1. Kişiliği

Eşfak Ahmed, kalabalık karşısında konuşmada oldukça ustadır. Zaten televizyon ve radyoda başarılı olması da bunu kanıtlar. Ahmed, Urdu öykücülüğünün en önde gelen yazarlarından. Fakat son dönemlerde eskisi kadar çok öykü yazmamaktadır.

Öykülerini genellikle küçük olaylardan başlayıp genişleyerek ilerleyen bir kurgu içinde yazar. Öykülerindeki karakterler her zaman, her yerde rastlanabilecek tiplerdir. Çoğu zaman konu ettiği karakterin psikolojik çözümlemesine girer⁵⁴ ve bunu o karakterin en yalın hali olarak öykü ve hikâyelerinde ince bir üslupla işler. İmgesel anlatım tarzının yarattığı görüntülerle öykülerine görsel bir hava kazandırır. Geleneksel toplum değerleri konusunda da oldukça hassas bir anlatım üslubunu benimsemiştir. Karakterin psikolojik çözümlemesine girerek, tasvirlerle bezediği “Toşey Billey” adlı öyküsü drama tarzında yazılmış, oldukça ilgi çekici bir öyküdür. İnsanlarda aynen dramının yarattığı tesiri bırakmıştır. Okuyucu, bu öyküyü ilk cümlesinde itibaren dikkatle okumazsa bu öyküyü anlaması zaman alacaktır. Evlenmek için hayalinde bir erkek yaratan, onun bir gün mutlaka geleceğine inanan ancak onu bulduğunu zannettiğinde kaybeden bir genç kızın duygularını ve hayal kırıklığını anlatan bir öyküdür. Öykünün ana karakteri olan genç kızın psikolojisi şu şekilde yansıtılmıştır: ‘İşte, böyle bir insan için hayatım boyu bekledim, içten içe ona seslendim durdum. Seslenişlerime verilen yanıt çok uzaklardan geldi hep; gece karanlığında balık avlamak için açık denizdeymiş gibi sahilde bekleyip, bıkmadan usanmadan ona seslendim durdum, her seslenişime sevgiyle karşılık verdi. Ama bir türlü kendi gelmedi. Çok talibim çıktı, ben ise onu bekledim. Başka biri için elime niye kına yakayım! Ben aileden bir erkeği sevme yanlısı değilim. Çünkü bir arada yaşaya yaşaya öyle bir ilişki oluşuyor ki, bence sevme düşüncesine olasılık tanımıyor. Ben istiyorum ki, masal ülkesinden ansızın bir prens çıkagelsin, onu ilk

⁵⁴ Senem Sade, a.g.t., s. 121.

bakışta tanıyayım, sonra devesinin peşisıra onunla çöllere vurayım ve onu çepeçevre saran serin hava olayım. Ya da İspanya'nın bir arenasında boğa güreşine çıkan birisi olsun.⁵⁵ Seyirciler arasında gözleri birden bana takılsın ve kanlı boğayı bir anlığına unutsun, boğa onu sivri boynuzlarına takıp fırlatsın, sonra ne olursa olsun; ister ölsün ister kurtulsun. İstedğim inciye kavuşayım yeter...'67

Aşfaq Ahmed, televizyonda yaptığı iki program; 'Aur Drame' ve 'Tota Kahani' yüzünden karmaşaya sebep olmuştur. Bu yüzden ona İbn-ul Vakt (Zamane Çocuğu) denmiştir. Fakat en sert muhalifleri bile onun eserlerini, özellikle de "Gadarya" (Çoban) adlı ölümsüz öyküsünü başarılı bularak saygı göstermişlerdir. Eşfaq Ahmed'in hayat felsefesi asıl olarak sevgiye dayanır. Ayrıca derin bir şekilde toplumu birleştirme ve bilinçlendirme arzusu görülür. Örneğin, 'Master Roşi (Roşi Öğretmen)', 'Acıyb Badşah (Tuhaf Padişah)', 'Pinahin (Sığınaklar)' gibi öykülerinde ilim ve bilgiye saygı gösterilmesini ve toplumun bilgiye olan gereksinimini açık ifadelerle işler.

Eşfaq Ahmed bilerek İlerici Hareket yazarlarının kalabalığı içine girmekten hoşlanmamıştır. Fakat siyasi konulu öyküleri de vardır. Mesela 'Toba (Tövbe)' adlı ilk öyküsü Müslüman birliğinden bahseder. Öykü kitapları şunlardır: 1- Eyk Muhabbet So Efsane (Bir Sevgi Yüz Öykü): 1951'de basılmış olan bu kitabında 13 öykü yer alır. 2- Ucle Phul (Parlak Çiçekler): 9 öyküden oluşan bu kitabı 1957 yılında basılmıştır. 3- Sefer-e Miyna (Mina Yolculuğu): 1983'de basılan bu kitapta 11 öykü bulunmaktadır.⁵⁶

3. 2. Tasavvufa Yönelişi

Muhteşem ve ihtişamlı kitapların büyük bir yazarı olan kişiliğinden ayrı olarak, Eşfaq Ahmed, hayatının sonlarına doğru tasavvufa karşı önyargılıydı; tasavvuf, eserlerinin çoğunda gözle görülür biçimde sergilendi.⁵⁷

⁵⁵ Senem Seda, **a.g.t.**, s. 122.

⁵⁶ **a.g.t.**, s. 123.

⁵⁷ <http://www.celebrityborn.com/biography/ashfaq-ahmed/334> (Erişim Tarihi: 05.01.2018)

Eşfak Ahmad de tasavvufa teşvik yönünde katkıda bulundu. O, spiritüalizm ve ahlak üzerine ‘Baittakh’ ve ‘Zaviya’ televizyon programlarındaki hayranlarıyla bir araya gelerek onlarla yapmış olduğu televizyon programı edebiyata farklı bir görüntü kazandı. Dr Khawaja Muhammed Zakriya, Halid Ahmed, Necebeb Ahmed, Abbas Tabish, Baqi Ahmad Puri, Saad Ullah Şah, Naveed Sadiq, Arşad Shaheen ve Mehram Sajjad Ganga gibi entelektüel ve seçkin yazarlar, Eşfak Ahmed'in tasavvufta çok yönlü konuşma gücüyle teşvik eden programları, ahlaki kitlelere de ulaşmıştır. Tüm bu yazarlar Ahmed'in tüm sınıfları aynı anda eşit derecede etkileyen tek yazar olduğunu söylediler.⁵⁸

Aşkta etkileyici ve övgüye değer kitapların büyük bir yazarı olmasının yanı sıra, hayatının son dönemlerinde, eserlerinin çoğunda gözle görülür şekilde yansıyan tek şey tasavvuf üzerineydi. Kudüs Ullah Şahab ve Mümtaz Müftüsü ile olan yakın ilişkisi de tasavvufa olan eğilimini kanıtladı. Ahmed, bir ‘Baittakh’ (Konuk Odası) ve ‘Zaviya’ isimli televizyon programlarında kendisine yöneltilen sorulara tatmin edici yanıtlar verdi ve bu da hayranlarını etkiledi.⁵⁹

3.3. Eşfak Ahmed'in ‘Çoban’ İsimli Öyküsü⁶⁰

Bu olay soğuk bir kış gecesinde meydana geldi. Aniden birisi beni sertçe sarsıp uyandırdığında ben ılık yatağımda derin derin uyuyordum.

“Kim o?” diye bağırarak sordum. Yanıt olarak karanlıkta büyük bir el kafama çarptı ve dedi: “Polis Rano’yu yakaladı.”

“Ne?” diye bağırdım. Aynı zamanda da beni kavrayan elleri titreyerek uzaklaştırmaya çalışıyordum. “Nedir o?” “Ne söylüyorsun?”

“Polis Rano’yu yakaladı.” dedi karanlıktaki hayalet tekrar. Bunu Farsçaya çevir.

⁵⁸<http://nation.com.pk/08-Sep-2009/ashfaq-ahmed-promoted-sufism>(Erişim Tarihi: 05.01.2018)

⁵⁹<http://www.zaviia.com/p/blog-page.html>(Erişim Tarihi: 05.01.2018)

⁶⁰<https://www.rekhta.org/stories/gadariya-ashfaq-ahmad-stories?lang=ur>(çev:Nebahat Özdemir Baştürk, E.T.: 23.12.2018)

Evet o şeytan Dauji’ydi. “Dauji, ateşin oğlu.” Ağlayarak inledim. Gecenin köründe beni tedirgin ediyorsun. Rahat bırak beni. Evinde kalmayacağım. Ders çalışmayacağım... Seni pis!...

Tiksintiyle ve nefretle olduğum yere düştüm ve ağlamaya başladım. Dauji benden memnun olmaya ve şefkatle beni kandırmaya başladı. “Eğer ders çalışmazsan, sınavını nasıl geçeceksin? Ve eğer sınavını geçemezsen, asla büyük bir adam olamazsın. Sonra insanlar senin Dauji olduğunu nasıl bilecekler?”

“Tanrı herkesi öldürebilir. Sen korkunç bir şekilde ölebilirsin ve dahası senin tanıdıklarını da. Ve beni, beni de beni de.” Bana bu anlattıklarını duyduğumda konuşamadım, acıyla ağlamaya başladım. Büyük bir sevgiyle başımı eliyle okşayarak konuşuyordu, o pis ağzıyla beni öpmeye başladı. Dedi ki: “Onun, hepsi doğru, oğlum. İyi çocuk. Şimdi şu ağlamayı kes, sevgili çocuğum. Bu tercümeyi yap. Seni tekrar uyandırmayacağıma söz veriyorum.”

Israrlarıyla çileden çıkmış bir halde: “Bunlar kimsesiz çocuklar. Bugün Rano’yu yakaladılar. Yarın bir başkasını yakalayacaklar. Sen ve tercümelerin...” dedim.

“Hayır, hayır çocuk!” diyerek araya girdi. “Dürüstçe söz veriyorum. Bu gecedan sonra sana asla hiçbir şey sormayacağım. Hadi benim akıllı oğlum. Şimdi anlat bana. Polis Rano’yu yakaladı. Farsça.”

Öfkeyle: “Bilmiyorum.” Diye cevap verdim. O, soğukkanlılıkla: “Denemeden hayır diyorsun.” dedi. Daha sonra şefkatle ekledi: “Lütfen dene, en azından bir kez.”

Çileden çıkmış bir halde: “Yapamayacağım” diye cevap verdim. O, bu duruma güldü ve kendi kendine Farsça bir şeyler mırıldandı. “Yeni kelimeler öğren evlat. Dahası doğrularını kullan. Her birini on kez tekrar et.”

Ben bu belanın başımdan kolay kolay gitmeyeceğini biliyordum. Bitkin bir halde, yeni Farsça kelimeleri ezberlemeye başladım. Sonra on kez gözden geçirdim.

Dauji mahcup bir halde onları beş kez daha yapmamı söyledi. Bu eziyet sona erdiğinde, tekrar ılık yatağıma uzanmama yardım etti. Yorganla üzerimi örttü ve

gayet nazik bir ifadeyle “Onları asla unutma, sabahleyin kalkar kalkmaz sana tekrar soracağım.” dedi. Daha sonra beni rahat bıraktı ve geldiği yere doğru gitti.

Kur’an kursundaki derslerimden sonra, akşam eve dönerken birtakım insanların yaşadığı uzun, dar bir yoldan sık sık geçiyordum. Ben sadece isimlerini telaffuz etmekten hoşlandığımız su nakliyecilerini tanıyordum. Evlerin yanında keçilerin barınaklarının olduğu bir kapalı alan vardı. Onların üçü çamurdan yapılmış ve etrafları dikenli çalılarla ve birtakım çitlerle çevrilmişti. Daha sonra dikdörtgen bir avlu ve yöresel bir yapı geliyordu. Ötesindeki yolu daraltmıştı. Devam edildiğinde iki yolla karşılaşıldı. Belki de kasabadaki en uzun yoldu ve korkunç derecede ıssız ve tenhaydı.

Oradan geçerken kendimi silahın namlusunda az sonra booommm... diye kulakları sağır edecek bir patlamayla çıkacak ve ölecek gibi hissederdim. Fakat akşamları daima yoldan gelip geçenlerle karşılaşır ve hayatta kalırdım.

Silahın namlusunda sıkışan, beyaz bıyıklı, orta boylu adam da bunların arasındaydı. O, bende yetenekli bir adam izlenimi bıraktı. Başında geniş bir sarık, üzerinde yeşil bir palto, kumaş pantolon ve topuksuz bir ayakkabı vardı. Yanında sürekli, benim yaşlarımda tıpkı onun gibi giyinmiş bir çocuk vardı. Ben daima yaşlı adamı elleri cebinde çocukla sakın sakın konuşurken buluyordum.

Ne zaman karşılaştık çocuk bana dikkatli dikkatli bakıyordu. Fakat durmadan yürümeye devam ediyor, ben kendi yoluma, onlar kendi yollarına gidiyordu.

Bir gün kasabanın dışındaki küçük bir gölde başarısız bir balık yakalama girişiminden sonra ben ve ağabeyim eve dönüyorduk. Yolda beyaz bıyıklı adamı tekrar gördüm, kucağında sarığıyla köprüde dikiliyordu.

Beyaz örgülü saçı traşlı başına ıslak bir kuş tüyü gibi yapışmıştı. Biz geçerken ağabeyim ellerini kaldırarak onu sessiz selamladı:

“Selam Dauji!”

Ve Dauji de başıyla onaylayarak “Çok yaşa!” dedi.

Ağabeyimin onu tanıdığına çok sevindim. Ben de sevinç içinde çıkabilecek bir sesle “Selam Dauji!” dedim.

“Uzun yaşa, çok yaşa!” diye her iki elini kaldırarak cevap verdi.

Fakat aniden yüzümde bir tokadın keskin sıcaklığını hissettim. Bunu yapan ağabeyimdi.

“Her şeye limon oluyorsun!” diye beni azarladı. “Benim selamımdan sonra seninkinin ne gereği vardı? Seni aptal! Niye her şeyin içine atlıyorsun? Onun kim olduğunu söyleyebilir misin?”

“Evet, o Dauji.” Diye beş karış suratla cevap verdim.

“Dauji de kim?” diye öfkeyle sordu.

“Orada duran, o Dauji’dir.” diye gözyaşlarıma halim olamayarak cevap verdim.

“Saçmalama!” Bana çok kızgın görünüyordu. Gözlerini çıkararak konuştu: “Seni pis ukala, her ne yapsam beni taklit ediyorsun. Kopyacı!” dedi.

Cesaretimi toplayıp, ne diyeceğimi düşündüm ki onun yol boyunca söylediği hiçbir şeye aldırış etmedim. İçimde onu Dauji’yle tanıştırmamanın mutluluğu vardı. Ayrıca ağabeyimin tokadına üzülmedim.

O gerçek bir zorba olduğu için, bunu normal karşılıyordum. Her şeyden önce o benden büyüktü. Ve bu üstünlüğünü yaptığım her şeyde göstermeye bayılırdı.

Şimdi Dauji’nin dikkati benim üzerimdeydi, ıssız yolda adımlarını benimkine uydurduğuna emindim. Onu selamlamayı seviyordum ve onun şefkat dolu karşılığı beni sonsuz mutlu ediyordu.

O daima “Çok yaşa!” karşılığını verirdi ve o andan itibaren de yaşam daha canlı, daha güzel gözüktü. O bende gökyüzünde yürüyormuşçasına bir his bırakırdı.

Bu durum bir yıl boyunca devam etti. Dauji’nin yanında ki çocukla vitray pencereli bir evde yaşadığını öğrendim. Kardeşimin onun hakkında daha fazla şey bilmesini arzuladım. Fakat o asiydi ve her ne zaman bir şeyler söylesem öfkesine

yeniliyordu. Allah’a şükür bu uzun sürmüyordu. İlkokul dördüncü sınıfı geçtikten sonra, Dauji’nin oğlunun sınıf arkadaşım olduğu ortaokula kabul edildim.

Ondan Dauji’nin bir Hintli ve yerel bir ofiste müracaat kabul bölümünde çalıştığını öğrendim. Çocuğunun adı Umichand’dı ve o, sınıftaki en zeki çocuktur. Sarığı büyüktü, fakat yüzü bir kedinin ki gibi küçüktü. Bazı çocuklar ona sataşır ve miyav miyav diye alay ederlerdi. Diğerleri ona kırma, melez, köpek diye seslenirlerdi. Fakat ben Dauji’ye saygımdan dolayı ona gerçek ismiyle hitap ederdim. Bu şekilde çok çabuk arkadaş olduk. Biz eşyalarımızı hatıra olarak değiş tokuş yapacağımıza ve bir ömür boyu arkadaş olarak kalacağımıza söz verdik.

Umichand’ın evine ilk gittiğimde, yaz tatiline gireli sadece bir hafta olmuştu. Yakıcı bir öğleden sonrasıydı. Tek tesellim her şeyi gölgede bırakabilecek benim çok sevdiğim Umichand’ın “Shaikh Chillı” hikâyeleriydi. Okuldan doğrudan Umichand ile evine gittim ve güneş aç olduğumu unutturacak kadar alev alev kavuruyordu.

Umichand’ın evi düzgün, temiz ve görkemliydi. Kapının önünde avluya giden küçük bir sundurma vardı. Veranda ile karşı karşıya aynı boyutta bir oda vardı. Avluda bir nar ağacı ve küçük bir çiçek tarhı vardı. Diğer tarafta geniş bir merdivenle küçük bir mutfak vardı. Sundurma ile yan yana olan vitray pencereler oturma odasına açılıyordu ve odanın kapısı mavi renkti.

Sundurmadan içeriye girdiğimizde Umichand annesini selamladı. “Merhaba anneciğim!” dedi. Beni avluda bıraktı, kendisi oturma odasında gözden kayboldu. Annesi palmiye ağacından yapılmış yaygının üzerinde oturuyordu. Bahçede dikiş dikiyordu. Yanında, elinde bir çift makas ile ona yardımcı olan bir kız oturuyordu.

Oğlunun selamına karşılık annesi dikiş makinesinin üzerinde anlayamadığım bir şeyler mırıldandı. Fakat kız gözlerini yukarıya kaldırdı ve bana dikkatlice baktıktan sonra, annesine döndü ve “Baybay sanırım bu Doktor Bey’in oğlu dedi”.

Aniden dikiş makinesi durdu ve annesi bir süre için beni dikkatlice inceledi: “Evet, elbette” diyerek gülümsedi ve eliyle beni işaret ederek çağırdı. Boynumdaki çantamla tereddütle ilerledim ve bir sütunun yanında durdum ve onun samimiyetine

inandım. “Adın ne çocuk?” diye sordu Baybay. Gözlerimi yere indirdim ve adımlı söyledim.

O “Aftab’a benziyor, değil mi?” diye kız tahminde bulundu makası yere bırakırken.

“Niçin olmasın? Her şeyden önce o Aftab’ın kardeşidir.” Diye cevap verdi Baybay.

“Aftab’ın kardeşi mi?” diye sordu yüksek sesle içerden birisi “Kim geldi kızım?”

“Aftab’ın kardeşi Dauji” diye bocalayarak cevapladı kız. “Umichand ile beraber geldi.”

Dauji’ye bu bilgi odanın dışarısından geldi. Dauji üzerinde bir pijama ve gömleği ile sallana sallana içeri geldi. Fakat kafasındaki sarığı her zamanki gibiydi. Elinde bir kova suyla ve beni gözden geçirerek geldi. Dudaklarında gizemli bir gülümseme belirdi.

“Evet, kesinlikle Aftab’a benziyor .” dedi. “Fakat benim tanıdığım Aftab zayıftır ve oldukça kısadır.”

Kovayı yere koyduktan sonra ellerini başımın üzerine koydu ve jestleriyle sevgi gösterisinde bulundu.

Bir tabure alıp yanıma oturdu. Ben hareketlerini izliyordum. Ayaklarını kaldırdı ve yanında getirdiği kovanın içine batırdı.

“Aftab sık sık yazar mı?” diye sordu ayaklarına avuç dolusu su dökerken. “Evet, yazar ” diye cevap verdim yavaşça. “Geçen gün iyi olduğu yazılı bir mektup aldık.” - “ Ne yazıyor?” – “Bilmiyorum Dauji, Abbas biliyor.” – “Oh iyi” diye başını sallayarak ekledi. “Ne için Abbas’a sormuyorsun, sormazsan bilemezsin. ” dedi.

Söyleyecek bir şey bulamadım. Bir süre daha ayaklarına su döktü. Fakat aniden “Kur’an’dan hangi bölümlere çalışıyorsun?” diye sordu.

Kendimden emin “Dördüncü” dedim. “Üçüncü parçanın adı nedir?” diye bir sonraki soru geldi.

“Bilmiyorum Dauji.” diye utanmayla karışık cevapladım.

“Tilkar Rasul” diyerek beni bilgilendirdi. Daha sonra ıslak ellerini kuruladı. Baybay dikiş dikmeye devam etti. Kız ise yemeği hazırlamakla meşguldü. Biraz ekmek ve yemeği koyacağı tabakları getirdi. Ben öylece durup çevremde olup bitenleri izliyordum ve ilgisiz görünmeye çalışıyordum.

Umichand, hala içerlerde bir yerlerde, belki oturma odasında, ya da verandada yalnız başınaydı. Ben ise kendimi dipsiz bir kuyuya batıyor gibi hissediyordum.

Aniden Dauji bana döndü: “Fatiha suresini ezberden oku bakalım.” dedi.

“Bilmiyorum efendim.” diye utanarak karşılık verdim. “Ne!” dedi hayretle. “Sen, Allah’a şükretmeyi dahi bilmiyor musun?”

“Elbette biliyorum efendim.” diye cevap verdim.

Biraz gülümsedi. Kendi kendine “İkisi de aynı şey, hadi ezberden oku bakalım” dedi.

Ben ezberden okumaya başlamadan önce, Dauji kendine çekidüzen verdi. Surenin sonuna geldiğimde, o da “Âmin” dedi. İlk sınavımda başarılı olduğumu onun gözlerindeki mutluluk ifadesinden anladım. Aslında ondan bir ödül beklemiştim. Böyle durumlarda amcam bir rupe verirdi. Fakat Dauji böyle bir girişimde bulunmadı. Umichand benim beklediğim kitapları getirdi ve bende kalkmak için izin istedim. Oradakilerle vedalaştım. Baybay tekrar gelmem için benden söz istedi. Ben de büyük bir zevkle tekrar geleceğimi söyledim.

Dauji: “Aftab butaya sık sık gelirdi.” dedi ve ekledi “Aftab bizimle çok yakındı.” Daha sonra Farsça bir şiir okumaya başladı.

Bu benim Dauji’ye ilk ziyaretimdi. Dauji’nin bende bıraktığı etki, onun birinci sınıf bir cimri olduğu ve hiçbir şekilde iletişim kurmayan, dahası hiçbir şeye kulak asmayan birisiydi.

Eve vardığımda, anneme Dauji’nin evinde olduğumu söyledim. Ama oldukça tepki gösterdi. “Gitmeden önce benim iznimi almalısın. Aftab’ın Dauji’den ders aldığı doğrudur ve ona çok saygılıdır. Fakat şu an baban onunla görüşmüyor.

Onlar bir süre önce tartıştı. Munshi'nin evinde olduğunu öğrenirse, bu durum onun canını sıkar.” dedi ve ardından “Ziyaretin hakkında babana hiçbir şeyden bahsetme.” diye ekledi.

Aptal değildim. Ona, bundan hiç bahsetmedim ve Dauji'nin evine olan ziyaretlerime devam ettim. Çok geçmeden arkadaş olduk. Hatta onunla konuşma cüretini gösterdim. O, yaygıda bir kitabın içine gömülür ve bende gizlice onun arkasında ayakta dururdum. O, bazen bana “Hadi bugün biraz laklak yapalım mı?” diye sorar, bende ona hikâyeler uydururdum. Birlikte çok eğlenirdik.

Onun gülmesi çok hoşuma giderdi. Fakat farkına vardığım şey anlattıklarımın sıradan, basit şeyler olmasıydı. Yeterince güldürecek, hatta kahkaha attıracak kadar gülünç de değillerdi üstelik. Sık sık bana çözmem için saçma sapan matematik soruları sorardı. Bu beni oldukça sıkardı. Fakat öyle teklif ederdi ki bunu bana reddedemezdim. Bir soru çözer, ardından dakikalarca laklak ederdik. Arada sırada beni tuzağa düşürürdü. Oturduğu yaygıyı gösterir ve “Bu nedir?” diye sorardı. Ben kendimden emin “Yaygı” derdim. “Hayır hayır” diye başını sallar ve “Farsça karşılığını söyle.” derdi.

Canım sıkılmış, sonradan pişman olacağım şu cümleyi kurdum: “Okulda Farsçasını öğrenmiyoruz. Yaygının Farsçasını nasıl bilebilirim.”

“Bilsen iyi olur.” dedi, olması mümkün bir şeymiş gibi. –“Farsçası ‘Borya’dır. Arapçası ise ‘Hasır’dır.” dedi. Böylece bu sıkıcı oyun sürüp gitti.

Umichand, bir kitap kurduydu. Fakat bir başkasıyla asla paylaşmazdı kitaplarını. Dauji kızını büyük bir sevgiyle severdi. Ona “Bibi” derdik. Sadece Dauji ona Quarrat diye çağırırdı. Daha sonraları Quarrat’ın Arapça serinlik ve rahatlık anlamına geldiğini öğrendim. Fakat Baybay bu güzel isimden pek hazzetmezdi. O, bu isimden sık sık şikâyet ederdi.

Dauji karısını öylece dinler ve bu ismin çok çekici, hoş bir isim olduğunu söylerdi. Fakat bu durum karısını daha da kızdırırdı. Böyle zamanlarda Dauji kitaplarını ve çok sevdiği yaygısını toplar ve üst kata bir süre için dinlenmeye giderdi.

Ben, benim için pahalıya mal olmuş bir alışkanlığın kurbanı olarak dokuzuncu sınıfı bitirdim. Hâkim Ali Ahmet kasabamızın en yaşlı doktoruydu. Fakat o, ilaçlardan çok korku hikâyeleriyle ilgilenirdi. O “Dastan-e Amir Hamza” ve “Tilism-e Hosruba” gibi fantastik kitap koleksiyonuna sahipti. Babamın dispanserinden aldığım boş ilaç kutularıyla değiş-tokuş ederek bu kitapları toplayacağıma yönelik onunla gizli bir anlaşma yapmıştık. Bunun karşılığında o da bana Emir Hamza’nın destanlarının ciltlerini okumak için verecekti. Odamda gece gündüz demeden bu fantastik hikâyeleri okumaya başladım.

Bu durum yıllık sınavlarıma kadar devam etti. Kötü geçen sınavlarımdan, Hâkim Ali Ahmet’in nüfusu sayesinde öğretmenlerim beni geçirdi ve daha onuncu sınıfa geçtiğimde okul kitaplarıma (صندلی نامہ، فسانہ آزاد، الف لیلہ) Sandli Name, Fasanah Azad ve Elf-i Leyla gibi ciltler dolusu pek çok kitap eklendi. Sevdiğim hikâye kitaplarımı odamda saklıyordum. Bunlardan “Arap geceleri” adlı hikâyelerimi okul sıramda kilit altında tutuyordum. Okul sıralarımdaki günlerim ve gecelerim bu hikâyelerdeki muhteşem saraylarda geçti.

Bu esrareniz durum bizim sonumuzu hazırladı. Umichand değil ama altı çocuk sınıfta kalmıştı ve ben onlardan biriydim. Akşam, beni evden kovan Abaji, hayatımın en şiddetli yenilgisiydi benim için.

Sessizce evden ayrıldım. Sonra, İran Hastanesi’nin bahçesindeki bankta oturdum ve uzun uzun düşünmeye başladım. Ne yapmalıydım? Allah’ın yarattığı bu dünya dar bir yer değildi, ne de bu lanet olası kasaba. Dünyanın etrafını gemisi ile seyahat eden Simbad’ın sahte kahramanlıklarından birini elde ettiğimi düşünmüştüm.

Ve henüz bu üç saatten fazla oturduğum yerde, kendimle ilgili olarak ne yaptığım konusunda hiçbir fikrim yoktu. Beni merak edip bakmaya gelen annemi görene kadar boş yere kafamı patlattım. Babamın beni affettiğini ve eve gelebileceğimi söyledi.

Babamın beni affetmesi benim için tek teselliydi. Tek istediğim evde bir gece olsun kalmaktı. Ertesi gün caminin arkasında benim gibi şanssız denebilecek altı arkadaşım ile buluştum. Onlar çoktan Lahor’a gitme ve zengin olma hayaliyle

yapacağımız işler için plan hazırlamışlardı. Biz öğleden sonra iki treniyle Lahor’a gitmek için gizlice ayrılmaya karar verdik.

Eve gittim ve bavulumu hazırlamaya başladım. O esnada bizim aptal hizmetçi geldi ve bana sinsice: “Benimle gel, Doktor Bey seni görmek istiyor.” dedi.

“O nerede?” diye sordum.

O iğrenç dişleriyle sırtarak: “Hastanede” dedi. O, Abaji beni azarlarken görmüştü.

Beni korkutan bu görüşmeyi beklemiyordum. Korkuyla Abaji’nin odasından adeta uçarak verandaya geçtim. Kapıyı yavaşça araladım ve içeri girdim. Orada, Abaji’nin yanında ayakta duran Dauji’yi gördüm. Korkuyla onu selamladım ve onun duymaya alışkın olduğu şekilde “Çok yaşa!” dedim. Fakat o duymazlıktan geldi. Babam: “O’nu tanıyor musun?” diye bana sert bir şekilde sordu.

Kendimden emin bir şekilde “Kesinlikle!” dedim. Babam “Kesinlikle demek!” diye adeta beni öldürecekmişçesine bağırdı. Dauji: “Hayır, hayır, hayır Doktor Bey!” Diyerek ellerini kaldırıp araya girdi. “O, iyi bir çocuktur. Onun ihtiyacı olan şey...” Babam: “Sen onu tanımazsın Munshi!” diyerek sözünü kesti. “Bu saygısız aptal, benim saygın adımla lekeledi.”

“Üzülmeyin, Doktor Bey, o bizim Aftab’dan daha akıllıdır.” diyerek babamı teselliye kalkıştı.

“Bir gün alnımıza leke sürecektir. Yapmaya çalıştığı şey de bu.” diyerek yumruğunu masaya vurdu.

“Onun hakkında üzülme doktor Bey, o bir gün çok başarılı olacak. Ben bundan kesinlikle eminim efendim.” diyerek yatıştırmaya çalıştı. Daha sonra sırtımı sıvazladı. “Gel biraz yürüyelim, yolda biraz sohbet ederiz.” dedi.

Kapıyı açarken Dauji: “Lütfen unutmayın Doktor Bey, her şey yoluna girecek.” dedi.

Tahmin ettiğim gibi Dauji’yle beraberken her şeyi unutup, mutlu birkaç saat geçirdim.

Onu ilk kez gördüğüm köprüde konuşarak uzunca bir süre dolaştık. O, her zaman oturduğu yere, hiç değişmeyen pozuyla oturdu. Sarığını kucağına koydu, kafası tıraşlıydı ve karşısına oturmam için bana da işaret etti. Sonra gözlerini kapadı bir süre düşündü ve dedi ki: “Bugünden itibaren senin derslerinde sana yardım edeceğim. Bu hususta ilk başta başarısız olursan, en azından bir deneyim kazanmış olacaksın. Bütün amaçlarım ve bütün gayem Allah’ın yardımıyla ve izniyle gerçekleşmiş olacak. Her şeye gücü yeten, yardımsever olan Allah beni asla hayal kırıklığına uğratmayacaktır.”

Küstahça araya girip: “Ders çalışmayacağım.”dedim. O ise gözünü bana dikmiş gülümseyerek: “Peki, ne yapmayı düşünüyorsun?” diye sordu. “İş hayatına atılacağım, çok para kazanıp gıcır gıcır bir arabayla kasabaya döneceğim ve sen de Abaji de bunu göreceksiniz.”

“Allah belki sana bir tane değil o gıcır gıcır arabalardan on tane verir.” diye gülerek araya girdi. “Fakat ben, cahil bir insanın arabasına binmem. Doktor Bey’in ve diğerlerinin de binmeyeceğine eminim.”

Onun bu şekilde konuşması beni çileden çıkardı. Cevabım çok sert oldu ve dedim ki: “Umurumda değil. Bunun için üzülecek değilim. Doktor Bey kendi evinde mutlu mutlu yaşasın ve tabi ki ben de benimkinde.”

Ses tonum ve davranışlarım Dauji’yi şaşırttı. “Demek umrunda değilim, ha?” diye sordu gayet acıklı bir ses tonuyla. Anında karşılık verdim. Fakat onun üzgün halini görünce, sustum. O ise kendi kendine konuşmuş gibi mırıldanarak bir şeyler söyledi. Bir süre daha gayet zayıf bir ses tonuyla bir şeyler söyledi. Ve dedi ki “Böyle konuşmak görgü kurallarına aykırıdır. Allah’a küfretmekten farksızdır, hâşâ hâşâ.” ve bunu der demez sarığını kafasına geçirdi, benim anlayamadığım bir şekilde ellerini yukarı kaldırarak bir Hintli gibi beni selamladı. Ve yine alçak sesle dedi ki: “Ben Peygamberler karşısında aciz bir mahlûkatım. Onların ayaklarının altındaki tozdan daha değersizim. Nasıl olurda onlara saygısızlık ederim bu aciz halimle?”

Hiç de alışık olmadığım bir halde ellerini göğsüne koydu ve Allah’ın huzurunda ibadet eder gibi başını önüne eğdi. Daha sonra ağzından yabancı birkaç kelime döküldü: “Ben cahil bir çobanım. Dahası bir sütçü... Cahil ve cehaletin oğlu

benim... Peygambere sonsuz saygı duyuyorum. İnsanlar bana Munshi derler. Fakat ben aciz bir çoban, zavallı bir hizmetçiyim. Bilge değil.”

Gözyaşları yanaklarını yıkıyordu adeta, o parmak uçlarını öpmeye başladı ve aziz birisine, bir kutsal Peygambere minnet duyuyor, aynı zamanda ezberden Farsça beyitler okuyor, Allah ve Peygamberine dualar ediyordu.

Onun bu hareketleri beni korkuttu. Korkuyla yanına gittim, bu durumun gerçekliğini anlamak için dizlerine dokundum. “Dauji, Dauji” diye birkaç kere fısıldadım. Fakat o, benim bu halime ilgisizdi ve gözlerini kapattı, iki kez: “Benim efendim canım efendim!” diye tekrarladı.

Onun bu trans halinde ne kadar kaldığını Allah bilir. Fakat bir süre sonra bu trans halinden çıktı. Yavaşça gözlerini açtı, bana yaklaşıp dedi ki: “Bak evlat, zenginlik çok çekici gelir insanlara. Fakat mutlu akşamları karanlık günler takip eder.”

Sonra da : “Hadi bakalım gel pazara gidelim. Umi’nin annesi için birkaç metre kumaş almam gerekiyor.”dedi. Ve uygun adımlarla pazarın yolunu tuttuk. Az sonra nasıl olduysa birkaç saat evvelki o berbat halimden eser kalmamıştı.

Alışverişten sonra, bundan böyle artık onunla kalacağımı anladım. Orada uyuyacak ve ders çalışacaktım. Daha oraya varmadan yatacak yer hazırlanmıştı.

Artık anlamıştım ki, kaderimde güçlü ve zengin bir iş adamı olmak yoktu. Arkadaşlarım ise, macera ve korku dolu yolculuklarına devam ettiler, fakat üçüncü günün sonunda ailelerine ve köyelerine gerisin geri döndüler.

Fakat ben de daha iyi değildim. Dauji hayatımı kâbusa çevirdi. Aslında, o beni cehenneme göndermeyi düşünüyordu. Günlerim, gündüzleri okulda; geceleri ise korkunç soruları cevaplamakla geçiyordu. O, çatı katında uyur ve benim yatağım da bana soru sormak isteyebileceği kadar onunkine yakındı. Onunla işbirliği yapmayı reddettiğimde, sessizleşir, gözlerini kapar ve bu benim aşırı kibrim ve öfkemden dolayı acı çekerti. Böyle zamanlarda o, tıpkı öksüz kalmış bir çocuk gibi gözüktü ve bu durumda beni yumuşatırdı.

Uyku düzenimi, dinleme gücümü kaybedecektim hatta neredeyse pişmanlık duyuyumu... Kalktığımda ise ona yavaşça: “Dauji”derdim.

Ve o gözlerini açmaksızın, ciddi bir üslupla: “Evet”derdi.

“Dauji, hadi bana bir şeyler sor. Gerçekten çok üzgünüm Dauji, lütfen.”

O, derin bir iç çeker ve ezberden bir iki dize okur daha sonra da onunla alakalı sorular sorardı. Eğer sorulara kaçamak cevaplar verirsem, Dauji bir fırsatını buluyor, bir başka konuyla beni alaşağı ediyor ve yine beni derse devam ettiriyordu.

Hayatım Umichand lise için gittiği köyden dönene kadar bu biçimde devam etti. Ben sonra da Dauji’nin kalbindeki beni çılgına çeviren ders çalışma yöntemine rağmen, onu sevmeye başlamıştım. O sevecen biriydi. Fakat benim tüm zamanımı harcadığım sorularla aramı yapamazdı.

Baybay daima onunla sürtüşür, Dauji ondan korkardı. Onun çenesi dikiş makinesindeki eli kadar hızlı iş görürdü. O bir şeyleri bahane eder ve Dauji’ye küfürler yağdırırdı. Bazı zamanlar ona açıkça küfrettiğinde, o odasına benim yanıma üzgün ve bitkin halde oturmaya gelirdi. Onun küfürlerine engel olamadığı için Tanrı’dan kendisini affetmesini dilerdi.

Git gide Baybay’dan hoşlanmaya başladım. Bazı zamanlar Baybay, Dauji’ye fiziksel olarak da saldırırdı. Bir gün çok öfkelenildiğinde demlikteki kaynar suyu aşağı kata döktü ve dökülen sıcak su orada bulunan Dauji’ye sıçradı. Dauji söylenerek odaya kaçtı: “Allah onu kahretsin!” Bu durum ilk başlarda bana eğlenceli gelmişti. Fakat fark ettim ki sıcak su Dauji’nin elini ve ayaklarını yakmıştı. Bunu görünce kendimden utandım.

Doğruca onun acı içinde oturduğu oturma odasına gittim. Görünüşte dışarıdan sessiz ve sakin görünüyordu. Yanına oturduğumda bana dedi ki: “Beni sevdiğin için geldiğini biliyorum. Beni önemsiyorsun. Ama unut bunu evlat. Ben Mekke’deki bir kadının kirinden, tozundan bıkıp attığı bir köpekten daha acizim.”

Ne demek istediğini anlamadım. Bir süre bana baktıktan sonra keder içinde dedi ki: “Eğer her kim keder ve matemiyile ünlü bir efendinin silik ve basit esirine

sıcak su sıçratırsa, tanrının laneti onun üzerine olur. Tanrı bana Hz. İbrahim'in gücünü ve cesaretini versin. Hz. Eyüp'ün sabrını benden esirgemesin.”

Haz. İbrahim ve Hz. Eyüp'ün isimlerini duymuştum. Fakat ünlü efendi diye bahsettiğinin kim olduğunu anlayamadım. Ben de “O kim Dauji?” diye sordum.

Sorum ona acı verdi. Hırıltıyla cevap verdi. “Sevgili oğlum, bana bu tür sorular sorma, benim efendim, kutsal öğretmenim benden tiksinecek.” Daha sonra ellerini göğsüne koydu ve: “Tanımıyor musun, sevgili oğlum?” dedi. “Benim efendimi, hocamı, Allah'ın yarattığı en büyük insanı...”

Kasabamızda yaşayan Rano, kötü huylu bir sütçüydü. Hemen hemen burada yaşayan herkes, onlara günlük sütlerini getiren bu adama güvenirlerdi. Buna rağmen onun kaba saba hareketleri ve bozuk ağzı herkesi sıkardı. Onu bu denli tanınmış biri yapan nedenlerden biri, onun Dauji'yi kızdırmayı sevmesiydi. Her ne zaman Dauji'nin evinin önünden geçse onu alay ederek selamlar: “Yüce efendimiz çok yaşa!” derdi. Dauji ona birkaç kez kendisinin ulu bir din adamı olmadığını, sıradan bir insan olduğunu açıkladı. Fakat Rano onu nerede gördüyse alay etmeye devam etti.

Bir gün Rano'nun dükkânına süt satın almaya gittiğimde, beni muzip bir şekilde selamladı ve göz kırparak dedi ki: “Kuş yuvadan uçtu. Şimdi orada ne yapacaksın?” Bu sözleriyle Dauji'nin evlenip kasabadan ayrılan büyük kızını kastediyordu. Bir yandan süt koyarken ekledi: “Bana karşı dürüst ol da anlat bakayım. Bu pilice hiç meyilin oldu mu, ha?”

Bir süre sustum. Fakat terbiye sınırını zorlamıştı ve bu sınırı aşmıştı. Orada bulunan bir konserve kutusunu aldım ve başına sertçe vurdum. Onun acı içinde yere yıkılması için gerçekten sertçe vurmalıydım. Oradan kaçtım ve olayı Dauji'ye anlattım. Daha sonra babama gittim ve ona da ne olduğunu anlattım. Babam beni polis merkezine götürdü Rano'yu şikâyet etti. O it herifi, polis müdürü çağırdı ve sertçe uyardı.

Artık Rano'nun adam gibi davranacağını düşündüm. Fakat yanıldım. Dauji'ye karşı olan kaba saba hareketleri devam etti. Dauji'nin uzun örgülü saçıyla dalga geçiyor ve bundan büyük bir zevk alıyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse o

saçtan ben de hoşlanmazdım. Fakat saç sevgili Dauji'nindi ve Dauji'nin merhum annesi onun o uzun örgülü saçlarını çok sevmiştir.

Sınavlarım yaklaşırken, Dauji daha sıkı davranmaya başladı. Beni bir dakika olsun boş bırakmıyordu. Beni gecenin köründe uyandırır ve sabahın erken saatinden akşama kadar konuları uzun uzun tekrar ederdik. Kurtuluşumun iyi notlar alıp sınavlarımı geçmemde olduğunu anlayana kadar bu durum böyle devam etti.

Sınavlarım için hazırlığa başladım. Daha sonra acayip bir şey olmaya başladı. Gün batarken büyük çakıl taşları ve tuğla parçaları evimizin üzerine düşmeye başladı. Gizemli bir el, belki bir şeytan ruhu onları Dauji'nin ev sakinlerinin üzerine yağdırdı. Artık dayanamayan Baybay, isyan bayrağını açtı. Herkese küfür etmeye başladı. Tüm olanlar için Dauji'yi suçladı. Bir gün öfke içerisinde Dauji'yi sertçe itti ve düşmesine sebep oldu.

Dauji daha kalkmamıştı ki, o çılgılık atmaya başladı: "Seni yaşlı büyücü, bütün bunlar senin büyü alışkanlığın yüzünden meydana geldi. Bu senin Farsça tutkunun sonucudur. Senin kontrol edemediğin büyü sana geri döndü."

Onun bu çılgınlığı, onu acınası bir aptal gibi gösteriyordu. Ben de bu konuda Dauji'yi suçladım. Fakat daha fazla ilerlememiştir ki; Dauji beni hayatımda ilk defa tersledi.

"Kapa çeneni, genç adam!" diye mırıldandı. "Sen bu cahil kadınla nasıl aynı fikirde olabilirsin? Sen bu söylediklerinle benim bir yıllık emeğimi bir anda yerle bir ediyorsun. Sen hayaletlere ve şeytani ruhların varlığına nasıl inanıyorsun? Beni hayal kırıklığına uğrattın." Bu sözler canımı acıttı ve kaldıramayacağım kadar ağırdı. Oradan uzaklaştım. Ayrılırken Baybay abuk sabuk konuşuyor, bağılıyor; zavallı Dauji ise acılar içinde inliyordu.

Akşam Dauji'nin evine dönerken yolda Rano'yla karşılaştım. Dudaklarında muzip bir gülümseme vardı. Ciddi taklidi yaparak bana sordu: "Nerelerdesin dostum? Bizim üstat Dauji'nin evine taş ve tuğla yağmuru yağmış diye duydum."dedi, göz kırparak ve pis pis gülümseyerek.

Kasabamızda bir lise olmasına rağmen, sınavlar için bir merkez yoktu. Öğrenciler bölge merkezine gitmek zorundaydılar. Sınavlarımın zamanı geldiğinde

ben de aynıını yaptım. Oldukça heyecan verici bir gündü. Bizim grup ayrılmadan önce ailelerimizle vedalaştık. Böyle önemli bir anda nasıl olurda benden uzakta durabilirdi? Sonunda o da geldi ve benimle vedalaştıktan sonra yılsonundaki kursum için titizlikle hazırladığı soruları sordu. Cevaplarımın çoğunun onunkilerle uyuşması onu oldukça etkilemişti.

İlk gün tarih sınavım çok iyi geçti. Aynı şekilde tarih sınavında 3. sınavım Pazar günüydü ve matematik sınavım da Pazartesi günüydü. Sınavlarım bitip, kontrol ettikten sonra yanıtlarımın yüzde sekseninin doğru olduğunu fark ettim. Sevinç içinde sınav salonunda bir aşağı bir yukarı dolaşırken Dauji ile çarpıştım. Bana moral vermek için sınav merkezine gelmişti.

Sınavlarım biter bitmez, sanki Dauji'yi hiç tanıımıyormuşum gibi yüz üstü bırakıp gittim. Zamanımı arkadaşlarımla aylıklık ederek geçiriyor, akşamları da roman okuyordum. Fırsatını bulduğumda da Dauji'yi görmeye gidiyordum. Dauji, bu buluşmalarda, en azından kendisiyle bir saat geçirmem için bana ısrar ediyordu. Bu şekilde o, bana lise için ders çalıştırabilirdi. Fakat ben artık onun için güvenilir olmuştum. Lisede yüz kez başarısız olmaya hazırdım, ama artık Dauji'den ders almamaya karar verdim.

Metrik sonuçların açıklandığı gündü Abbaji küçük bir şeker sepetiyle evine gitti. Dauji her zamanki gibi yaygısında oturuyordu. Babamı görür görmez kalktı, oturması için bir sandalye getirdi. “Üzgünüm Doktor Bey, oğlunuzun başarılı olacağına ümidim vardı. Fakat maalesef olmadı. Onun alt yapısı zayıf.”dedi mahcup bir halde.

“Sadece bir notum düşük!”diye araya girdim.

Bana döndü ve şöyle bir göz gezdirdikten sonra dedi ki: “Sen, benim o bir nottan nasıl acı çektiğimi bilmiyorsun. Belki de bu Allah'ın bir lütfudur.”

Fakat ben ne şaşkındım ne de acı çekiyorum. Kendime güvenim tamdı. Babam evden ayrıldıktan sonra Dauji, çalışmalarım hakkındaki düşüncelerini söyledi. Sonra içeri girip Baybay'la dedikodu yaptım. Çünkü o, kasabada ne olmuş, ne bitmiş bilmek isterdi.

Liseye girdikten sonra, başlarda Dauji'ye düzenli yazdım. Fakat daha sonra mektuplarım seyrekleşti en sonunda da tamamen kesildi. Tatillerde eve geldiğimde bütün hocaları ziyaret ettim, tabi ki Dauji'yi de. Artık sorular sormayı bırakmıştı. Her ne zaman ona gitsem beni büyük bir samimiyetle karşılardı. Beni ceket, pantolon ve kravat içinde görmek onu çok mutlu ederdi.

Zaman su gibi akıp gitti. Günler haftaları, haftalar da ayları kovaladı. Umichand kasabadan temelli olarak ayrıldı. Bir bankada iş buldu ve Delhi'ye postalandı. Bibi'ye bir sevinç, mutluluk yerleşti. Baybay her zamanki gibi dikiş dikmeye devam etti. Lise hayatım yavaş yavaş beni Dauji'den alıp götürdü.

Ülkenin özgürlüğünü kazanmaya başladığı günlerdi. Gazeteler felaket tellallığı yapıyordu. İnsanların birer birer katledildiğini duyduk. Haberler can sıkıcıydı. Amma, artık güvenli kabul ettiği kasabamıza beni geri çağırdı. Fakat diğer yerler için aynı şeyi söylemek olası değildi. Mal sahipleri, kodamanlar, toprak ağaları arkalarında kişisel eşyalarını bırakarak kasabadan kaçıyorlardı. Geride kalanlar mültecilerdi. Birkaç gün içinde Müslüman mülteciler de hareketlenmeye başladılar. İngilizlerin memleketimizi ve bizi kontrol altına aldıklarının haberini almışlardı.

Bir gün birkaç ev ateşe verildi. Sonra yollarda farklı gruplardan insanların çatıştıklarını duyduk. Her yer mezar olduğunda, polis ve askeriye sokağa çıkma yasağı koydu. Olaylar biraz olsun hafifledikten birkaç gün sonra da Hintliler ve Sihler kasabayı terk ettiler. Amma, bana Dauji'nin iyi olduğu haberini verdi.

Sokağa çıktığımda etrafta yabancı yüzlerle karşılaştım. Dauji'nin evinin girişinde, bir boğa tahtadan çite bağlıydı. Kapının arkasında kalın bir çadır bezi asılıydı. Bu durum karşısında derhal geri döndüm ve hızla koşarak eve gittim. Boğazıma sanki bir yumru oturmuştu, gözlerim kan çanağına dönmüştü ve Amma'ya, Dauji ve Baybay'ın evlerinden ayrılmış olduklarını haber verdim. Dauji'yi asla ve asla bir daha göremeyeceğimi düşündüm. Bunun olmaması için Tanrı'ya dua ettim.

Üç gün sonra, gün batımında camiden eve döndüğümde, Dauji'nin evinin yanında gözüme yabancı bir manzara ilişti. Yakınlardaki boş araziye birçok insan

toplanmıştı. Ellerinde uzun ve kalın sopalarıyla göçmen çocuklarını görebildim. Tehdit eden bir ruh hali içerisinde tahrik edici sloganlar atıyorlardı.

Onların bu düşmanca tavırları beni korkutmuştu ve onları uzaktan izlemeye karar verdim. O esnada kalabalığın içinden genç biri şöyle diyordu: “O, yakınlardaki köye gitmişti. Daha sonra orada sanki bir şey varmış gibi döndü ve girdi.”

“Hangi eve?” dedi dinleyenlerden biri.

“Rohtak’taki mültecilerin olduğu” diye cevap verdi gençten birisi.

“Sonra?”

“Sonra onu yakaladılar ve bir Hintli olduğu ortaya çıktı.”

Az sonra kalabalıktan genç birisi bağırdı: “Hey Rano, buraya gel. Çabuk ol. Bu, senin met ettiğin bilgin.”

Rano, tarla civarında keçilerini otlatıyordu. Daha sonra kalabalığa doğru koştu. Ben ise olanları sessizlik içerisinde izliyordum. Rano’nun O’nu bir avuç hergelenin içine doğru iteklediğini gördüğümde, kalbim bir şey yapamamamın çaresizliği ile derin bir acı çekiyordu.

Yanımda duran insanlardan rica ediyordum: “Lütfen ona zarar vermeyin, o iyi bir insandır, dindardır, kimseye zararı dokunmaz. O, o...”

Aniden nefret dolu birçok bakış bana doğru döndü ve baltalarını bana göstererek, bir köpek gibi hırılıyorlardı. İçlerinden bir tanesi baltasını kaldırıp: “Dindar mı? O mu? Seni yalancı pislik! Bu sözlerinle onu cehennemde yanmaktan kurtaramazsın. Bu ne saçmalıktır böyle.” diye adeta veryansın etti. Bu noktada sesler birbirine karıştı.

“Yalnız bırakın onu. Bu sadece yaşlı bir bunak.”

Rano ve pis arkadaşları Dauji’nin etrafını kuşatmış ve ona küfürler yağdırıyorlardı. Aniden Rano kargaşayı bastırdı ve Dauji’nin çenesinden tutup: “Hadi seni bilmiş âlim. Çabuk bana cevap ver. Ne o, yoksa dilini mi yuttun? Yoksa sen sanıldığı gibi yüce bir insan değil misin, ha?”

Dauji sessizliğini korudu. Bu haydutların arasında sanki büyülenmiş gibi ayakta duruyordu. Birisi, Dauji'nin sarığını çekip aldı ve bağırarak: “Bakın şu püskül saça hele. İlk önce şu atkuyruğunu bir keselim.”

Kalabalıktan bu teklifi onaylayan bir gürültü çıktı. Rano orağını kaptığı gibi Dauji'nin saçını kesti. Daha sonra aynı genç adam dedi ki: “Hadi şunu paketleyelim mi?”

“Hayır, hayır. Buna gerek yok. Canını bağışlayalım.” diye cevap verdi. “Bu yaşlı adam işime yarayabilir. Mesela keçilerimi otlatılabilir. ” Daha sonra Dauji'nin çenesini tuttu ve emretti: “Hadi bakalım koca bilgin, ezberinden bir şeyler oku!”

“Neyi?” dedi Dauji kısık bir sesle. Onun bu cesaretine sinirlenen Rano, saçsız kafasına tokat attı. Bu darbe Dauji'nin sendelemesine neden oldu. “Seni domuz herif. Şamatayı kes ve bana derhal ezberinden bir şeyler oku.” diye bağırdı.

Şaşkın Dauji kalabalık onunla alay ederken, o da ezberinden bir şeyler okuyordu. Bitirdiğinde, Rano bastonunu aldı ve Dauji'nin eline tutuşturdu.

“Hadi bakalım bunak ihtiyar, keçiler seni bekliyor.” diye emretti. Yalın ayak, çıplak baş Dauji, sanki tüm hayatını bir çoban olarak geçirmiş gibi keçiler ardına düştü ve sürüyü gütmeye başladı.

3. 3. 1. Eşfak Ahmed'in “Çoban” İsimli Öyküsünün Tahlili

a. Olay Zinciri

1. Dauji isimli bir çocuk birden uyandı.
2. Karşısında gördüğü kişi ona Farsça bir çeviri yapmasından bahsediyordu.
3. Çocuk Dauji isimli esrarengiz kişiden çok rahatsız olmuştu.
4. Bilgin Dauji, küçük Dauji'yi kandırmaya çalışıyordu
5. Bilgin Dauji, çocuğa sürekli tercüme yapması için ısrar ediyordu.
6. Çocukta ısrarla tercüme yapamayacağını söylüyordu.

7. En sonunda çocuk dayanamadı ve tercüme için Farsa kelime ezberlemeye başladı.
8. Daha sonra bilgin Dauji, çocuğu rahat bıraktı ve gitti.
9. Bu arada küçük Dauji, Kur'an kursuna gidiyordu.
10. Küçük Dauji Kur'an kursundan dönerken çok korktuğu bir yerden geçiyordu.
11. Yolda giderken küçük Dauji evlerin yapılarını izliyordu.
12. Yoldan giderken bomba gibi büyük bir ses duymaktan korkuyordu.
13. Yolda giderken beyaz bıyıklı, orta boylu bir adam gördü.
14. Adamın yanında bir de kendi yaşlarında bir çocuk vardı.
15. Dauji, abisiyle balık tutmaya gitmişti ve dönerken yine o beyaz bıyıklı adamı gördü.
16. O gördüğü adam bilgin Dauji idi.
17. Dauji de çocuğu selamladı ve ona "Çok yaşa!" dedi.
18. Küçük Dauji, bilgin Dauji'yi selamladıktan sonra abisi ona bir tokat attı.
19. Çünkü adamı abisi selamlayınca Dauji de selam vermişti.
20. Abisi, kardeşinin kendisini taklit ettiğini düşünüyordu.
21. Küçük Dauji, bilgin Dauji ile selamlaştığı için çok mutluydu.
22. Çocuk ile Dauji bir yıl boyunca selamlaşmaya devam ettiler.
23. Küçük Dauji, bilgin Dauji'nin oğluyla tanışmayı çok istiyordu.
24. Dauji, sonunda bilgin Dauji'nin oğlu Umichand ile tanıştı.
25. Çocuklar birbirlerine ömür boyu dost kalacaklarına dair söz verdiler.
26. Küçük Dauji, bir gün Umichand'ın evine gitmişti.
27. Dauji, Umichand'ın evini iyice bir inceledi.
28. Dauji, arkadaşının evinde arkadaşının annesi ile tanıştı.

29. Annesinin yanında Umichand'ın kız kardeşi de vardı ve annesine yardım ediyordu.

30. Kız, annesi Baybay'a bu çocuğun doktorun oğlu olduğunu söyledi.

31. Anneyle kız, Dauji'yi abisi Aftab'a benzettiler.

32. O anda bilgin Dauji evine geldi.

33. O da küçük Dauji'nin ağabeyi Aftab'a benzediğini söyledi.

34. Bilgin Dauji, küçük Dauji'ye mektup yazıp yazmadığını sordu.

35. Daha sonra küçük Dauji'ye Kur'an'dan bazı bölümleri sordu.

36. Daha sonra bilgin Dauji Kur'an'dan bilgiler verdi.

37. Evin içerisinde Umichand, evde onların yanında değil başka odadaydı.

38. bilgin Dauji, küçük Dauji,'ye Fatiha suresini okumasını istedi ve Dauji okudu.

39. Dauji ilk sınavını başarıyla vermişti.

40. Sonra evden ayrılacakken Baybay, Dauji'ye tekrar gelmesini istedi.

41. Küçük Dauji, eve vardığında annesine bilgin Dauji'nin evine gittiğini söyledi.

42. Annesi bunu duyunca küçük Dauji'ye çok kızdı.

43. Babasının bunu duymamasını istiyordu.

44. Daha sonra sık sık küçük Dauji, bilgin Dauji'nin evine gitmeye devam etti.

45. Küçük Dauji, bilgin Dauji'nin evine gitmekten çok hoşlanıyordu.

46. Bilgin Dauji, küçük Dauji'ye sürekli Farsça şeyler soruyordu.

47. Bilgin Dauji'nin kızına Bibi derlerdi, ama onu Dauji "Quarrat" diye çağırırdı.

48. Ancak Baybay, kızının bu ismini pek sevmezdi.

49. Bu arada küçük Dauji, dokuzuncu sınıfı bitirmişti.

50. Dauji'nin sınıfını geçmesinde doktor Hakim Ali Ahmet ona çok yardımcı olmuştu.

51. Dauji, bir dersten kalmıştı ve babası Abaji onu evden kovmuştu.

52. Küçük Dauji, İran hastanesinin bahçesinde sabahladı

53. Dauji, sabaha kadar ne yapacağını planladı.

54. Sabah annesini gördü ve babasının kendisini affettiğini söyledi.

55. Eve giderken yolda arkadaşlarıyla karşılaştı ve Dauji'ye kendileriyle birlikte Lahor'a kaçmasını istediler.

56. Gençler Lahor'a kaçmak için karar aldılar.

57. Eve geldiğinde babası ile Dauji'nin konuştuklarını gördü.

58. Küçük Dauji, babasının yanında bilgin Dauji'yi selamladı.

59. Baba, oğluna Dauji'yi tanıyıp tanımadığını sordu ve oğlu da tanıyorum deyince onu çok fena bir şekilde azarladı.

60. Bilgin Dauji, çocuğun babasına çocuğuna kızmaması konusunda önerilerde bulundu.

61. Baba, bilgin Dauji'ye bu işe karışmaması konusunda uyarıda bulundu.

62. Daha sonra her iki Dauji'de bahçede konuşmaya başladılar.

63. Bilgin Dauji, çocuğa derslerinde yardımcı olacağını söyledi.

64. Çocukta Dauji'ye artık ders çalışmayacağını söyledi.

65. Çocuğun kendisine söylediği sözler bilgin Dauji'yi çok üzmüştü.

66. Kendisinin sadece Allah'ın bir kulu olduğunu çocuğa söyledi.

67. Bilgin Dauji, çocuğun karşısında ağlamaya başlamıştı.

68. Çocukta onun bu halini görünce Dauji'yi teselli etmeye çalıştı.

69. Daha sonra her iki Dauji'de pazara birlikte gittiler.

70. Küçük Dauji artık bilgin Dauji ile kalmak istediğini söyledi.

71. Bilgin Dauji, çocuğu çok çalıştırıyordu.
72. Çocuk artık ders çalışmaktan uyuyamıyordu.
73. Bazen küçük Dauji, bilgin Dauji ve eşinin kavgalarına şahit olurdu.
74. Küçük Dauji, Baybay'ı giderek sevmeye başladı.
75. Bilgin Dauji, çocuğa Hz. İbrahim ve Hz. Eyüp hakkında bilgiler verdi.
76. Bir gün köyün kötü adamlarından Rano, bilgin Dauji'yi çok kızdırırdı.
77. Rano, bilgin Dauji'yi nerede görse onunla dalga geçerdi.
78. Rano, bir gün küçük Dauji'ye de saçma şeyler söyleyip onu kızdırmıştı.
79. Kızgın Dauji dayanamayarak Rano'nun kafasına bir konserve kutusuyla vurdu ve kaçtı.
80. Dauji'nin babası Rano'yu şikayet etti.
81. Dauji, Rano'nun ders aldığını düşünmüştü ama Rano kötölüklerine devam etti.
82. Rano sürekli bilgin Dauji ile dalga geçiyordu.
83. Bu sıralarda bilgin Dauji, çocuğu derslerini çalıştırmaya devam etti.
84. Bir ara bilgin Dauji'nin evinde esrarengiz şeyler olmaya başladı ve Baybay eşini iterek yere düşürdü.
85. Küçük Dauji, bilgin Dauji ile ailesi hakkında konuşurken ilk kez DAuji tarafından terslendi.
86. Karısıyla aynı fikirde olduğundan dolayı Dauji, çocuğa kızdı.
87. Eve dönerken yine Rano, çocuğa tuhaf şeyler söylemişti.
88. Bu arada sınav için küçük Dauji başka bir şehre gitmişti.
89. Dauji'nin sınavları çok iyi geçiyordu.
90. Küçük Dauji sınavlarını verirken, bilgin Dauji de ona destek olmaya gelmişti.

91. Küçük Dauji, sınavlarını verdikten sonra bilgin Dauji'yi hiç önemsemeyip arkadaşlarıyla buluşuyordu.

92. Küçük Dauji, artık bilgin Dauji'den ders almak istemiyordu.

93. Küçük DAuji köyün dışında bir okula gitmişti.

94. Tatillerde her iki Dauji yine görüşmeye başladılar.

95. Günler geçti, Umichand kasabadan ayrıldı.

96. Bu zamanlar ülkede çok tehlikeli olaylar yaşanmaya başladı.

97. İngilizler memleketi kontrol altına almaya başlamıştı ve her yerde olaylar çıkmaya başladı.

98. Evler ateşe verilmeye başladı.

99. Farklı gruplarda insanlar çatışmaya başladılar.

100. Çoğu kimse yaşanan olaylar sonucu köyü terk etmek zorunda kaldılar.

101. Evden bir ara dışarı çıkan küçük Dauji, gördükleri karşısında ağladı.

102. Çocuğun bir başka üzüntüsü de Dauji'yi merak ediyor olmasıydı.

103. Çocuk sinirli kalabalığın Daujilerin evine gittiğini görerek telaşlandı

104. Kötü adamlar, Rano'yu çağırıp bilgin Dauji'yi yakaladıklarını söylediler.

105. Bilgin Dauji, kötü adamların içerisinde acı çekiyordu.

106. Küçük Dauji kalabalıktakilere ona zarar vermemelerini söyledi ama kalabalıktakiler onu dinlemediler.

107. Daha sonra kalabalık bilgin Dauji'ye işkence yapıyorlardı.

108. Bir ara Dauji'nin saçını Rano kesti.

109. Kötü adamlar bilgin Dauji'yi öldürmek istediler.

110. Daha sonra bilgin Dauji'yi öldürmekten vazgeçtiler.

111. Ona ezberden bir şey okuması için ısrar ettiler.

112. Rano ve kötü adamlar bilgin Dauji'yle dalga geçtiler.

113. Son olarak eline bir baston vererek onu hayvanların çobanı yaptılar.

b. Özellikler

Tablo 1.*Eşfak Ahmed'in “Çoban” isimli öyküsünün tahlil özellikleri*

KİŞİLER	Küçük Dauji Bilgin Dauji “Munshi” Umichand Bibi Baybay Abaji Aftab Doktor Hakim Ali Ahmet Rano Evin Hizmetçisi
YERLER	Küçük Dauji'nin evi Kasabanın dar ve ıssız yolu Kasabanın dışındaki göl Bilgin Dauji'nin vitray camlı evi İran hastanesinin bahçesi Lahor Mekke Rano'nun süt dükkanı

	Delhi
KAVRAMLAR	Korku Baskı Eziyet Ölüm korkusu Mutluluk Şiddet Öfke Kıskançlık Arkadaşlık Bağlılık Utangaçlık Allah’a İnanç Güvensizlik Başarı Başarısızlık Cesaret Bıkkınlık Hırs Kötülük Karışıklık Acı

SİMGE	- Çamurdan yapılmış ve etrafları dikenli çalılarla ve birtakım çitlerle çevrili keçi barınakları, - Dikdörtgen bir avlu ve yöresel bir yapı, - Beyaz bıyıklı, orta boylu, başında geniş bir sarık, üzerinde yeşil bir palto, kumaş pantolon ve topuksuz bir ayakkabı olan adam, - Vitray pencereli ev, - Büyük Sarıklı, kedi gibi küçük surat, - Palmiye ağacından yapılmış bir yaygı, - “Tilkar Rasul”, - Dipsiz bir kuyu, - Borya, - Hasır, - Dastan-e Amir Hamza, - Tilism-e Hosruba, - Sandli Name, - Fasanah Azad, - Elf-i Leyla, - “Arap geceleri” isimli hikâye, - İran Hastanesi’nin bahçesindeki bank, - Gıcır gıcır arabalar, - Hz. İbrahim’in gücü ve cesareti, - Hz. Eyüp’ün sabrı,

	- Taş ve tuğla yağmuru, - Küçük bir şeker sepeti, - Boğa, - Tahtadan çit, - Kapının arkası, - Kalın çadır bezi.
--	---

c. Şahıs Kadrosu

Küçük Dauji: Hikâyenin kahramanıdır, çok akıllı bir çocuktur. Hayranlık duyduğu bilgin Dauji'yi çok sevmektedir. Ayrıca bilgin Dauji'nin eşi ve çocuklarını da çok sevmektedir. Bilgin Dauji ona Farsça çeviriler yapması konusunda baskı yapmaktadır ve ne kadar hayır dediyse de onu kıramayıp çevirileri yapmıştır. Dauji, okul hayatı süresince de çeşitli sınavlardan geçmiştir ve başarmıştır.

Bilgin Dauji “Munshi”: Bilgin Dauji, küçük Dauji'yi çok sevmektedir. Her fırsatta onu evine çağırır ve ona çok yardımcı olmuştur. Küçük Dauji'nin babası Abaji ile arkadaşır ve Abaji ona Munshi ismiyle hitap etmektedir. Bilgin Dauji, Allah'a bağlı ve Peygamberler bağlı çok iyi bir Müslümandır. Küçük Dauji'ye hayatının her anında yardımcı olmuştur. Hikâyenin sonunda ise serseri Rano tarafından diğer serserilerin hedefi olmuş ve onlara boyun eğmek zorunda kalıp hayvanlarına çobanlık yapmıştır.

Umichand: Küçük Dauji'nin çok iyi arkadaşıdır. Onu her zaman evine davet etmiştir. Eve davet etmesi sayesinde bilgin Dauji'yi daha yakından tanıma fırsatı bulmuştur. Umichand daha sonra başka bir şehre gidip çok güzel bir işte çalışmıştır.

Bibi: Bilgin Dauji'nin kızıdır. Bibi, her fırsatta annesine yardım ederdi, Bunun yanında o da küçük Dauji'yi çok severdi.

Baybay: Bilgin Dauji'nin karısıdır. Baybay'da küçük Dauji'yi çok severdi. Ancak eşiyle evde çok kavga ederdi.

Abaji: Küçük Dauji'nin babasıdır. Ayrıca bilgin Dauji'nin arkadaşıdır. Abaji, Dauji'ye Munshi derdi. Oğluna çok değer verirdi ve onun hep başarılı olmasını isterdi, ancak bir seferinde oğlu Dauji dersten kalınca onu akşam evden kovmuş, sabahın ilk ışıklarında onu affetmişti. Abaji, bilgin Dauji'ye oğlunu sık sık şikayet ederdi.

Aftab: Küçük Dauji'nin ağabeyidir. Bir gün yolda giderken birisini selamlarken kardeşi de aynı selamı verince, “-Beni taklit ediyorsun.” deyip kardeşini tokatlamıştır.

Doktor Hâkim Ali Ahmet: Dauji'nin babası Abaji'nin arkadaşıdır.

Rano: Hikâyenin kötü karakteridir. Her fırsatta bilgin Dauji ile dalga geçmektedir. Arada sırada da küçük Dauji'ye bilgin Dauji'yi yermektedir. Bilgin Dauji'nin serserilerin hedefi olmasında ilk sıradadır, ona çok kabaca davranmıştır.

Evin Hizmetçisi: Küçük Daujilerin evindeki aptal karakterdir.

d. Konu ve İzlek

Her şey bilgin Dauji'nin küçük Dauji'nin bir gece evine gelip ona bir şeyler sormasıyla başladı. Küçük Dauji, abisiyle balık tutmaktan dönerken yolda gördüğü bilgin Dauji'den çok etkilenmiştir. Onunla tanışmak için oğluyla arkadaş olmuş ve sık sık bilgin Dauji'nin evine gitmiştir. Dauji, bu evde bilgin Dauji'nin ailesinin tüm bireyleriyle tanışmış ve kendini sevdirmiştir.

Küçük Dauji, bu arada okula gidiyor, derslerine çalışıyordu. Bir gün bir dersten başarısız olunca evden babası tarafından kovulmuş ve ertesi gün babasının kendisini affetmesiyle birlikte eve geri dönmüştür. Küçük Dauji'nin derslerden başarısız olması bilgin Dauji'yi çok etkilemiş ve DAuji, Küçük Dauji'nin babası ile konuşmuştur. Bu arada bilgin Dauji, çocuğa sık sık Farsça çalışmasını da istemiştir.

Bilgin Dauji, küçük Dauji'yi tüm sınavları için çalıştırmıştır. Dauji, sınavlarının çoğunda başarılı olmuş, kaldığı dersleri daha sonra geçmiştir.

Küçük Dauji, derslerini geçtikten sonra bilgin Dauji'yi önemsememeye başlamıştır. Ancak her iki Dauji tekrar bir araya gelmişlerdir. Her şey güzel giderken yaşanan İngilizlerin saldırıları sonucu şehirde karışıklık yaşanmış ve şehirdeki serseriler kötü karakter Rano ile birlikte bilgin Dauji'ye işkence yapmışlar, saçını kesmişler ve son olarak onu koyun çobanı yapmışlardır.

e. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Anlatıcı kahramanın kendisi Dauji'dir. Küçük Dauji, yaşadığı her anı gözlemlemiştir. Gece yaşadığı olay onu çok korkutmuştur. Anlatıcı, hikâyede geçen karakterlerin birçoğu hakkında bilgi vermiştir.

Anlatıcı hikâye içerisinde bilgin Dauji'den çok etkilenmiştir. Anlatıcı, bilgin Dauji'yi tanıdıkça çok sevmeye başlamıştır. Dauji ile bir araya gelebilmek için birçok yollar denemiştir. Anlatıcı, hikâye içerisinde yeri gelince çok sevinmiş, yeri gelince de çok üzülmüştür. Ara sıra bilgin Dauji'ye karşı lakayt davranışlar da sergilemiştir.

Dauji'nin kendisine Farsça bir şeyler sorması onun canını sıkmıştır ama Farsça çeviriler yapmıştır. Anlatıcı çok istememesine karşın Dauji'nin kendisini derslere çalıştırmasını istemiş ve birçok sınavını geçmiştir.

Son olarak Rano ve adamlarının bilgin Dauji'ye yapmış oldukları işkenceler, onu fazlasıyla üzmüştür.

f. Mekan

Küçük Dauji'nin evi: Küçük Dauji'nin ailesi ile birlikte yaşadığı ev.

Kasabanın dar ve ıssız yolu: Küçük Dauji, Kur'an kursundan eve dönerken çok korktuğu tehlikeli bir yer.

Kasabanın dışındaki göl: Küçük Dauji'nin abisiyle birlikte balık tutmaya gittiği göl.

Bilgin Dauji'nin evi: Bilgin Dauji, Baybay, Bibi ve Umichand'ın yaşadığı ev. Küçük Dauji bu eve gelmekten çok hoşlanırdı.

İran hastanesinin bahçesi: Küçük Dauji'nin evden babası tarafından kovulmasıyla bir gece geçirdiği yer.

Lahor: Küçük Dauji'nin arkadaşlarıyla kaçma planı yapıp gidecekleri yer.

Mekke: Bilgin Dauji'nin Allah ve Peygamber sevgisi.

Rano'nun süt dükkânı: Hikâyenin kötü karakteri Rano'nun dükkânı.

Delhi: Bilgin Dauji'nin oğlu Umichand'ın iş bulup gittiği yer.

g. Zaman

- Küçük Dauji'nin bilgin Dauji ile ilk karşılaşması soğuk bir kış gecesi olmuştur.
- Küçük Dauji, Kur'an kursundan akşam saatlerinde dönüyordu.
- Bir gün abisiyle birlikte balık avlamaya gitmiş, dönüşte de bilgin Dauji ile karşılaşmıştı.
- Küçük Dauji'nin, bilgin Dauji ile selamlaşması bir yıl sürmüştür.
- İlkokul dördüncü sınıfı geçtikten sonra küçük Dauji, bilgin Dauji'nin oğlu Umichand ile okudu.
- Yaz tailinin ilk haftası, Dauji, Umichand'ın evine gitti.
- Dauji gece gündüz hikâye kitapları okurdu.
- Dauji evden kovulduktan üç saat sonra annesi ile karşılaştı.
- Dauji, evden kovulduğunda ertesi gün öğleden sonra saat ikide arkadaşları ile birlikte Lahor'a kaçmaya karar verdi.
- Dauji'nin bilgin Dauji ile geçirdiği birkaç mutlu saat.
- Dauji'nin arkadaşlarının kaçış planları başarısız olmuş, üç gün sonra evlerine dönmüşlerdir.
- Bilgin Dauji, bir yıl boyunca küçük Dauji'yi çalıştırmıştır.

- Akşam Dauji'nin Rano ile karşılaşması.
- Sınavın ilk günü Dauji çok başarılı oldu.
- Dauji tarih sınavını Pazar günü, matematik sınavını Pazartesi günü vermişti.
- Dauji akşamları roman okurdu.
- Yıllar sonra Umichand, kasabadan ayrıldı.
- İngilizlerin baskıcı yılları.
- Küçük Dauji, üç gün sonra evine döndüğünde bilgin DAuji'nin evini görüp üzülmesi.

h. Dil

Hikâyede dil yalın ve durudur.

Yer yer mecazi söyleyişlere yer verilmiştir.

Hikâyede konuşma tarzı cümleler fazlasıyla kullanılmıştır.

Hikâyede bazı yerlerde betimlemeler de yapılmıştır.

Hikâyede duygu ifadelerine de yer verilmiştir.

3. 4. Eşfak Ahmed'in 'Toşey Biley' İsimli Öyküsü⁶¹

Ocak ayı ortalarında Ferruh, ilk cinayet davasını kazandıktan sonra düğününü yaptı ve yeni evli çift balayı için Mari'ye doğru yola çıktı. Eski model taksi yolda iki defa bozuldu ve pek çok kez su almak için durdu. Sürücü her çeşme başında arabanın radyatörünü soğuk suyla dolduruyor ama birkaç millik tırmanıştan sonra araba tekrar bozuluyordu. Bulut kütleleri soğuk gökyüzünde beyaz kıvraklar gibi kaymaktaydılar.

⁶¹ Celal Soydan, **Pakistan-Hindistan Öyküleri**, İletişim Yayınları, İstanbul 2001, s. 147-153

Mari'ye henüz altı mil kala yol kenarlarında yer yer kar birikintileri görünmeye başlamıştı. Tekerleklerden kalkan toz, kar birikintilerinin dış yüzünü kaplamıştı. Taksi tırmandıkça yolun her iki yanında birikmiş renkli birikintiler sıklaşıyordu. İnci beyazlığına bürünmüş gelini titrer gören Ferruh, battaniyeyi açtı ve karısının dizlerine sardı.

Kız, tam on dört yıl sonra o gün, köyünün mezarlığını görmüştü. Mezarlığın etrafında sayısız ufak erik ağaçları ve o ağaçların yakınında dizi dizi bebek mezarları vardı. Akşama doğru çoban, sürüsünü geri getirirken o ufak kar yumruları tozla kaplanmaya ve onları saran küçük taş kırıntıları tozun içinde kaybolup gitmeye başladı, ama hepsi bu kadar değildi. Kız soğuk yüzünden de titriyordu! Taksi, durağına ulaştığında sürücü inip arka kapıyı açtı, ama dışarıdan içeri aydınlık girmede; aracın içiyle dışarısı aynıydı. Gökyüzüne yayılan tek tuk bulutlar arasında yer yer kızılla kuşatılmış kümeler oluşmuştu. Bunlardan bazıları yeni, bazıları eskiden kalmaydı birkaçı ise oldukça porsumuş haldeydi. Mail Road yokuşunu tırmanırken Ferruh alçak bir sesle, "Yorulmadın ya?" diye sordu. Gelin onun tarafına bakmaksızın, "Hayır," dedi.

"Cemil Bey'in dağevi biraz uzak," Ferruh anlayışlı bir koca edasıyla yürürken sözüne devam etti. "On beş-yirmi dakikalık bir yol kaldı." Sonra ikisi de sustu. Ev pek büyük değildi. Sadece üç odası vardı. Bir de küçük bir banyo ve ufakça bir mutfak! En büyük oda yatak odasıydı. Odada iki yatak seriliydi ve köşede siyah renkli, yuvarlak bir masa vardı. Yatak odasının yanında uzun bir oda daha. Bu odada duvara dayalı divanlar vardı. Onların yanında büyük aynalı bir makyaj masası duruyordu, masanın yanında da aynalı bir gardırop dikiliydi. Etrafta düzensiz bir şekilde duran üç sandalye ve üstlerinde kirli toz bezleri vardı.

Odanın kapısından başka bir de penceresi vardı ve pencerenin kanatları dışa açılıyordu. Ferruh, eve girdiklerinde bütün odaların ışıklarını yaktı ve karısını yanına alarak odaları gezdirdi. Yatakları açarken Ferruh dedi ki, "Biz de böyle bir ev yaptırılım istiyorum. Mevsim ne olursa olsun istediğimiz gibi huzur içinde birkaç gün geçireceğimiz bir ev."

Karısının yüzüne bir mutluluk dalgası yayıldı ve tebessüm ederek içinde iki gürbüz çocuğun oynadığı evinin penceresinden içeri bir göz attı. Sonra oraya bakmayı bırakıp yatağı sermeye devam etti.

Yatak serilince Ferruh, sürahiyi alıp, "Ben aşağı inip çay için süt getireyim, birazdan karanlık bastıracak, bu gece kar da yağabilir," dedi. Karısı gözlerini kaldırıp bir şey söylemek istedi ama söyleyemedi. Ferruh paltosunun yakalarını kaldırırken, "Korkmazsın ya?" diye sordu. Karısı korkarak "Hayır," diye cevapladı.

Ferruh kapıyı açıp taşlı patika yola çıktığında karanlık çökmüştü ve dağların karlı tepelerinde fırtınalı bir hava uğuldamaktaydı. O gider gitmez gelin kapıyı arkadan sürgüledi ve ocağı yakıp yemek hazırlamaya başladı. Üstündeki tozu almak için bir bezle silindiği belli olan yemek masasının üstünde eğri büğrü çizgiler, yarım ve tam daireler oluşmuştu. Toz bezi almak için yandaki odaya gittiğinde gardırobun yanındaki sandalyede oturmuş kazak örmekte olan kız ayağa kalktı. Ferruh'un karısı irkilerek kaçmak isterken kız gülümsedi ve "Korkmayınız. Ben komşunuzum. Biraz önce buradan geçerken bu odada ışık olduğunu görünce içeri baktım, inanın bana, kötü biri değilim. Ama merakım yüzünden, sadece pencereden içeri bakmakla kalmadım, pencereyi açıp içeri de girdim," dedi. Ferruh'un karısı korkudan titriyordu ve dağın tepelerindeki karlı gecenin sessizliği o titremeyi sarsıntıya çevirmişti.

Kız aynı gülümsemeyle, "Belli ki çok üşüyorsunuz. Biraz oturun, o kadar üşümezsiniz," dedi. Ferruh'un karısı uyurgezer adımlarla ilerledi ve bir canavarın açık ağzına doğru ilerleyen yavru bir ceylan tedirginliğiyle yavaş yavaş makyaj masasına doğru yürüyüp masanın bir kenarına ilişti.

"Ben, sizi ve kocanızı arabadan inerken gördüm, Mail Road'da kocanızın size 'yorulmadın ya' dediğini duydum. Sıradan kadınlar gibi erkekleri hepten kötü bulmam. Bu yüzden kocanız da kötü gelmedi bana ve o cümleyi söylediğini duyunca, gözümdeki saygınlığı bir kat daha arttı, işte böyle birinsan için hayatım boyu bekledim ve içten içe ona seslendim durdum." "Seslenişlerime verilen yanıt çok uzaklardan geldi hep; gece karanlığında balık avlamak için açık denizdeymiş gibi.

Sahilde bekleyip bıkmadan usanmadan ona seslendim durdum, her seslenişime sevgiyle karşılık verdi. Ama bir türlü kendi gelmedi. Çok talibim çıktı,

ben ise hep onu bekledim. Başka biri için elime ne diye kına yakayım! Babam bu tutumumdan çok rahatsızlık duydu, ama onun merhum sevgili karısının tek yadigârı olduğum için bana kızmamış gibi göründü. Başlarda inatçıydım, derken başına buyruk ve sonunda istekleri reddedilemeyen biri oldum."

Sonra kazak örmeyi bıraktı ve gözlerini kaldırıp, "Rahat oturun, öyle oturursanız ayaklarınız uyuşur. Artık üşümüyorsunuz ya?" dedi.

Ferruh'un karısı hayır anlamında yavaşça başını salladı. Kız konuşmasına devam etti. "Ben aileden bir erkeği sevmeye yatkın değilim. Çünkü bir arada yaşaya yaşaya öyle bir ilişki oluşuyor ki bence sevmeye düşüncesine olasılık tanımıyor. Ben istiyorum ki masal ülkesinden ansızın bir prens çıkagelsin, onu ilk bakışta tanıyayım, sonra devesinin peşi sıra onunla çöllere vurayım ve onu çepeçevre saran serin hava olayım.

Ya da İspanya'nın bir arenasında boğa güreşine çıkan birisi olsun. Seyirciler arasında birden gözleri bana takılsın ve kanlı boğayı bir anlığına unutsun, boğa onu sivri boynuzlarına takıp fırlatsın, sonra ne olursa olsun; ister ölsün ister kurtulsun, istediğim inciye kavuşayım yeter. Akılsız arkadaşlarıma dedim ki siz gülüyorsunuz ama bir gün o çıkagelecek ve alnında ter damlaları, çatlamış dudaklarıyla çadırımızın yanında durup, "Ben de, devam de susuzuz. Boğazım kurudu; kaldıramayacağı kadar ağır yükten dolayı devemin ayakları titriyor. Bana su verin, yemek verin," diyecek. Sonra birden, elimdeki onun için önceden hazırladığım şerbet bardağına ve arpa ekmeğine gözü ilişecek.

Omzumda çeşmeden doldurduğum soğuk su matarası ve gözlerimde esintili ormanlar gibi bir ferahlık olacak. Kızlar bu söylediklerime kıkırdarak güldüler ve uzun süre güldüler. Ama gülüşmeleri uzun sürmedi. Bir gün o çıkageldi. Avluya girip zili çaldı, kapıyı açtığımda karşımda duruyordu. Beni görünce biraz tereddüt etti, ürktü ve sonra babamı sormaya başladı. Adliyeden henüz dönmediğini söyledim. "Mesele neyse bana söyleyin, akşam geldiğinde ona iletirim," dedim. Ürkek bir sesle, "O beni tanımıyor, ayrıca onunla işim üçüncü şahsa anlatılacak türden değil," dedi. Üçüncü şahıs lafına güldüm ve ona, "Babam ve ben, ben ve babam aynı şeyiz," dedim. Bana güvenmesi gerektiği gibi bir güven duygusu oluştu onda ve biraz

kekeleyerek, "Bir arkadaşım L.L.B.* sınavına girdi, onun sınav kâğıtları babana gönderilmiş. Sadece sınav notunu öğrenmek istemiştin," dedi.

Ben cesur bir ifadeyle, "Yalan söylüyorsunuz, o sınava siz girdiniz, niçin arkadaşınız girmiş gibi söylüyorsunuz?" dedim. Bunu söylerken gülümsedim, ürkekliği daha da arttı. Ben hamiyane bir edayla, "Yarın kız kardeşinizi alıp buraya gelin ve benimle tanıştırın. Babama derim ki bu benim kız arkadaşım, kardeşinin sınav kâğıdı sizdeymiş. Ona notunu söyleyiniz." Kısa bir mutluluk dalgası yüzüne yayıldı ve dedi ki, "Kız kardeşim var ama küçük, eğer o..." Sözüne keserek, "Ne kadar küçük?" diye sordum. Uysal bir ifadeyle, "Birinci sınıfta okuyor," dedi. Bunu duyunca ben de akılsız kız arkadaşlarım gibi kıkırdarak güldüm.

Ferruh'un karısının korkusu yavaş yavaş azaldı, artık sadece soğuktan titriyordu. Kız kazağın ilmeklerini sayarken, "Üşüyorsanız benim şalımını alınız," dedi. Gelin zayıf bir sesle, "Hayır," dedi. Kız kazak örmeye devam ederek konuşmayı sürdürdü. "Neysenotunu öğrendikten sonra o ve kız hukuk tahsili için kardeşinin bizim eve gelip gitmeleri ve yakınlaşmanın nasıl ilerlediği gibi gelişmeler gereksiz ayrıntılar. Zayıf bir kişiliği vardı, dürüst bir insandı. Derin derin düşüncelere dalıp giderdi, ama o derin düşünce vadilerinde bir kez olsun bir tomurcuk patlamadı.

Bir gün gelip amcasının kızıyla söz kesildiğini anlattığında ona, "Seslenişlerimi duymadın mı? Hep sana seslendim durdum, yıllar yılı seni bekledim ben. Sen geldin, geldin ama eteğini başkasının eline vermiş olarak!" dedim. Gözleri doldu taşı, cevap veremedi. Başörtümle gözlerini kuruladım, başını iki elimle tutup koltuğun arkasına dayadım ve odadan çıktım.

Birkaç ay sonra babasıyla amcası arasında bir anlaşmazlık olmuş ve nişan bozulmuş... Nişanın bozulması kız kardeşini çok mutlu etti. Durup durup bana ağabeyi için şekli ve boyu posu benimki gibi, rengi de bana benzeyen bir kız bulacağını söylüyordu.

O birkaç günü üçümüz bir arada şen ve mutlu geçirdik. O kadar mutluydum ki, bir aksilik olacak ve o mutluluk uçup gidecek korkusuyla yaşadım hep. Evlenme kararımı babama ilettim. İnadımı görünce elinden geleni yapmaya başladı. Bir gün

oynarken ona, "Tosif ne kadar sevimli bir isim, küçük çocuklar için bundan daha güzel bir isim olabilir mi?" dedim.

Düşünmeye başladı. "Sanki," dedim, "büyük pul kayarken tosi diye ses çıkarıp yavaşça kiyremin kenarına çarpıyor." O tebessüm edince dedim ki, "Ben çocuğuma bu ismi takacağım; Tosif... Tosi... Toşi... Toşey, güzel isim değil mi? Toşey Billey... Toşey Billey daha iyi!" Ve sonra gürbüz bir çocuk kiyremin pullarını alıp kaçtı. Kız minik kazağı parmaklarıyla ölçüp baktı ve "Affedersiniz, izinsiz içeri girdim, köşelerinde delik olan ve üzerine konulan dama taşlarının parmak vuruşuyla kaydırılıp deliğe sokulmasıyla oynanan bir oyun için size sormadan bu hikâyeyi niçin anlatmaya başladım bilmiyorum. Belki de bütün bu anlattıklarım sizi sıkmıştır" dedi. Ferruh'un karısı tekrar hayır anlamında başını salladı, kız anlatmaya devam etti. "O günden sonra yaşam boyu sadece Toşey Billey'e seslenip durduğumu hissetmeye başladım. Sadece ona seslendim durdum, ne elimde şerbet bardağı, ne de omzumda soğuk su matarası.

Aksine evimin kapısında, elimde minik ayakkabısı, kucağımda minik kazağı, kış günlerinde sokaktaki çocuklarla oynayan Toşey Billey'e sesleniyordum." Sonra biraz durdu ve gözlerini duvara dikerek, "Ben hâlâ kâinatın en büyük gücünün insan olduğuna inanıyorum, insan kemendini yıldızlara atabilir, dağların bağrını yarabilir, yer ve göğün her gücüne hükmedebilir. Ama şu yaratma duygusu selini kendi isteğine göre yönlendiremez; doğanın yaratma iradesine etki edemez.

Toşey Billey'e benim ihtiyacım vardı; yaratıcı doğanın değil. Amcasının kızıyla nişanın bozulmasından sonra babası ticarete merak saldı ve oğlunu iş ortağının kızıyla nişanladı. Buna dayanamadım. Herkese sırtımı döndüm; hatta sevgili babamı ömür boyu gözü yaşlı bırakarak yaratıcı doğayı ikna etmeye çalıştım. Biliyorum doğa benden daha güçlü ama ben de inatçıyım ve başına buyruğum. Ve bugün sizler gibi ben de halayına geldim buraya. Toşey Billey benim çocuğum... benim... benim çocuğum..." dedi. Şişlerindeki kazağı bağrına bastırdı ve hıçkırmaya başladı.

Kapı çalındı, Ferruh'un karısı deliler gibi antreye koştu. Kapıyı açıp Ferruh'a sarıldı, "Toşey Billey benim çocuğum... Benim çocuğum, diyor!" diye haykırdı, ismi

duyan Ferruh, olduğu yerde kalakaldı. Elindeki süt dolu sürahiyi masanın üstüne koyup odaya geçti. Işıık yanıyordu, sandalyelerde kirli toz bezleri vardı ve makyaj masasının aynasındaki görüntüsü dik dik ona bakıyordu.

3. 4. 1. Eşfak Ahmed’in ‘Toşey Biley’ İsimli Öykünün Tahlili

a. Olay Zinciri

1. Ferruh il cinayet davasını kazandıktan sonra düğün yaptı ve eşıyle balayı yapmak için yola ıktı.
2. Yolda giderlerken araba sık sık arıza yapıyordu.
3. Yolda giderken karısı şmeye başladı ve Ferruh karısının üstünü örttü.
4. Akşama doğru Mari’ye varmalarına çok az kalmıştı.
5. Yolda giderlerken bir dağ evine rastladılar, orada bir gece geçirmek istediler.
6. Ferruh eve gelince karısına bir şeyler hazırlamaya koyuldu.
7. Bu arada havada giderek karanlıklaşıyordu.
8. Ferruh evi ihtiyaçlarını karşılamak için dışarı ıktı.
9. Karısı yalnız bir hale eşini beklemekteydi.
10. Ferruh’un karısı evde dolaşırken bir anda odalarında tanımadığı bir kıza rastladı
11. Kız ona korkmayın ben komşunuzum, diyerek teselli etti.
12. Bu arada Ferruh’un karısı korkudan titriyordu
13. Eve gelen kadın Ferruh’un karısına geldiklerini gördüğünü söyledi.
14. Eşinin söylediği bir söz kadının çok hoşuna gitmişti.
15. Eve gelen kadın, Ferruh’un karısına yaşadığı anıları anlatmaya başladı
16. Bir erkeği sevdiğini ama ondan bir türlü beklediği sevdiği alamadığını anlattı.

17. Ferruh'un karısı korkusunu biraz olsun atmıştı.
18. Kadın ilk başta nasıl bir erkeği seveceğini ve o erkeğin özelliklerinden bahsetti.
19. Arkadaşlarına bunları anlattığında arkadaşlarının onunla dalga geçtiğini söyledi.
20. Kadın, tarif ettiği erkekle bir gün karşılaştı.
21. Aralarında sınav sonucu konusunda yaşadığı bir anısını anlattı.
22. Ferruh'un karısının korkusu artık tamamen azalmıştı.
23. Kadın, Ferruh'un karısına başından geçenleri anlatmaya devam etti.
24. Kadının sevdiği erkek bir kadınla nişanlanmıştı ve bunu kabullenemiyordu.
25. Sonradan kadınla erkeğin nişanı bozuldu.
26. Kadın sevdiği erkek ve onun kız kardeşiyle çok güzel geçiniyordu.
27. Kadın bir bebeği olursa ona bir isim koymayı düşündü.
28. Bu isim "Toşey Biley" di.
29. Kadın, Ferruh'un karısına anlattıklarından sıkılıp sıkılmadığını sordu.
30. Ferruh'un karısı bir sıkıntının olmadığını söyleyince kadın anlatmaya devam etti.
31. Toşey Biley ile ilgili anılarını anlatmaya başladı.
32. Kadının sevdiği adam başka bir kadınla nişanlandı.
33. Buna çok içerlemişti.
34. Sevdiği adamın babasını hiç affetmemişti.
35. Ferruh'un karısı bu durumdan çok etkilenmişti.
36. Ferruh'un karısı çok duygulanmıştı
37. Kadın dayanamadı ve ağlamaya başladı.
38. Kadın sürekli Toşey benim oğlum diye ağlayıp duruyordu.

39. Birden Ferruh eve geldi.
40. Karısı, Ferruh gelir gelmez onun boynuna sarıldı
41. Karısı, “Toşey Biley benim çocuğum...” diye haykırıp duruyordu.
42. Ferruh bu ismi duyunca şok oldu.
43. Otururken sürekli aynaya bakıyordu.

b. Özellikler

Tablo 2. *Eşfak Ahmed’in “Toşey Biley” isimli öyküsünün tahlil özellikleri*

KİŞİLER	Ferruh Ferruh’un Karısı Eve gelen esrarengiz kadın Eve gelen kadının babası Eve gelen kadının sevdiği adam Eve gelen kadının sevdiği adamın babası Toşey Biley
YERLER	Mari Köy Mezarlığı Mail Road Yokuşu Cemil Bey’in dağevi Sahil İspanya Adliye

KAVRAMLAR	Mutluluk Soğuk Özlem Gelecek planı Cesaret Ürperti Hayal kırıklığı Hüzün Gözyaşı
SİMGE	Bulut kütleleri Beyaz kısraklar Köyün mezarlığı Mail Road Yokuşu Evin odaları Üstünde toz bez olan sandalye Makyaj masası Boğa Soğuk su matarası Şal Kiyre kenarı Dama taşları Şerbet bardağı

	Sütlü sürahi
--	--------------

c. Şahıs Kadrosu

Ferruh'un karısı: Hikâyenin kahramanıdır, eşi Ferruh ile birlikte mutlu bir balayı geçirmek istemiştir, ancak Ferruh evin ihtiyaçlarını karşılamak için evden ayrılınca, evine gelen gizemli bir kadının anlattıklarından çok etkilenmiştir ve eşi eve dönünce ona büyük bir özlemle sarılmıştır.

Ferruh: Kahramanımızın (Ferruh'un karısı) eşidir ve karısıyla birlikte Cemil Bey'in dağ evinde balayı için gitmiştir ve karısını evde tek başına bırakarak evin ihtiyaçlarını karşılamak için çıkmıştır ve evine dönmüştür.

Evdeki esrarengiz kadın: Ferruh ile eşinin evlerine geldiklerini izleyen ve hatta Ferruh'un eşine karşı davranış ve söylemlerinden etkilenen zararsız bir kadındır. Ferruh evden ayrılınca onun evine gizlice gelip Ferruh'un karısına yaşadığı anılarını anlatmıştır. Kadın, anılarında sevdiği erkeği, ona kavuşamamasını ve oğluna koyduğu ismi ve oğluyla olan anılarını anlatmıştır.

Kadının sevdiği erkeğin babası: Oğlunu hep bizzat kendi istediği kadınlarla nişanlamıştır ve oğlunun asıl sevdiği kadını istememiştir.

Kadının Babası: Kızının mutluluğunu görmek için onun dediklerini yapmak istemiştir.

Toşey Biley: Esrarengiz kadının oğludur.

d. Konu ve İzlek

Yeni evli bir çiftin bir dağ evinde yaşadığı maceralar anlatılmaktadır. Ancak hikâyenin kahramanlarından Ferruh, evin dışında olduğu için genellikle öykü Ferruh'un karısı ve eve gelen gizemli bir kadın arasında geçmiştir.

Eşini gönderdikten sonra evine gizlice gelen esrarengiz bir kadını görünce korkmuştur. Kadın, Ferruh'un karısına yaşamış olduğu anıları anlatmıştır ve kadın

anlattıkça Ferruh'un karısının korkuları azalmıştır. Kadın, bir erkeği sevmiştir ve ona yıllarca özlem duymuştur. Kadın oğlu için “Toşey Biley” adını düşünmüştür. Ferruh'un karısı eşi evi gelince ona sımsıkı bir şekilde sarılmıştır.

e. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Anlatıcı, Ferruh, Ferruh'un karısı ve evlerine gelen esrarengiz kadını anlatmıştır. Anlatımda öncelikle gidecekleri yere giderken yaşamış oldukları sıkıntılardan bahsetmiştir. Öykü içerisinde Ferruh ile Ferruh'un eşi arasındaki karşılıklı konuşmalar ile birlikte Ferruh'un karısı ile eve gelen esrarengiz kadın arasında geçen karşılıklı konuşmalar da yer almaktadır. Yer yer esrarengiz kadının da anılarını anlattığı konuşmalar geçmektedir.

Öykü içerisinde ayrıca esrarengiz kadın, sevdiği erkek ve sevdiği erkeğin kız kardeşi arasındaki konuşmalar da yer almaktadır.

Öyküde Ferruh, eşine sık sık sorular sormaktadır. Bunun yanında eve gelen kadın da arada bir Ferruh'un karısına, kendisinden korkup korkmadığı sormuştur.

f. Mekan

Araba içerisindeyken gökyüzündeki bulutların hareketleri ve görüntüleri anlatılmıştır. Arabadaki tekerleğin tozları da yer almaktadır. Köyün mezarlığındaki bebek mezarları konu edilmiştir.

Öykünün ana mekânı dağ evidir. Burada büyük bir yatak odası vardı, yatak odasındaki yatak, divanlar, aynalı makyaj masası, üç sandalye ve kirli toz bezler vardır. Ayrıca evde ocak da vardı.

Eve gelen esrarengiz kadın, İspanya'da bir arenadan ve adliye binasından bahsetmiştir.

g. Zaman

Zaman tarihi tam belli olmayan bir günün ocak ayıdır ve mevsim kıştır. Ferruh'un eşi, Ferruh ile 14 yıl sonra balayı yapacakları yere gelmişlerdi. Ferruh akşama doğru karısını evde bırakarak evin ihtiyaçlarını karşılamaya gitmişti. Evdeki esrarengiz kadın ara sıra geçmişe doğru anılarını anlatmıştır.

h. Dil

Öykü anlatımında betimlemelere yer verilmiştir.

Sade ve akıcı bir dil kullanılmıştır.

Günlük konuşma dili kullanılmıştır.

Öykünün bazı yerlerinde mecazlı söyleyişler yer almaktadır.

Öyküde yer yer korku, rahatlama konuşmaları yer almaktadır.

3. 5. Eşfak Ahmed'in 'Rüyalar Adası' İsimli Öyküsü⁶²

"Görmekte olduğun bu yer Amerika değil."

"Veya görmüş bulunduğun."

"Asıl Amerika New York'tur."

"Asıl Amerika California'dır."

"New York kentidir."

"San Francisco'dur."

Gloria ile aramda bir tartışma sürüp giderken devasa boing uçağı geniş kanatlarını yaymış vın vın sesleri çıkararak New York şehri üzerinde dönüp duruyordu. Pilotun sesi duyuldu: "Hanımlar beyler, tam olarak ne zaman iniş

⁶²⁶² Celal Soydan, **Ölümüne İlişkin Bir Yazı**, İmge yayınevi, Ankara 2005, s. 99-108.

yapacağımızı bilemiyorum. Ancak sizlere söylemeyi gerekli gördüğüm şey iniş sıramızın yedi olduğudur."

Yedi uçak, uzun süre havada süzülüp durdular, sonra birer birer inmeye başladılar. Uçağımızın ayakları yere değdiğinde varlığımın devam ettiğine inanmaya başladım.

Müzik çalıyordu. Uçak, tekerlekleri üzerinde yavaşlayarak; hava limanı binasına doğru ilerledi. Pencereden dışarı baktım, New York kentinin gökdelenleri birbiri arkasına dizilmiş saklambaç oynuyorlardı. Kulaklarımda tekrar Gloria ile Mary'nin sözleri uğuldamaya başladı. Batty'nin odasında, şöminede yanan ateşin karşısında oturmuş, dolaptan soğuk kavun çıkarıp yiyerek edebiyat ve tiyatro hakkında ateşli bir tartışma yapmakta olduğumuz Bredlauf'taki o yağmurlu akşam aklıma geldi. Gloria New York'ta yaşıyordu ve o kenti Amerika'nın gözbebeği olarak nitelendiriyordu. Mary ise San Franciscoluydu; o da kendi kentini Amerikan kültürünün asıl öncüsü olarak görüyordu, ikisi kapışma raddesine geldiklerinde Batty gürültülü bir müzik koyarak çıtır çıtır yanan ateşi seyretmeye koyuldu.

Havaalanı binasının büyük salonunda eşyalarımızı beklerken gözüm kırmızı renkli bir panoya takıldı. Panoda şöyle yazıyordu:

"Japon pirelerine karşı dikkatli olunuz. Bu pireler eşyalarınıza ve elbiselerinize yapışıp uçağa binmekte, orada diğer yolculara sıçrayıp geniş bölgelere yayılmaktadırlar. Onları öldürmek için mümkün olan çabayı gösteriyoruz, ancak sizler de onlara karşı tetikte olunuz ve bu konuda bize yardım ediniz."

Gloria Hanım, şehrinizdeki pirelerden ne haber?

Kutu şeklindeki paketim geldi, onu omzuma kaldırıp otobüse binmek için dışarı çıktım. Ta çocukluktan beri New York hakkında hayaller kurardım ve şimdi bu hayaller gerçek şekline bürünüp otobüsle birlikte ilerliyorlardı. Hayallerimde, New York'un yolları tertemiz, evleri parıl parıldı; sokaklar tıklım tıklımdı; hiç kimse yayan yürümüyor. Erkekleri şık elbiseler içinde; kadınları iki dirhem bir çekirdek film aktristi gibi görünüyordu. Ama hayallerim ıssız bir gürültüye dönüşüp beni korkutuyordu. Otobüs yolun bağrını yararak ilerleyip duruyordu.

Otobüste benden başka yabancı yoktu; ancak herkes benim gibi boynunu çevire çevire dışarıyı seyrediyor ve ışıkların keyfini çıkarıyordu. Bir işadımı kucağında wolkmani, bir şeyler kaydediyordu. Bir başkası, yabancı bir tıraş makinesiyle sakalını düzeltiyordu. Bir kadın el aynasında sürekli yüzünü inceliyordu; ben de onun yüzünü seyrediyordum.

Havaalanı terminalinde bana acıyıp taksinin arka kapısını açarak binmemi teklif eden adam 1.70 boyunda, incecik orta yaşlı biriydi. Oldukça eski bir yağmurluk giymişti ve şapkasının kenarlarında belirgin kir izleri vardı. Terminal binasından çıktığımızda gözlerini bana dikip, "Nereye gidiyoruz?" diye sordu.

Ceketimin cebinden, üzerinde New York'ta kalacağım otelin adı ve adresinin bulunduğu hükümet davetiyesi zarfını çıkardım. Öksürüp boğazımı iyice temizledikten sonra otelin adı ve adresini üç defa yüksek sesle okudum. Ama taksi şoförü hiçbir tepki göstermedi. Arabayı sürerken bir elini direksiyondan kaldırdı ve arkaya, bana doğru uzatıp elimdeki kâğıdı benden aldı. Kolu epeyce uzun, eli sert ve parmakları sivriydi. Otelin adını ve adresini okuduktan sonra kâğıdı bana geri verdi ve sakın bir şekilde arabayı sürmeye devam etti. Dışarıda soğuk, karlı ve sert bir rüzgâr esiyor, taksinin açık camından bıçak gibi keskin darbeler vuruyordu. Dikkatle taksimetreye baktığımda bir hanesinde tıkr tıkr sent üstüne sent atıp duruyor, diğer hanesinde dolar yükseldikçe yükseliyordu.

Taksimetrenin hanelerinde üçüncü dolar rakamı gerinip panter gibi sıçrayarak ortaya çıktığında yüreğim ağzıma geldi. Şoför, eliyle işaret edip frene bastı ve taksi otelin kapısında durdu. Taksinin durmasıyla on sent daha gelip taksimetrenin hanesinde parlamaya başladı. Çabucak eşyalarımı çıkarıp kaldırırma koydum ve dört doları o sert ele tutuşturup, "Teşekkür ederim, üstü kalsın." dedim.

Bahşiş, yüzde on hesabıyla toplam otuz sent tutmaktaydı. Ama korku belasına altmış sent de fazla vermiştim, neme lazım küfürler, kötü laflar etmesin bana.

Otelin resepsiyon memuru çok saygılı biriydi. Gülümseyerek beni selamladı ve açık dudaklarıyla hoş geldiniz dedi. Ona adımlı söyledim.

"Yerim burada ayırılmış. Eyalet yönetimi tarafından.

"Elbette, elbette" deyip kayıt defterinin yapraklarını: çevirdi. "Hah, işte rezervasyonunuz." Sonra dikkatle bana baktı ve "Siz Pakistanlı mısınız?" diye sordu.

"Evet."

"Vav! Pakistan ha, çok güzel. Büyük bir ülke. Pakistan, bizim dostumuzdur. Otelimiz, vatandaşlarınıza çok hizmet sunmuş bir oteldir."

"Benim vatandaşlarıma mı?" diye şaşkınlıkla sordum.

"Evet. Siz Sedkeyn'i tanıyor musunuz? Ülkenizin çok meşhur bir ressamı."

"Sadıkin mi?" diye sordum.

"Evet o." Gülümseyerek devam etti. "Sadeken otelimizde yaklaşık iki ay kaldı. Beşinci katta. Harika biriydi, tıpkı sizin gibi. Saçları çok uzundu." Beni güldürmeye çalışıyordu.

Bunları duyduktan sonra otelden memleket kokusu almaya başladım. Bugünlerde Sadıkin de burada olsaydı ne iyi olurdu diye geçirdim içimden. Bu kocaman şehirde gezerken benim için kolaylık olurdu. Ama o Londra'ya gitmişti ve şimdi Raşid Bey'den başka hiçbir dayanağım yoktu burada. Kutumu kaldırdım, anahtarımı aldım ve zenci bir görevliyle birlikte asansöre bindim. Beşinci katta asansör durdu. Zenci görevli kutumu asansörden çıkardı ve uzun bir koridordan geçip beni 513 numaralı odanın önüne getirdi.

Sonra anahtarı sokup kapıyı açtı, kutumu içeride sehpanın üzerine koydu ve "Banyo karşıda." dedi. Elimi cebime soktum. Beş sentlik bir metal para cebimin bir kenarında duruyordu.

Cesaretimi toplayıp parayı dışarı çıkardım ve bismillah deyip zenci görevliye uzattım. Birkaç kez evirip çevirip metal paraya baktı, sonra şapkasını çıkardı ve tekrar dikkatle paraya bakmaya başladı. Ben gözlerimi kapadım. Bir atın kişnerken burun deliklerini yayması gibi yanaklarımı birkaç kez hareket ettirdim ve kaderimi beklemeye koyuldum.

Derken, küt diye kapı kapandı, ayak sesleri duyuldu. Gözlerimi açtığımda zenci görevli gitmişti.

Burası, günlüğü sekiz dolar olan ucuz bir oteldi. Oldukça geniş ve havadar; bir pencere odada, bir de banyoda vardı. Duvarlar bisküvi rengine boyayla kaplıydı ve pencerelerde gri renkli kalın perdeler asılıydı. Yatağın baş kısmında küçük bir sehpanın üstünde eski tarz bir telefon vardı, köşede ise bir buzdolabı. Yazı masasındaki kalemlikte bir mavi bir de kırmızı kalem dik halde duruyordu. Divitliklerde boya yoktu. Çekmecelerde otelin bastırıldığı kâğıtlar ve zarflar vardı ve altlarına siyah renkli küçük küçük tohumlar yayılmıştı.

Dişlerimi temizledim, yüzümü yıkadım, ayakkabılarımı çıkardım ve karyolanın üstüne bağdaş kurarak içinde peynir ve çavdar ekmeği bulunan çıkınımı açtım. Çavdar ekmeği ve kuru peynir nimetini mecburen yedikten sonra soğuk musluk suyundan içtim ve Allah'a şükredip kahve içmeye gittim.

19. Cadde parıl parıl nur yumağı gibiydi. Arabalar birbiri ardına gürültüyle akıp gidiyorlardı. Kaldırımda ayakkabı boyacıları yerlerine kurulmuş oturuyorlardı. Akşam gazetesi şakır şakır satılıyordu. Kafeler ve restoranlarda yemek yiyenler, ellerinde yemek tepsileri boş masa bulmak için dolaşıp durmaktaydılar. Otelin yanı başındaki bir otomatikten bir fincan sade kahve aldım ve içine altı kaşık şeker katıp o şerbeti içtim. Böylece hem yorgunluğum azaldı hem de akşam yemeğini atlatmış oldum.

Gece yarısı rüyalarımın adasında bir gürültü oldu ve irkilerek uyandım. Sanki Manhattan'da deprem olmuş ve gökdelenler çaresiz kalıp birbiriyle kafa tokuşturuyorlar gibi geldi bana. Korkudan titremeye başladım, karyolam da sarsılmaya başladı. Gözlerimi açıp etrafa bakacak cesaretim yoktu ve gözlerimi açmadığım sürece karyolanın sarsılmasının azalacağına dair bir ümidim de yoktu. Birden tekrar çarpma gürültüleri ve homurtulu sesler geldi ve kesildi. Odanın bir köşesine konulan eski buzdolabı çalışıyordu ve sesiyle tüm oda çınılıyordu.

Yataktan kalkıp dolabı kapatmaya çalıştım, ama kapatma düğmesi görünmüyordu. Kablo aşağıda prize takılıydı, ama hiçbir düğmesi yoktu. Dolap o kadar ağırdı ki tek başıma onu kımıldatamazdım, oysa regülatörü bozuktu. Kapısını açık bıraktım. Küçük ampulün sarı ışığı tüm odaya yayıldı. Dolabın içi boştu ve içindeki gözlerde kalıplar halinde tırtıklı buzlar vardı. O kalıpların içinde iki tane şişe

kapağı sıkışmıştı, onların altında da küçük bir tirbuşonun mezarı vardı. Tirbuşonun bir kolu, mezarın mermer taşlı baş tarafından dışarı taşmıştı ve Hitchcock filminden bir sahneymiş gibi görünüyordu. Dolabın kapağını öylece açık bırakıp yatağıma yattım ve yüz seksene sayana kadar uyudum.

Yaklaşık bir saat sonra sanki yatağımın ayakucunda bir şeyin dolaştığını hissettim; ufacık, civa gibi hareketli, korkunç bir şey. Gözlerimi açıp dolaba doğru baktım. Buzun çoğu erimişti. Belki de mermer taşlı türbeden kurtulan tirbuşon dilenmeye başlamıştı; insanın aklını şaşkına çeviren böyle olaylar olmuyor değil. Ama o tirbuşon değil, halının üzerinde duran, içinde çavdar ekmeği ve kuru peynir çıkını bulunan deri torbamı kemirmekte olan iri bir fareydi. Fare gözlerini gererek bana doğru baktı ve sonra sıçrayarak yazı masasının altına kaçtı. O an, otelin bastırıldığı kâğıt ve zarfların altındaki siyah tohumların ne olduklarını anladım.

Ertesi sabah erkenden 5. Cadde'de yürürken, sanki saman yolunda yürüyormuşum gibi ayaklarım kaldırımlara değiyordu ve vatandaşlarım, ülkemin her iki bölümünde1 imrenerek ve istekli gözlerle aşağıdan bana bakıyorlardı. Üstünlük duygum beni daha da yükseklere çıkarıyordu, Amerika'yı görmeyenlere karşı acıma duygularım durmaksızın kabarıyor, Hollywood, Chicago ve New York'u sadece filmlerde görüp Karaçi'ye kadar bile gidemeyenleri daha iyi anlıyordum. Tüm yeteneklerimden gurur duyarak, niteliklerimi öve öve, kimsenin yüzüne bile bakmaksızın dosdoğru Birleşmiş Milletler binasına doğru yürüdüm.

Birleşmiş Milletler binasını gördüğümde mutluluktan nara attım. O an daha da derin bir üstünlük ve böbürlenme hissetmeye başladım. Sadece biletlerde, takvimlerde ve havayolu şirketlerinin ilanlarında bu binanın resmini görebilen insanlarla aramızda ne büyük fark vardı? Danışmadan N. M. Raşid Bey'in yerini sordum ve asansöre binip yirmi birinci kata doğru yola çıktım.

Raşid Bey odasında önündeki kâğıtlara eğilmiş oturuyordu. Fötr şapkası köşedeki masanın üstünde duruyordu ve siyah yağmurluğu askıda asılıydı. Beni görünce kalktı ve Farsça bir beyit okudu. Ben gülümseyerek geçiştirmek istedim.

"Farsça biliyor musun?"

"Evet" dedim. "Birazcık."

"Öyleyse yarı ömrün ziyan oldu." dedi.

Bunu duymak beni mutlu etmişti, zira ömrümün diğer yarısı henüz duruyordu.

"Söyle bakalım, New York'u sevdin mi?"

"Çok sevdim." dedim.

"Gözün açıldı mı biraz?"

"Çok açıldı." dedim.

Doğu Pakistan (Bangladeş) ve Batı Pakistan (ç.n.).

"Anladın mı şimdi nerede yaşadığını?"

"Çok iyi anladım."

"Anlat bakalım, Lahor ne haldeydi?"

"Çok iyiydi. Parlamento binasının yanına sekiz katlı bir bina yapılıyor."

"Sekiz katlı mı!" Bir kahkaha patlattı. "Büyük ilerleme gösteriyor şehrimiz desene."

Raşid Bey'in odasının pencereleri dışarıya, körfezin mavi sularına doğru açılıyordu. Pencereler sıkıca kapalı olmasına rağmen, yine de sabah rüzgârının kokusu odanın içine yayılmıştı. Pencereden dışarı kahverengi binalara ve kara bir duman bırakan dumanlı araçlara bakıyordum ki Raşid Bey, "Şuraya, şu karşıya bak." dedi.

Motorlu bir kayak yıldırım hızıyla mavi sularda kayıp gidiyordu.

Anlatmaya başladı: "Bu yeni icat. Kayık suda değil, su yüzeyinin iki adım üstünde gidiyor."

Şaşırp kalmıştım; motorlu kayak su yüzeyinin iki adım üstünde gidiyor.

Raşid Bey, "Aklın başına geldi mi? Şimdi anladın mı neredesin?" dedi.

"Evet" dedim.

Sonra öteden beriden konuşmaya başladık, derken Raşit Bey'in mektup tomarı geldiğinde ertesi gün tekrar geleceğime söz verip aşağıya indim. Dışarıda her yana tatlı bir güneş yayılmıştı ve Birleşmiş Milletler binasının önünden geçen yolun karşı tarafında tahta banklarda tek tük insanlar oturmaktaydılar. Ben de biraz soluklanmak için bir banka oturdum. Bankın diğer ucunda yaşlı bir zenci, fötr şapkasını gözlerinin üstüne kadar indirmiş, iki elinin parmaklarını karnının üstünde birbirine geçirmiş, yarı uzanmış haldeydi. Torbamdan karımın mektubunu çıkarmış ve çocuklarımın ben yokken Şalimar'a gidip özellikle benim için çektirdikleri renkli fotoğraflarına bakıyordum.

Şalimar'ın geniş ve uzun bir alana yayılmış yeşillikleri üzerinde benim ve kardeşimin çocukları Luddi Dansı yapıyorlardı. Şeker Bhaci oynuyorlardı. Ağaçlara çıkmışlar, birbirlerine çiçek dallarıyla vuruyorlardı. Bankın diğer tarafında oturan yaşlı zenci, öksürmeye başladı ve kükrer gibi önüne tükürdü. Balgam dolu tükürükte 25 kuruş büyüklüğünde siyaha dönmüş kan peltesi vardı.

Korktum ve tiksindim.

Aceleyle fotoğrafları zarfın içine sıkıştırdım ve torbama koyup karşıda duran otobüse bindim. Otobüsün içinde ticari şirketlerin alımlı ilanları asılıydı. Yer yer halkla ilişkiler bürosunun çıkartmaları da vardı.

“Sağlıklı ve temiz gıdalar alınız.”

“Kendinizi tüberkülozdan koruyunuz, bu muzır hastalık her yıl binlerce Amerikalının canını almaktadır.”

“Tüberkülozla savaşınız. Aşı olunuz, başkalarını da aşı olmaya teşvik ediniz.”

Sırtında okul çantası okula giden güzel bir oğlan çocuğu. Altında, “ Onun süt ve taze meyveye ihtiyacı var. İhtiyaçlarını dikkate alınız. Amerika'yı sağlıklı yapınız.”

Otobüsün beni gideceğim yer olan 19. Caddedeki otelime götürmek yerine başka bir yöne gittiğini fark edince, bir sonraki durakta indim. Bu tıklım tıklım şehirde yeni olmam sebebiyle biraz ürkmüştüm ve yolu unuttuğum için de keyfim

kaçmıştı; iyice ahmaklaşmış bir haldeydim. Birden uzaktan gülümseyen bir yüz görüldü.

Şapkasını çıkartıp beni selamladı ve sevinçle bana doğru geldi. Yanıma ulaştığında kulağıma doğru eğilerek, “Bir on sentlik, efendim.” dedi.

“Ne demek bu?” diye sordum.

“Allah için on sent verin bana.”

Allı beyazlı yüzünü, bileğindeki saati ve bedenindeki orta boy elbiseyi görünce korka korka, “Sen dilenci misin?” diye sordum.

Başını hafifçe sallayarak, “Evet efendim.” dedi.

"Neden bir işte çalışmıyorsun?" diye sordum.

"İş!" Kahkahayla güldü ve alçak bir ses tonuyla, "Çalışmayı sevmiyorum. Gereksiz, boş şey. Haydi, bir adet onluk veriniz artık."

"Karınız da mı çalışmıyor?" diye sordum.

"Çalışıyor." dedi. Şefkatle elini omzuma koyup, "Ama kötü işler yapıyor. Haydi, bir onluk ver artık."

Daha fazla soru sormaya cesaret edemedim. Eğer ona başka sorular da sorsaydım keskin bir bıçağı karnıma sokup, 'Haramzade, böyle zırvalayıp duracak mısın, yoksa istediğimi verecek misin?' diyeceğine kesinlikle kanaat getirmiştım. New York fakiri, Pakistan fakirinden bir onluk alıp gitti.

Gece on birde torbamı açtım, içinden mavi renkli not defterini çıkardım ve otelin yazı masasına bir bardak soğuk su koyup Riyaz'a mektup yazmaya koyuldum.

"New York'un kendine has bir havası ve dünyanın başka hiçbir kentinde olmayan kendine has bir kokusu var. Şu anda Hilton'un barında oturmuş, kristal kadeh elimde seni anıyorum. Bu partiyi, Time and Life'ın bir müdürü şerefime vermekte.

Salonun loş ışıkları arasında dumanlar kıvrılarak akıyor, çiftler dans ediyorlar. Dışarıdaki New York'un kokusu içeride de var. Bedenlerin ısısı ve nefeslerin akımı ilginç bir büyü etkisi yapıyor. Karşıda yuvarlak sarı ışık haleleri

arasında altmış enstrümanlık bir orkestra alıyor ve pistte şuh kızlar çılgınca dans ediyorlar. Siyahi çalgıcıların alınlarında ter damlaları parılıyor.

şimdi biz de Meksika usulü hazırlanmış yemeklerimizi yedik ve mayhoş bir sohbetteyiz. Ne zaman kapının atlas perdesi aılsa dışarıdaki yüksek binalar görünmekte. New York, yüksek binalar ve yüksek zenginler kentidir. Sanki bu rüyalar adasında herkesin elinde Alaaddin'in lambası var. Herkes dilediğini istiyor ve istediğini elde ediyor.

Bartha, müdürün kızı. Bartha'nın saçları ipek, gözleri zümrüt gibi. Mavi renkli ipek fularını başına sarıp kırmızı renkli Thunderbird marka bir araba kullanıyor. Daha şimdi, boş bir ek imzalayıp zorla cebime tıktırdı, ne kadar paraya ihtiyacın olursa doldur diyor..."

Mektubu buraya kadar yazmıştım ki dün geceki fare, korkusuzca masanın altından fırlayıp yatağımın etrafında dolaşmaya başladı. Boynumu çevirip ona dikkatle baktığımda korkup kaçtı ve bir hamlede tekrar masanın altına saklandı. Torbamı sıkıca kapatıp askılığa astım.

avdar ekmeği ve kuru peyniri aramaya geldiğini biliyordum.

3. 5. 1. Eşfak Ahmed'in 'Rüyalar Adası' İsimli Öyküsünün Tahlili

a. Olay Zinciri

- 1 Kahramanımızın uçakla yolculuk hazırlığı
2. Kahramanımızın Amerika'ya varması
3. Kahramanımız havaalanında etrafa bakıyor, insanları ve çevreyi gözlemliyor.
4. Havaalanında pirelere karşı önlem yazan uyarı yazılarını okuyor.
5. New York hayalleri kuruyor.
6. Otobüste insanları ve çevreyi gözlemliyor.
7. Havaalanında taksi şoförüyle konuşmalar yapıyor.

8. Kalacağı otelin adresini çıkartıyor.
9. Dışarısı soğuk, karlı ve rüzgârlıydı.
10. Taksi, müşterisini indiriyor.
11. Taksiciye yol ücretini veriyor.
12. Kahramanımız otele varır ve odasını alır.
13. Resepsiyon görevlisi kendisine Pakistanlı mısınız? diye sorar.
14. Pakistan ile ilgili konuşuyorlar.
15. Sadekeyn hakkında konuşuyorlar.
16. Raşid Bey'den bahsediliyor.
17. Kahramanımız odasına çıkıyor.
18. Kendisini odasına götüren otel elemanına ücret veriyor
19. Bir süre sonra zenci görevli gider.
20. Kahramanımız otelin özelliklerinden bahsediyor.
21. Otelde kişisel temizliğini yapıyor.
22. 19. Caddeyi betimliyor.
23. Gece yarısı büyük bir sesle uyanıyor.
24. Sesi yapan dolaptı ve dolabın kapısını açık bıraktı.
25. Uyuduktan bir süre sonra bir sesle irkildi ve bu bir fareydi.
26. 5. Caddede yürüyordu.
27. Birleşmiş Milletler binasını görmekten dolayı çok mutlu oldu.
28. Raşid Bey ile hasbihal etti.
29. Raşid Bey'in odasını betimliyor.
30. Buradan deniz kenarına iner.
31. Sahilde fötr şapkalı bir zenciyle karşılaşır.
32. Orada resimlere bakıyordu.

33. Oradaki bir zenciden korktu.
34. Yanlış otobüse bindi.
35. Kendisinden para isteyen dilenci ile sohbet etti.
36. New York’lu fakir dilenciye para verdi.
37. Riyaz’a mektup yazdı.
38. Otelin salonundan etrafı izledi.
39. Otel müdürünün kızını anlattı.
40. Sonunda fare tekrar geldi.

b. Özellikler

Tablo 3.*Eşfak Ahmed’in “Rüyalar Adası” isimli öyküsünün tahlil özellikleri*

KİŞİLER	- Glorya - Mary - Batty - Taksi Şöförü - Otel Resepsiyon elemanı -Sadekeyn (Ressam) - Raşid Bey - Zenci oda elemanı - Zenci Dilenci - Riyaz - Bastha - Fare

YERLER	- Havaalanı - Bredlauf - New York - San Fransisco - California - Londra - Manhattan - 5. Cadde - 19. Cadde - Karaçi - Birleşmiş Milletler Binası - Şalimar
KAVRAMLAR	- Özlem - Sevinç - Acıma - Korku - Heyecan
SİMGE	- Otel - Havaalanı - Thunderboard araba - Otel odasındaki dolap - Otel odasındaki fare

	- 5. Cadde - 19. Cadde - Birleşmiş Milletler Binası - Raşid Bey'in odası
--	--

c. Şahıs Kadrosu

Kahramanımız: New York'a yaptığı bir yolculuğu ve oradaki izlenimlerini aktarmıştır.

Otelde kaldığı zaman ve dışarıya çıktığında başından geçen olayları anlatmaktadır.

Fare: Kahramanımızı otelde hikâyenin başında ve sonunda rahatsız etmektedir.

Raşid Bey: Kahramanımızın Amerika'da çok sevdiği bir yazar.

Otelin Resepsiyon Görevlisi: Otel ve Amerika hakkında bilgi vermektedir ve Pakistanlıdır.

Zenci Dilenci: Kahramanımızı korkutan bir karakterdir.

Taksi Şoförü: Kahramanımıza Amerika hakkında bilgi vermektedir.

d. Konu ve İzlek

Pakistan vatandaşı bir kişinin Amerika'ya yapmış olduğu yolculuğu anlatmaktadır. İlk olarak bir taksi şoföründen Amerika hakkında bilgiler alır. Daha sonra Amerika'da bir otele yerleşir. Otelde de resepsiyon görevlisiyle tanışır ve ondan da bilgiler alır.

Otelde kaldığı ilk gece odada bazı sorunlar yaşar. Bunlar dolaptan gelen ses, odada yer alana toprak ve tohumlar ve kendisini rahatsız eden bir faredir.

Otelden çıkıp kendisinin çok büyük bir dostu olan Raşid Bey ile görüşür ve çok mutlu olur.

İzlem olarak genellikle Amerika'daki şehirler hakkında bilgiler verilmiştir. Bunun yanında özellikle 5. Cadde ve 19. Cadde hakkında betimlemeler yapılmıştır.

Ayrıca hikâye içerisinde yer alan kişilerin de betimlemeleri yapılmıştır.

e. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Anlatıcı yazarın kendisidir. Öncelikli olarak Amerika'ya gitmenin mutluluğunu yaşamaktadır. Bunun yanında hava alanında görmüş olduğu uyarı levhalarını anlatmıştır. Uçaktan şehre indiğinde de taksi şoförü ile sohbet etmektedir. Taksi şoförü. Yazara şehri tanınması konusunda çok yardımcı olmuştur.

Taksiden otele inen yazar otel resepsiyonundaki görevli ile de karşılıklı konuşmaktadır. Burada Pakistanlı olması vurgulanmıştır. Daha sonra yazar kuşkularını da dile getirmiştir.

İlk olarak kendisini odaya götüren ve şehri gezerken kendisini durduran dilenciden çok korkmuştur.

Yazar çevresinde mutlu insanları gördüğünde kendisi de o derece mutlu olmuştur. Bunun yanında onu mutlu eden bir olay da N. M. Raşid Bey ile yapmış olduğu görüşmedir.

Ayrıca yazar 5. Cadde ve 19. caddede görmüş olduğu halkın yaşamından da çok etkilenmiştir.

f. Mekan

Otobüste insanları gözlemlemektedir. Birisi traş olmaktadır, bir kadın el aynasıyla yüzüne bakıyordu. Hava alanı terminalindeki taksi görevlisini gözlemlemiştir. Otelin resepsiyonuna geldiler. Otelin resepsiyonundan otel odasına yönelir. Odanın özellikleri anlatılır. Duvarlar bisküvi rengi boyalıydı, pencerelerde

gri kalın perdeler asılıydı, odada eski tarz bir telefon vardı, yazı masasındaki kalemlikte bir mavi bir de kırmızı kalem vardı ve divit boştu. 19. caddeyi anlatıyor. Ayakkabı boyacıları, gazeteciler, kafeler, restoranlar yer alıyordu. Daha sonra otel odasındaki dolap, dolapta yer alan malzemeler, mermer taşlı türbeden türbişön yer almaktadır.

5. caddede ise yürüyen insanlar, Birleşmiş Milletler Binası, Raşid Hoca'nın penceresinden körfezin mavi suları, binaları gözlemlenmiştir.

Otelin restoranı da konu edilmiştir.

g. Zaman

Yazarın Amerika'da geçirmiş olduğu zamanlarda sık sık geçmiş zamanlara da dönme hasreti vardır. Bunun yanında Amerika'ya gitme özlemi de gelecek zamanı anlatmaktadır.

Hikâyede belli bir zaman belli bir tarih geçmemektedir. Sıradan bir zamanda yapılan yolculuktan söz edilmektedir.

h. Dil

- Hikâyede sade ve basit bir dil kullanılmıştır.
- Yer yer mecaz ifadelerine yer verilmiştir.
- Hayvanların özelliklerinden bahsedilmektedir.
- Hikâyede karşılıklı konuşmalarda yer almaktadır.
- Hikâyede betimlemeler yer almaktadır.
- Hikâyede gerçek yaşamdan da kesitler yer almaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EŞFAK AHMED HAKKINDA YAPILMIŞ RÖPORTAJLAR

4.1. Eşfak Ahmed Hakkında Yapılmış Röportajlar

Bu bölüm, Eşfak Ahmed dönemi yazarlarından olan Dr. Aga Suheyl, Aga Nasır, Rahit Kazımi ve Azhar Cavid'in 2005 yılında Adab-e Latif Dergisi'ne vermiş olduğu röportajları içerir. Eşfak Ahmed ile gerek sosyal hayatta gerekse edebi yazın hayatında aynı ortamı paylaşan bu yazarlar Eşfak Ahmed ile yaşadıkları anılarını ve onun edebi kişiliği hakkında görüşlerinden bahsetmektedirler.

4. 1. 1. Dr. Aga Suheyl ile Yapılmış Röpotaj

Eşfak Ahmed ilerici yazar değildi ancak doğasında bulunan yeteneğin ve gelişimin de bilincinde olan bir aydıydı. Toplumda dünyevi gerçekler, kültür ve medeniyet yerine Hakk'a inandı. O, insanı en iyi takvim olarak anlardı ve kurgularıyla gençlerin ilgisini çekerdi. Gençler, doğu ve batının yetkili edebiyatçısının sanatını incelediler. Dramanın dokusunu eski Yunan ve eski Hint dramalarının birleşimini derin bir bakışla araştırıp kendi yolunu çizdi.

O, hikâye söyleme ve anlatma tarzıyla ortaya çıktı ve insanın sosyal psikolojisiyle çok yakın bir bağlantı kurdu. Ayrıca modern psikoloji teorisinin temel noktası hakkında onun görüşüyle efsanelerinin ve dramalarının karakterlerine bakıldığında, bireyler toplumun karşılıklı teorik çarpışmasını ve değişimini belli konulardaki karmaşasını da görerek hissederler. Çünkü bizim toplumumuz zeki ve aydın kişiliktir.

Eşfak Ahmed'in sanatının binlerce özelliğinden birkaç hata veya eksiklik olması, onun sanatının ustalığındandır. Gerçek şu ki Urduca kurguların az sayıda makul ve geçerli olarak yazıldığı dönemde "Gadarya"yı yazıp kendi sanatını inşa etti ve hiçbir alternatifi olmadan aramızdan ayrıldı.⁶³

⁶³ I. A. Çohderi, *Mahname-i Edeb-i Latif – Ashfaq Number*, Maktaab-e Jaded Press, Pakistan 2005, s. 18.

4. 1. 2. Aga Nasirile Yapılmış Röpotaj

Eşfak Ahmed'in kişiliğinin pek çok yönü vardır. Sanatının da pek çok yönü vardır. O öğretmendi, okutmandı, drama yazarıydı, yayımcıydı, araştırmacıydı ve aydıındı. Onun bu kadar çok özelliğini o zamanlarda bir kişide bulmak kolay değildi.⁶⁴

Eşfak Ahmed'in bu özellikleri geçmişte bir zamanlar şair, felsefeci, tarihçi, doktor ve daha pek çok özelliği içinde barındıran ataları gibiydi.

Eşfak Ahmed'in özelliklerini bizler anladık, aksi halde başta biz onu sadece bir hikâye yazarı kişiliğiyle tanırdık.

Şimdi konumuz ölümünden sonra bizim için bıraktığı “Gadarya”, “Telkin Şah”, “Mañcela ka Soda”, “Dastango”yu hatırlayalım. Bunun yanında “Science Board”un memuru hakkında veya baba olan Eşfak Ahmed hakkında konuşalım.

Bütün bu yüzler Eşfak Ahmed'in yüzleri ve her yüzü de kendi tarafına çekecek kadar parlak ve aydınlatıcıdır.

Benim Eşfak Ahmed'le tanışlığım geçmiş 50 yıla dayanır. Ben onunla ilk defa Ahmed, Roma'dan geri döndükten sonra birkaç gün için Karaçi'de kaldığında tanıştım ve Ahmed, Karaçi'ye radyo istasyonunda çalışan arkadaşlarıyla buluşmak için gelmişti. Bana bu şahsın İtalya'dan geldiği söylendiğinde onun şıklığından bir İtalyan vatandaşı olduğunu anlamıştım, ancak onunla tanışıp konuştuğumuz zaman onun meşhur hikâye yazarımız Eşfak Ahmed olduğunu anladım.

Daha sonraki günlerinde de onunla birlikte bulundum, beraber çalıştık ve birlikte zaman geçirdik. Ben televizyonla bağ kurup Lahor'a geldiğimde yaklaşık olarak her gün onunla sohbetimiz olurdu. Bizim yakınlığımız ve bağımız birkaç şekilde devam etti. O, televizyon için pek çok türde işler yapardı, hem yazardı, hem yorumcuydu, hem de sahnede idi.

Eşfak Ahmed, televizyon için her türlü işi yaptı, kimse onun kadar çok çalışmamıştı. Onun benim yayınlamış olduğum pek çok programı da vardı, bunların

⁶⁴A.g.e., s. 19.

içinde özel olarak Galib'in yüz yıl kutlaması hakkında sunulan oyunu "Koyi Na Ada Sanh Mila" da mevcuttur.

Eşfak Ahmed yazma ve konuşma sanatını tam bir ustalıkla sunmaktaydı. Konuşma sanatı onunla sona erdi. İster radyo istasyonu olsun, ister televizyon ekranı olsun ya da kendi toplantısı, o sayısız yaratıcı yeteneğe sahipti ve oturup yepyeni hikâyeler yazdı. Onun yaklaşımıyla farklı bir görüşe sahip olunabilir, ancak sözleriyle uyum içerisinde olsun ya da olmasın konuşmalarının büyüünden çıkmanın zor olacağı gerçeğini hiç kimse inkâr edemez. Onun yazılarının üslubu ve konuşma tarzının ben hiç de unutulup gittiğini görmedim.⁶⁵

Pakistan radyosu ve oradan sonra televizyon için o kadar çok çalıştı ki bana göre onun başka bir örneği daha yoktu. Edebiyat eleştirmenleri Eşfak Ahmed'in eğer başka bir şey yazmamış olsa dahi "Gadarya" adlı hikâyesinin onun edebiyat dünyasında canlı kalmasını sağlamak için yeterli olduğunu söylerler. Ben de elektronik medyada eğer başka bir şey yapmasa bile "Telkin Şah"ın onun canlı kalmasında yeterli olduğunu söylemek istiyorum.

Bu programda Eşfak Ahmed büyük bir cesaretle ülkenin gerçekten ihmal edilen sosyal, siyasi ve uygarlık düzeninin betimlemesini yaptı. İşte bu durum onun televizyon dramalarının ve ardı ardına gelen programlarını içinde geçerliydi. Pakistan televizyonunun etekleri Eşfak Ahmed'in rengârenk yaptıklarıyla doluydu. "Tahli de Tiyle", "Şehr Kinare", "Yakiyn Nahin Asa", "Eykh Muhabbet So Efsane aur Drame", "Tota Kahani", "Kala Kahani" gibi... Onun bu programlarını ben sadece televizyonda değil, aksine onların pek çoğunu hazırlık aşamasında da gördüm.

Eşfak Ahmed esasında öykü yazarıydı. O, öykü alanında yaşardı ve insanoğluna hikâyeler anlatmak onun uzmanlık alanıydı. O, bütün hayatı boyunca sadece bu işi yaptı. Bilimsel iletişim teknolojilerinin araç olarak ortaya çıkarıldığı böyle bir dönemde doğduğu için şanslıydı. İşte bu yüzden onun hikâyeleri ve öyküleri anlatmak için şehir şehir, sokak sokak ve köy köy gitmesine gerek kalmadı. Gazeteler, radyo ve televizyon onun sözlerini ve mesajını bütün insanlara ulaştırırdı.

⁶⁵I. A. Çohderi, a.g.e., s. 20.

Eşfak Ahmedhikâye yazmak ve anlatmakta istekliydi, çünkü bu işler günlük kazancına destek sağlıyordu. O, bütün ömrünü sadece yazma ve konuşma geliriyle kazanarak geçirdi.

Mümtaz Müfti, bir skecinde ilginç bir şey ortaya çıkarmıştır. O, Eşfak Ahmed'in evinde hesap işlerinin senaryoları içinde olduğunu yazmıştır, örneğin ev kirası dört senaryo, mutfak giderleri sekiz senaryo, tedavi masrafı yarım senaryo. Bugün de Banu Kudsiya'ya “Bu kanepe ne zaman alındı? ” diye sorulduğunda o “Tam hatırlamıyorum belki üç senaryo geçmiştir.” diye cevap vermiştir.

Ahmad, çok sosyal bir adamdı. Onun en çok zevk aldığı şey konuşmaktı. Onun dost ve arkadaş toplantılarında da farklı davranışları vardı. Mesela, aydın şair ve edebiyatçı dostları Kudret Ullah Şahab, Mümtaz Müfti, Cemil Alaaddin Ali, İbni İnşa gibi veya daha sonra radyocular toplantısında Mesud Karişi, Muhammed Ömer, Hamid Azimi ve Ümmed gibi ünlü kişiler vardı.⁶⁶

Bazen bu gruba Müfti ve ben de üye olarak dâhil olurduk. Şüphesiz toplantıda kim olursa olsun ben daima Eşfak Ahmed'i cıvıldarken gördüm ve onun bu cıvıltılarının bugüne kadar etrafımda bir ışık halkası olduğuna inandım.

Bildiğim kadarıyla bütün toplantılarda tüm insanlar içinde Eşfak Ahmed'in en gözde topluluğu, genel halkın olduğu topluluktur. O, fakirleri değerlendirme yapmadan severdi. Ahmed, bu ülkeye hiçbir fakirin zarar vermeyeceğini söyler. Onun yazıları ve konuşmalarında daima “fakire karşı saygı gösterin, o sizden bundan fazlasını beklemez. Bu onun hakkı ve sizin de görevinizdir.” mesajları vardır. Söylediğim gibi Eşfak Ahmed sonsuz güzellikte konuşan bir insandı, çünkü o, konuşmaktan fazlasıyla zevk alırdı. Televizyonda onun son programı ‘Zaviye’ söyleşi programıydı. Bu programı izleyip Yunan filozofları ve aydınları hatırlardık. Bu şekildeki toplantılara sadece Sokrates ve Platon uygundur.

Eşfak Ahmed'in ölümüyle Urduacanın son öykücüsü aramızdan ayrıldı, ancak geride unutulmayacak hatıraları ve sözlerini bıraktı.⁶⁷

⁶⁶ I, A. Çohderi, a.g.e., s. 21.

⁶⁷ a.g.e., s. 22.

4. 1. 3. Rahit Kazımı ile Yapılmış Röpotaj

“Çünkü ben hikâye anlatabiliyorum, bu yüzden varım, ” (Bahsıl) varoluşun kanıtı, yok oluşta, hikâye doğru ve olasılıkların ortasında bir gerçek ötesi, fikir ayrılığı dilin yalnız ipeğin iki rengi olduğunu söyler: beyaz, siyah, yalan... İki anlamlılık ve bir şeyleri iki renge parçalar, bu çatlak içinde herhangi bir yerde hikâye yaşar.

Daha sonra bu şahıs hakkında nasıl yazılsın, o “vardı” ve şimdi yok. Çünkü o hikâye de söylerdi yazardı da. Daha sonra “vardır” değil mi? Ve bir kişilikte birkaç kişi yaşar, nasıl yaşamasın? Hepsini toplanıp gitti mi?

Eşfak Bey televizyon için oyunlar yazdı, burada sözlerinde ki anlam doluluğu ve görülemeyen şeyleri söylemeye başlaması hakkında benim de itirazım olmuştu. Dramanın bu şekilde yazılamayacağı nerede yazıyordu? Bu tarz dramaları bilirsiniz, bunlar astronominin olanakları doğrultusunda sınırlandırılmaz.

Benim onunla son görüşmem Karaçi’de olan sıradan bir program aracılığıyla olmuştu. Burada mevzu, sevgiydi. Eşfak Bey sevgiyi, hoş kokunun meydana getirdiğini söyledi. Bu yüzden safranın hoş kokusuyla ister onların açma zamanı olsun ister olmasın zihinde safran tarlaları açardı.

Ekmek bir çay içinde ıslanmış parçalarıyla, onun sayfaları üzerinde dünyaların dünyasını uyandırır ve sömürge kurmaya başlardı. Bir Fransız arkadaşşıma bir defasında ‘erkeklerle alakalı olarak senin en çok ne dikkatini çeker?’ diye sorduğumda arkadaşşı:- ‘bir diğerrinin hoş kokusu’ diye cevap verdi.⁶⁸

Bu bilim açısından belki doğrudur. Her bedeninin kimyası yaşam tarzıyla hoş bir kokusu vardır derler ve araştırmalar farklı kokuların arasında bir çekicilik bulunduğunu gösterir, bizler buna ‘sevgi’ deriz!

Bu programda (hakkında örnek verdiğim) insanın tekil canlı olduğunu fani oluşunun farkında olduğunu söylemiştim. Bu nedenle herkesin ilişki sürecindeki tartışmalara dayanıksız olduğu bilinir, bu yüzden ne kadar süre onun yanında parçalar eklenmeye başladığında, o süre kadar arkadaşşıdır.

⁶⁸ I, A. Çohderi, a.g.e., s. 95.

Hangi arkadaşın önemli olduğu ayrı bir konudur. Onun azmini kendi vicdanımız bakımından biz kendimiz ayarlarız. Bunun için Budha ve 500 şansın verdiği listede fark vardır.

Bu iyi haber nereden çıktı? (Ancak, bu da Eşfak Bey'in destancılığının bir şekilde taklididir.) Ben Eşfak Bey'in de kendi hoş kokusunu bizim yanımızda bıraktığını söylüyorum ve bu daima Eşfak Ahmed'in kitap yaprakları açıldığında yaşayacak ve biz 'seferden sefere' çıkacağız.

Bundan önceki görüşmemiz Karaçi televizyonunda 'Soru Şu Ki' programını sunduğum zaman Eşfak Bey, davetim üzerine katılma teşrifinde bulunduğunda gerçekleşti, ancak buna rağmen mizacı iyi değildi. Toplantı gece iki buçuğa sürdü. Eşfak Bey ' Quantum dünyası bilimde ve özellikle de fizik alanında işe yarıyor değil mi? ' dedi.

Ahmed, dünyanın küçük işlerini bir kenara bırakıp gönül hikâyeler yazmak isterdi. Ancak sonraları beklide sağlığı buna izin vermedi. Ancak yıllar sonra batıda bugünlerde sanatın hepsinden büyük bir örnek olduğunu okumuştum.

Bilim de kâinatın karmaşası gibi 'doğruyu' zihnin süslemelerinden de öne çıkardı.

Vah, Eşfak Efendi vah!

Gizli alakasız şeylerin, sözlerin, şahısların, yerlerin ve ilimlerin arasındaki ilişkiyi aramak onun mükemmelliyetçiliği idi. (O belkide insanlık diyordu.) Feyz Efendi'nin külliyyatı "Sahan Hae Vefa" da her antolojiden önce çok değerli insanların denemeleri vardır, ancak Eşfak Ahmed'in "Mulamati Soni" denemesinin nasıl bir hünerle Feyz Ahmed'in kendi makamında yayımlanması da tuhaftır.⁶⁹

Eşfak Ahmed'in son kitabı "Keyl Temaşe" bana kadar ulaştı. Ben onun hakkında hiçbir eleştiri görmedim ve hakkında fazla konuşulmadı da, hayret! Çünkü bu kitap içerisinde belki görkem sahibinin "Mecmua El-Bahrin" ve Renegeun'unun Vedanta'lara göre Mistisizm tarzında bahsedilen roman gibi bir hikâyedir. Bütün

⁶⁹I. A. Çohderi, a.g.e., s. 96.

inançlar kendi ruhu bakımından birdir, bu nedenle mezhebi ve mezhep dışı anlatılarda yalnızca karşılaştırma ayırt edilir.⁷⁰

4.1.4.Azhar Cavidile Yapılmış Röpötaj

Bir ilin Sufi'sinin yanına başka bir ilin Sufisi geldi. Sufi, başını sallayarak selam verdikten sonra gelen üçüncü vilayetin Sufi'sinin sizin hakkınızda iyi düşüncelere sahip olmadığını söyledi ve bu size oyun kuruyor dendi.

Bunu dinleyen Sufi sessiz kaldı ve eğildi. Olayı anlatan Sufi, “Azizim, böyle sözlere üzülmemeniz gerekir, insanlar bu şekilde konuşup dururlar.” dedi.

Dinleyici Sufi başını kaldırdı ve “Vallahi ben üzülmedim. Ben yalnızca o efendinin yanında nasıl bir iyilik yaptım da bunun karşılığında bana karşı böyle konuştuğunu düşünüyordum.” dedi.

Bu hikâyeyi Eşfak Ahmed hakkında yeni basılmış bir kitabı gördüğümde hatırladım. Bu kitapta iki yazarın adı var ve bunda yazılar da iki türdedir. Biri tamamen sevgi sarhoşluğu ve Eşfak Ahmed'in büyüklüğünü sunmakta, diğeri en fazla aşağı seviyeye kadar gidip onu yenilgiye uğratmaktadır. Daha sonra bir gün o rahatça yalan şeyler yazanlara isimsiz hakaretler de geri döner ve yazanlara karşı nefret, merhum Eşfak'a da saygı daha çok artar. Ben Eşfak Ahmed'i üç dört Dohaları ile tanırım. Eşfak Ahmed'i her iki yolla görme ve deneme fırsatı zamanı da buldum. O, bundan önce de fakir bir sanatçı iken kendi eliyle küçük baskı makinesini alıp “Dastango” broşürlerini yayınlamıştı, ayrıca o, kiralık bir evde otururdu.

O zamandan şimdiye kadar onu hep kolaylıkları böldüğünü gördüm. Ömrünün bütün yıllarında sayısız yazarlarla bir araya geldi ve birkaç ünlü aydına da şeref ziyaretinde bulundu. Çok azı böyledir ki onların bilgeliği hakkında hiçbir yakınmada bulunmazlar. Ben Eşfak Ahmet'i hiç kimseden yakınıırken ya da kimseyi çekiştirirken de görmedim.⁷¹

⁷⁰ A.g.e., s. 97.

⁷¹ I, A. Çohderi, a.g.e., s. 39.

Bu kitapta Eşfak Ahmed'e karşı yazdıran efendilere benim inancıma göre Eşfak Ahmet yaşamlarının hiçbir anında onlara asla bir iyilik yapmamış olacak ve onlar kendilerini iyi insanları ayak bilekleri üzerinde huzursuz ederek ya da çakıl taşı vurarak kendi psikolojik duygularının karmaşıklığını teselli ettiklerinde bu şekilde insanlar onlara hayretle bakacaklardı.

Eşfak Ahmed'in edebi gruba dâhil olup ve edebiyata ait topluluklarla birlikte akşam karanlığına rağmen bu kadar mutlu ve cesurca edebiyat meydana getirmesi az bir yardım mıdır? Onun dramalarının sanatsal sunumu, sefernameleri, şiir sanatı veya tasavvuf sözleri olsun bu hikâye aracılığıyla oldu. Eşfak Ahmed kendisi için hiçbir şey yapmadı, o insanların derdi ve mahrum halkın ızdırabını kendi ruhuna döktü ve sonra onu yazıya döküp okuyuculara sundu.⁷²

Eşfak Ahmed yaşamı boyunca insanları anlatan yazılar yazdı. Onun konuşmalarını başkaları da beğendi. O kendi kişiliğine de önem verilmesini istedi, o doğru söylemişti. Bu ülkede okuryazar insanlar azdı. Onlar Telkin Şah ya da Zaviya okumadılar. O edebiyatın mihenk taşını şüphesiz test edecekler, ancak bu programı ne kadar az okuyan insan tarafından kabul gördü ve bunu hesaplamak mümkün değildi. O insanların öğütlerini dinlerdi. Ben, Cemil Alaaddin Ali hakkında bir olayı hatırladım. Arazi Lahor ve Okara arasındadır. Ali de şairliği ve makaleleri aracılığıyla, iyi resmi sözleri sebebiyle de meşhur bir adamdır. Birkaç yıl önce o Lahor'a geldiğinde Eşfak Ahmed'i yanına alıp kendi arazisine götürdü. Orada kendileri Eşfak Bey'i Telkin Şah olarak tarif ettiler. Onun bütün çiftçileri, çalışanlar Eşfak Bey'in çevresine toplandılar ve birkaç dakika içinde bu haber köye ve yakın meskenlere kadar ulaştığında çok sayıda insan Telkin Şah'la görüşmek ve onun sözlerini dinlemek için gelmeye başladılar. Ali için bu durum keyif vericiydi.

Eşfak Ahmed bir defasında şunu anlatmıştı... O İtalya'ya Urduca okutmak için gittiğinde orada bir gün üniversitenin kütüphanesinde oturan bir bayan hoca arkadaşı ona: "Siz doğudan geldiniz, orada cinler çok meşhurdur. Siz de onlara inanıyor musunuz?" diye sordu.

"O gençlerin geçici hevesi ve her şeyi bilme sarhoşluğuymuştu." Dedi.

⁷²I. A. Çohderi, a.g.e., s. 40.

Eşfak Bey, bayana birden cevap verdi. “Hepsi yanlıştır, birazı değil, ne cinler, ne periler, hepsi hikâye.” Eşfak Ahmed anlatmaya başladı, orada bir profesör oturmuştu. Belki felsefe onun konusuydu. Az konuşurdu ve fazla okurdu. O profesör incelemeye başkaldırdı. Eşfak Ahmed’e baktı ve muhatap oldu.

“Aferin genç profesör. Siz ne kadar güvenle bir soruyu reddediyorsunuz? Yıllar geçer, bir şeyleri bilip, tanıdıktan sonra söz vermek ya da reddetmek durumu meydana gelir. Siz bir anda karar verdiniz.”

Eşfak Ahmed “Bu olay beni teşvik etti.”dedi.⁷³

⁷³I. A. Çohderi, a.g.e., s. 41.

SONUÇ

Eşfak Ahmed, Pakistan'ın yetiştirmiş olduğu en önemli edebiyatçılardandır. Hindistan'da doğan Ahmed, Pakistan'ın 1947 yılında Hindistan-Pakistan olarak ayrılmasıyla birlikte Pakistan'a gitti, orada yıllarca kamplarda yaşadı. Pakistan'da lisans ve yüksek lisans eğitimi gördü. Eşfak Ahmed Urduca öğretmenlik yaptı, İtalya'ya ve Fransa'ya giderek Hem İtalyanca hem de Fransızca dillerini çok iyi öğrendi. Amerika Birleşik Devletleri'ne giderek orada yayıncılık eğitimi yaptı. İtalya'da Roma Üniversitesi'nde Urduca öğretmenliği yaptı. Orada kaldığı yıllarda İtalyancayı da öğrendi. Daha sonra ülkesi Pakistan'a döndü. Pakistan'da eğitim gördüğü radyo yayıncılığı işini daha da geliştirdi. O, 65 yaşındayken çok önemli radyo programları yaptı. Yapmış olduğu programlar Keşmir için savaşılan askerlere cesaret verdi. Bunun yanında onun radyo programı başlayınca herkes onu dinlemek için radyo bulunan her yere akın ederdi.

Eşfak Ahmed 1942 yılında edebiyat çalışmalarına başladı ve çok sayıda kitap yazdı. 1953 yılında yazmış olduğu “Gadarya” isimli eseri ile meşhur oldu.

Ahmed üstün başarılarından dolayı çok sayıda ödül almıştır ama ona verilen en büyük ödül Pakistan'ın en prestijli ödülü olan “Sitare-i İmtiyaz” ödülüdür.

Ahmed'in bulunduğu edebiyat dönemi yeni edebiyat dönemi idi. Urdu edebiyatında özellikle Ford Williams Koleji ve Aligarh hareketi ile birlikte edebiyatta özellikle nesir eserlere ağırlık verilmiştir. Bu dönemde başta Premchand olmak üzere birçok edebiyatçı önemli eserler vermişlerdir. Onun çağdaşları arasında Emced Emced, İntizar Hüseyin, gibi ünlü şairler yer almaktaydı. O, çağdaşları tarafından çok takdir edilen bir edebiyatçıydı. Çok ses getiren eserler yazdı, çalışmamızda onun 3 büyük eserinin tahlili yapılmıştır. Bu tahlillerde gerçeğe yakın hikâyeleri ön plandadır. O, çok değer verilen bir edebiyatçıydı, o en son olarak Zaviya isimli bir eser yayımladı. Daha çok televizyon programlarına ağırlık verdi. Televizyon programları için çok sayıda eser ve televizyon draması yazdı. Hayatının son zamanlarında ise ciğerlerinde yer alan sorun gittikçe devam etti ve Eşfak Ahmed 7 Eylül 2004 yılında vefat etti. Cenazesine çoğu edebiyatçı, politikacı, sanatçı olmak üzere beş bin kişi katılmıştır.

KAYNAKÇA

- AHTAR, Selim **Urdu Adab Ke Muhteser Tarih**, Sang-e Meel Publications, Lahore, 2000, s.403.
- ASAUDDİN, Mohammad **The Penguin Book of Classic Urdu Stories**, Penguin Press, India, 2006, s. 279.
- AZAD, Aziz Ahmed **Barey Şauk Se Son Raha Tha Eşfak Ahmed**, Kolej Book Depo, Lahore, (2004).
- BEGİM, Sadıqı “Eşfaq Number”, **Mahnama Adbi Latif**, İftkhar Çuhderi Yay., Maktabe Jadeed, Mayıs, C. 70, S. 5, Lahor, 2005.
- ÇOHDERİ, Berket Ali “Ashfaq Number”, **Mahname-i Edeb-i Latif**, Maktaab-e Jaded Press, Pakistan, 2005.
- LENTZ, Harris M. **Obituaries in The Performing Arts 2004**, Mc Forland & Company Publishers, London, 2005, s. 12.
- MALİK, İftikhar H. **Culture and Customs of Pakistan**, Greenwood Press, London, 2006, s. 58.
- MEMUN, Muhammad Umar **An Epic Unwritten**, Penguen Books, 2010, India.
- ÖZCAN, Asuman Belen **Doğu Kültüründe Anlatı Geleneği: Urdu Nesri**, HDY Yayınları, Ankara, 2012.
- ÖZCAN, Asuman Belen “Hindistan’dan Pakistan’a: Urdu Öyküsünün Kısa Tarihi”, **Hece Öykü Dergisi**, Hece Bas. Yay., Yıl. 10, S. 59, Kasım Ankara, 2013, s. 61-69.
- SADE, Senem **Urdu Edebiyatında Öykü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi S.B.E. Urdu Dili ve Edebiyatı, Ankara, 2004.
- SİDHWA, Bapsi **City of Sin and Splendour Writings On Lahore**, Penguin Books, India, 2005.
- SOYDAN, Celal “Ahmet Bahtiyar Eşref’le Pakistan Öyküsü Üzerine Söyleşi”, **Hece Öykü Dergisi**, Hece Bas. Yay., Yıl. 10, S. 59, Kasım

Ankara, 2013, s. 70-73.

SOYDAN, Celal **Çağdaş Urdu Edebiyatı Seçkisi**, Elips yayınları, Ankara, 2010.

SOYDAN, Celal **Pakistan-Hindistan Öyküleri**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001.

SOYDAN, Celal **Ölümüne İlişkin Bir Yazı**, İmge Yayınevi, Ankara, 2005.

TOKER, Halil **Pakistan Hindistan Öyküleri**, Kaknüs yayınları, 2016, İstanbul, 2016.

University Women's Art Group, Scintilla, C.3 , S. 4, 1963, s. 88.

<https://theurdwriters.com/ashfaq-ahmed/>

(05.01.2018 tarihinde erişildi).

<http://www.celebrityborn.com/biography/ashfaq-ahmed/334>

(05.01.2018 tarihinde erişildi).

<http://nation.com.pk/08-Sep-2009/ashfaq-ahmed-promoted-sufism> (05.01.2018 tarihinde erişildi).

<http://www.zaviia.com/p/blog-page.html>

(05.01.2018 tarihinde erişildi).

https://www.goodreads.com/author/show/962207.Bano_Qudsia (01.05.2019 tarihinde erişildi).

<https://www.rekhta.org/stories/gadariya-ashfaq-ahmad-stories?lang=ur> (23.12.2018 tarihinde erişildi).

DİZİN

A

Abbas Tabish.....	47
Abdülkadir Conico.....	12
Abu'l-fazl Siddikî	41
Afşan 'Abba-sî	44
Aftab İkbal	8
Aga Nasır.....I, 116	
Agâ Suhayl	11
Ağa Babır	31, 35
Ahmed Ali	27
Ahmed Cavid.....	21, 31
Ahmed Daud	21, 22
Ahmed Firaz.....	8
Ahmet Akil Rubi	8
Ahmet Nedim Kasımı	21,41
Âhtar Orinvi	27
Ali Han Eşk	16
Anis Nagi.....	22
Arş Siddiki	21
Arşad Shaheen.....	47
Asad Muhammad Han	44
Asgar Nedim Seyyid	12
Ata-ül Hak Kasımı.....	12
Athar Şah Han	12
Atiya Seyyid	21
Azhar Cavid	I, 123
Aziz Ahmed	27,41

B

Banu Kudsiya	7,12, 119
Baqi Ahmad Puri	47
Belvent Singh	II, 27,126

C

Câvid Ahtar	11
Cemil Alaaddin Ali.....	119, 124
Civan Lal Gucrati	16

Cur'at	9
--------------	---

D

Dr Khawaja Muhammed Zakriya.....	47
Dr. Anis Nafi	8
Dr. İhsan Ahtar Naz.....	7
Dr. John Borthwick Gilchrist.....	15
Dr. Tebessüm Kaşmiri	7

E

Ecaz Rahi.....	31
Efsos.....	16
Efzal Şahid	7
Elsabar Abdul Ali	12
Eltaf Hüseyin Hali	10
Emced Eltaf	31
Emced İslam Emced	7, 12
Enver Ahmed	21, 22
Enver Azim	27
Enver Saccad.....	12, 21,31
Enver Sedid	7
Esed Mahmud Han.....	21
Esedullah Mirza Galib	9
Eşfak Ahmed I, II, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 21, 44, 47, 48, 69, 84, 92, 98, 109, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 131	

F

Fatma Saryabacya.....	12
Ferhunde Lodhi.....	8
Firdous Haydar.....	36
Freud.....	29, 39

G

Gavasi	9
Gulam Abbas.....	27, 30, 41
Gulam Ali Çodhiri	31
Gulam Hüseyin Sacid	8
Gulam-ul Sakalın Nakvi	21,43

H

Haca Ahmad 'Abbâs	10
Hafizuddin Ahmed	16
Halid Ahmed	8, 47
Hâlid ibrahim	11
Halid İkbal Yaser	8
Halide Hüseyin	21, 22, 31
Hamid Ahtar	7
Hamid Azimi.....	119
Hamid Kaşmiri.....	12
Hamidullah Afşar	37
Harcarın Çavala.....	44
Hasan Askari	21, 31
Hasan Sıddiki.....	36
Hayatullah Ensari	27
Haydar Kurayşî.....	44
Huseyni Muayyen	12
Hüseyin Şad	7
Hvacah Muayyen Alaaddin	12
Hvacah Zekeriya.....	7

İ

İbni İnşa	119
İkram Ali Han	16
İntizar Huseyn	10,12
İntizar Hüseyin	II, 7, 21, 22, 31, 127, 131
İslam Kulseri	7
İsmet Çağatay	II, 10,21, 27,40, 128, 130

K

Kazi Javid.....	7
Kazim Ali Civan.....	16
Kemal Ahmed Zavi	12
Krişan Çander.....	10, 40
Kudratullah Şihâb	42
Kudsiya Ensari	36
Kudüs Ullah Şahab	7, 47
Kuli Kutup Şah.....	9
Kurratu'l-'ayn Haydar	10

L

Lallu Lal	16
Lord Wellesley	15

M

Ma'şâ Han	8
Madari Lal Gucrati	16
Mahmûdu'z-Zafar	39
Mansûr Kaysar	11
Manu Bhai.....	12
Manur Saed	7
Mazhar-ul İslam	21, 22,44
Mehdi Cafer	36
Mehendernath.....	27
Mehram Sajjad Ganga.....	47
Mesud Karişi	119
Mesud Mufti	36
Mir Amman Dehlevi	16
Mir Bahadır Hüseyin	16
Mir Dard.....	9
Mir Hasan	9
Mir Söz	9
Mir Taki Mir	9
Mirza Hamid Beg.....	31, 36
Mirza Lutf Ali.....	16
Mirza Rafi Sauda	9
Muhammad Munşayâd.....	44
Muhammed Ahtar	31
Muhammed İkbal.....	10
Muhammed Munşayad.....	12-21,22,31
Muhammed Ömer	119
Mustansar Hüseyin Tarar	12, 22, 36
Mümtaz Müfti.....	119
Mümtaz Şirin.....	21, 31
Münşi Pirem Çand.....	18,10, 37, 126
Müştak Kamer.....	36

N

Namık Kemal.....	130
Navaz Şerif	11

Naveed Sadiq	47
Necebeb Ahmed	47
Nezir Ahmed	24
Nihal Çand	16
Niylem Ahmed Beşir	35
Nughet Mirza	35
Nur-ül Hüdâ Şah.....	12
Nusrati	9

R

Racand Sing Bedi.....	27
Racandar Singh Bedî	10, 40
Rahit Kazimi	I, 120
Rangin	9
Raşid Amcad	21, 44
Raşid-ul Hayri.....	18, 19, 22
Rehman Muzennib	31
Reşid Emced	31

S

Saad Ullah Şah	47
Sa'âdet Hasan Mantu.....	II, 10, 18, 19, 26, 41, 130
Sabir Lodhi	8
Saccad Haydar Yıldırım	10
Saccâd Zahtr	39
Safdar Mir	12
Salım Ağâ Kızılbaş	44
Selefuddin Ek-ber	31
Selim Ağâ Kızılbaş	35
Selim Ahtar	7, 21, 36
Selim Çaştî	12
Semiha Ahuca	31
Serdar Mahmud Çuhderi	7
Seyyid Ahmet Şah Buhari.....	128

Seyyid Haydar Bahş Haydari	16
Seyyid Muhammed Münir	16
Sir Seyyid Ahmed Han.....	17
Sitar Tahir.....	35
Sultan Haydar Coş.....	37
Süheyl Azim Abadi	27

Ş

Şah Veliyullah.....	16
Şaib bin Aziz	8
Şehzade Ahmed	7
Şema Halid	36
Şevket Sıddıki	27

T

Tahir Yusuf	8
Tarık Aziz.....	7, 12
Tarik Mahmud	21

U

Upandar Nath Eşk	27, 30
------------------------	--------

Ü

Ümmed	119
Ümran Nekusi	8

V

Vahid Kureyşi	29
---------------------	----

Y

Yunus Cavid.....	11, 12
------------------	--------

Z

Zâhida Hinâ	44
Zahîr Bâbur	11
Zeka-ul Rahman	43
Ziya-ül Hak	6, 11